

Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας
Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων Πάτρας

Διπλωματική Εργασία

«Κίνητρα συμμετοχής και εμπόδια στην εκπαίδευση ενηλίκων. Η γνώση των νέων τεχνολογιών και η ανάδειξή τους σε σημαντικό παράγοντα ως προς την επιμόρφωση των εκπαιδευόμενων»

«Ευανθία Γκατζούνα»

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής: Δρ. Δημήτριος Παπαδόπουλος, Διδάσκων ΠΜΣ, «Διοίκησης Εκπαίδευσης», ΤΕΙ Δ. ΕΛΛΑΔΑΣ	
Α' Συν-Επιβλέπων Καθηγητής Δρ. Σωτηρία Αντωνοπούλου, Διδάσκων ΠΜΣ, «Διοίκησης Εκπαίδευσης», ΤΕΙ Δ. ΕΛΛΑΔΑΣ	Β' Συν-Επιβλέπων Καθηγητής: Δρ. Ιωάννης Μητρόπουλος, Διδάσκων ΠΜΣ, «Διοίκησης Εκπαίδευσης», ΤΕΙ Δ. ΕΛΛΑΔΑΣ

Πάτρα- 2018

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1986 και τα άρθρα 2,4,6 παρ. 3 του Ν. 1256/1982, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον.

© Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Δυτικής Ελλάδας, 2018

Η παρούσα Εργασία καθώς και τα αποτελέσματα αυτής, αποτελούν συνιδιοκτησία του Τ.Ε.Ι. Δυτικής Ελλάδας και του φοιτητή, ο καθένας από τους οποίους έχει το δικαίωμα ανεξάρτητης χρήσης, αναπαραγωγής και αναδιανομής τους (στο σύνολο ή τμηματικά) για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, σε κάθε περίπτωση αναφέροντας τον τίτλο και το συγγραφέα της Εργασίας καθώς και το όνομα του Τ.Ε.Ι. Δυτικής Ελλάδας όπου εκπονήθηκε.

«Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά και να εκφράσω την απέραντη αγάπη μου στο γιό μου Φώτη, που είναι ότι πιο σημαντικό υπάρχει στη ζωή μου και ταυτόχρονα νιώθω την ανάγκη να του ζητήσω ένα μεγάλο συγγνώμη για τον πολύτιμο χρόνο που έκλεψα από τις προσωπικές μας στιγμές, προκειμένου να συλλέξω στοιχεία και να συγγράψω την παρούσα Δ.Ε. Επίσης θέλω να του υποσχεθώ ότι θα αναπληρώσω τον χαμένο χρόνο και από δω και στο εξής δεν θα απουσιάζω από κοντά του που ξέρω πόσο με χρειάζεται. Η αλήθεια είναι ότι παρά το νεαρό της ηλικίας του, έδειξε μεγάλη κατανόηση και κατά την διάρκεια της εντατικής παρακολούθησης των μαθημάτων του Π.Μ.Σ.

Επίσης, Θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Δημήτριο Παπαδόπουλο για την σημαντική καθοδήγηση που μου πρόσφερε, τον πολύτιμο χρόνο που αφιέρωσε και τις αξιόλογες πληροφορίες που μου παρείχε καθ' όλο το διάστημα συγγραφής της παρούσας Δ.Ε. Χωρίς την βοήθειά του δεν θα ήταν εφικτή η συγγραφή και ολοκλήρωσή της».

Περίληψη

Εισαγωγή: Η παρούσα Διπλωματική Εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών του Τ.Ε.Ι. Δυτικής Ελλάδας «Διοίκηση Εκπαίδευσης». Αποτελεί μία έρευνα αναφορικά με τα κίνητρα συμμετοχής, τα εμπόδια μάθησης στην Εκπαίδευση Ενηλίκων, αλλά γίνεται και ιδιαίτερη αναφορά στη γνώση των νέων τεχνολογιών και πως τελικά οι Τ.Π.Ε. αναδεικνύονται σε σημαντικό παράγοντα κατά την επιμόρφωση των ενηλίκων εκπαιδευόμενων.

Σκοπός: Σκοπός της έρευνας είναι να εμβαθύνει και να αναπτύξει τα κίνητρα που ωθούν τους ενήλικες εκπαιδευόμενους να συμμετάσχουν σε ένα επιμορφωτικό πρόγραμμα για περαιτέρω εκπαίδευση & γνώση και τους λόγους που δρούν αποτρεπτικά και εμποδίζουν τη μάθησή τους. Βασικός επίσης στόχος της έρευνας είναι να καταδείξει την ανάγκη χρήσης των Τ.Π.Ε. στην εκπαιδευτική διαδικασία και να διερευνήσει τις στάσεις των εκπαιδευόμενων απέναντι σε αυτές.

Υλικό και μέθοδος: Η μέθοδος συλλογής δεδομένων στηρίχθηκε σε έγκυρα – σταθμισμένα ερωτηματολόγια. Στην παρούσα έρευνα το ερωτηματολόγιο υιοθετήθηκε από τα ερωτηματολόγια δύο διπλωματικών εργασιών του ΕΑΠ, αφού επεξεργάστηκαν και προσαρμόστηκαν στις απαιτήσεις της παρούσας έρευνας. Το ερωτηματολόγιο της παρούσας έρευνας περιλαμβάνει 19 ερωτήσεις κλειστού τύπου και αποτελείται από τέσσερις (4) ενότητες. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε από 12 Ιουνίου 2018 έως 11 Ιουλίου 2018 στην περιοχή της Πάτρας. Το δείγμα της παρούσας έρευνας σχηματίστηκε από εκατόν σαράντα (140) ενήλικες που συμμετέχουν σε προγράμματα εκπαίδευσης – κατάρτισης του Δημόσιου Ινστιτούτου Επαγγελματικής Κατάρτισης (Δ.Ι.Ε.Κ) Πάτρας, στους οποίους στάλθηκε το ερωτηματολόγιο της παρούσας μελέτης και από τους οποίους απάντησαν οι εκατόν είκοσι (120). Τέλος, για την επεξεργασία των δεδομένων και την εξαγωγή των ερευνητικών αποτελεσμάτων χρησιμοποιήθηκε το SPSS.

Αποτελέσματα: Σύμφωνα με τα αποτελέσματα τα έρευνας, ιδιαίτερο ερευνητικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι λόγοι για τους οποίους κάποιοι ενήλικες μπορεί να επιθυμούν να ενταχθούν σε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα, ιδίως αν λάβουμε υπόψη και την τρέχουσα οικονομική κατάσταση στη χώρα μας η οποία μπορεί να επηρεάζει αισθητά αυτούς τους λόγους. Επίσης, σύμφωνα με τα αποτελέσματα προκύπτει ότι σε γενικές γραμμές οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι είναι ιδιαίτερα θετικοί απέναντι στην επιμόρφωση για τις νέες τεχνολογίες και δείχνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον να επιμορφωθούν, καθώς το θεωρούν σημαντικό προσόν για την επαγγελματική τους εξέλιξη. Η εκπόνηση ερωτηματολογίου

αποτελέσει το βασικό εργαλείο της μελέτης, σύμφωνα με το οποίο εξάγονται σημαντικά συμπεράσματα τόσο για τη λειτουργία του Δ.Ι.Ε.Κ. Πάτρας όσο και για τους ενήλικες επιμορφούμενους.

Συμπεράσματα: Τα γενικά συμπεράσματα της έρευνας είναι ότι, οι εκπαιδευόμενοι είναι θετικοί απέναντι στην επιμόρφωση για τις νέες τεχνολογίες και δείχνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον να επιμορφωθούν, καθώς το θεωρούν σημαντικό προσόν για την επαγγελματική τους εξέλιξη. Αντιθέτως, οι υφιστάμενες γνώσεις τους πάνω στις Τ.Π.Ε. είναι μέτριες, ακόμα και στις εισαγωγικές έννοιες της πληροφορικής. Για το λόγο αυτό δεν βρέθηκε να χρησιμοποιούν σε μεγάλο βαθμό τις τεχνολογίες της πληροφορικής και των επικοινωνιών. Η μη αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. ενισχύει το γεγονός ότι τα παραδοσιακά εποπτικά μέσα, υπερτερούν σε αυτά των σύγχρονων εποπτικών μέσων. Συνολικά όμως, τα συμπεράσματα που προκύπτουν είναι ενθαρρυντικά και φανερώνουν ότι η γνώση των νέων τεχνολογιών και η ανάδειξή τους σε σημαντικό παράγοντα ως προς την επιμόρφωση των ενήλικων εκπαιδευόμενων έχει πολλές προοπτικές βελτίωσης για το μέλλον.

Λέξεις – Κλειδιά

Νέες τεχνολογίες, εκπαίδευση ενηλίκων, κίνητρα, εμπόδια, ενήλικας εκπαιδευόμενος, γνώση Τ.Π.Ε.

Abstract

Introduction: This Diploma Thesis was elaborated within the framework of the Postgraduate Studies Program of TEI. Of Western Greece "Administration of Education". It is a survey of motivation for participation, learning barriers in Adult Education, but also a special reference to the knowledge of new technologies and how finally TSI are an important factor in the training of adult learners.

Purpose: The aim of the research is to deepen and develop the incentives that encourage adult learners to participate in a training program for further education & knowledge and the reasons that prevent them from learning. The main objective of the research is to demonstrate the need for the use of ICTs. in the educational process and to explore trainees' attitudes towards them.

Material and method: The data collection method was based on validated questionnaires. In the current survey the questionnaire was adopted by the questionnaires of two diplomatic papers of the EAP, after being elaborated and adapted to the requirements of the present investigation. The questionnaire of this survey contains 19 closed-ended questions and consists of four (4) sections. The survey was conducted from June 12, 2018 to July 11, 2018, in Patras. The sample of this survey was formed by one hundred forty (140) adults participating in education and training programs of the Public Institute of Vocational Training (DIEK) of Patras, to whom the questionnaire of this study was sent and from which the respondents one hundred and twenty (120). Finally, SPSS was used to process the data and extract the research results.

Results: According to the survey results, particular research interest shows the reasons why some adults may wish to join an educational program, especially considering the current economic situation in our country which can appreciably affect them reasons.

Also, the results show that in general adult learners are particularly positive about training for new technologies and are particularly interested in training as they consider it important for their professional development. The elaboration of a questionnaire was the basic tool of the study, according to which important conclusions are drawn both for the operation of the DIEK. Patras as well as adult educators.

Conclusions: The general conclusions of the survey are that learners are positive about training for new technologies and are particularly interested in training as they consider it an important asset for their professional development. On the contrary, their existing knowledge on ICTs are modest, even in the introductory concepts of information

technology. For this reason, they have not been able to make extensive use of information and communication technologies. Non-exploitation of ICTs reinforces the fact that traditional supervisory instruments outweigh those of modern supervisory tools. Overall, however, the findings are encouraging and show that the knowledge of new technologies and their emergence as an important factor in the training of adult learners has many prospects for improvement in the future.

Keywords

New technology, adult education, incentives, obstacles, adult trainee, use of ICT.

Περιεχόμενα	
Περίληψη.....	4
Κατάλογος Σχημάτων.....	13
Κατάλογος Πινάκων.....	15
Συντομογραφίες & Ακρωνύμια.....	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΜΟΝΤΕΛΑ ΜΑΘΗΣΗΣ ΣΤΗΝ	21
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ	21
1.1 Έννοια και Ορισμός Επιμόρφωσης – Εκπαίδευσης Ενηλίκων.....	21
1.2 Ελληνικό Θεσμικό Πλαίσιο	23
1.3 Χαρακτηριστικά Ενηλίκων Εκπαιδευόμενων	23
1.4 Θεωρητικά Μοντέλα Μάθησης.....	25
1.4.1 Η Θεωρία της Ανδραγωγικής	26
1.4.2 Προσωπεκεντρική Θεωρία	27
1.4.3 Η θεωρία της Μετασχηματίζουσας Μάθησης	28
1.4.4 Η θεωρία της Εκπαίδευσης για Κοινωνική Αλλαγή	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΚΙΝΗΤΡΑ ΚΑΙ ΕΜΠΟΔΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	30
ΕΝΗΛΙΚΩΝ	30
2.1 Κίνητρα Συμμετοχής στην Εκπαίδευση Ενηλίκων	30
2.2 Παράγοντες που Δημιουργούν Κίνητρα	31
2.3 Κίνητρα Μάθησης με χρήση ΤΠΕ κατά την Εκπαιδευτική Διαδικασία	34
2.4 Εμπόδια Μάθησης	36
2.5 Εμπόδια στη Μάθηση και στη Συμμετοχή στην Εκπαίδευση Ενηλίκων	36
2.6 Εμπόδια και Δυσκολίες στη Χρήση ΤΠΕ κατά την Εκπαιδευτική	
Διαδικασία	40
3.1 Εννοιολογικός Προσδιορισμός του όρου Τ.Π.Ε.	42
3.2 Θεωρίες Μάθησης και Τ.Π.Ε.	42
3.2.1 Η Θεωρία του Συμπεριφορισμού	43
3.2.2 Η Θεωρία του Εποικοδομιτισμού	43
3.2.3 Κοινωνικοπολιτισμικές Θεωρίες	44
3.2.3.1 Η θεωρία της Ζώνης Εγγύτερης Ανάπτυξης	44
3.2.3.2 Η θεωρία της Δραστηριότητας	44
3.3 Η Αξιοποίηση των ΤΠΕ στην Εκπαίδευση Ενηλίκων	45
3.4 Οι ΤΠΕ ως αντικείμενο εκμάθησης στην Εκπαίδευση Ενηλίκων.....	46
3.5 Οι ΤΠΕ ως εργαλείο βελτίωσης της Μάθησης στην Εκπαίδευση Ενηλίκων....	47
3.6 Η Σημασία της Εισαγωγής των ΤΠΕ στην Εκπαίδευση	49
3.6.1 Τα τρία επικρατέστερα μοντέλα εισαγωγής των ΤΠΕ στην εκπαίδευση	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ - ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΈΡΕΥΝΕΣ	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΈΡΕΥΝΑΣ	62
5.1 Σκοπός της Έρευνας.....	62
5.3 Δείγμα της Έρευνας.....	62
5.4 Μέθοδος Συλλογής Δεδομένων.....	63
5.6 Στατιστική Επεξεργασία.....	65
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΈΡΕΥΝΑΣ	67
6.1 Ζητήματα Δεοντολογίας - Πολιτική Απορρήτου.....	67

ΕΝΟΤΗΤΑ Α: ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ (1 – 5).....	68
6.2 Ηλικιακές Ομάδες.....	68
ΠΙΝΑΚΑΣ 6.2: Ηλικιακά Χαρακτηριστικά Συμμετεχόντων στο ΔΙΕΚ.....	68
Διάγραμμα 6.2.1: Ηλικιακά Χαρακτηριστικά Συμμετεχόντων ως προς το φύλο.	69
Διάγραμμα 6.2.2: Ηλικιακά Χαρακτηριστικά και φύλλο ως προς το σύνολο του δείγματος.	69
6.3 Οικογενειακή Κατάσταση.	70
ΠΙΝΑΚΑΣ 6.3: Οικογενειακή Κατάσταση Συμμετεχόντων στο ΔΙΕΚ Πάτρας.	70
Διάγραμμα 6.3.1: Χαρακτηριστικά Οικογενειακής Κατάστασης ως προς το φύλο.	71
Διάγραμμα 6.3.2: Χαρακτηριστικά Οικογενειακής Κατάστασης ως προς το σύνολο του δείγματος.	71
6.4 Θέση Εργασίας.	72
ΠΙΝΑΚΑΣ 6.4: Παρούσα εργασιακή κατάσταση Συμμετεχόντων στο ΔΙΕΚ Πάτρας.	72
Διάγραμμα 6.4.1: Παρούσα εργασιακή κατάσταση συμμετεχόντων στο πρόγραμμα επιμόρφωσης ως προς το φύλο.....	73
Διάγραμμα 6.4.2: Παρούσα εργασιακή κατάσταση συμμετεχόντων στο πρόγραμμα επιμόρφωσης ως προς το συνολικό δείγμα (ανδρών – γυναικών).	73
6.5 Ετήσιο Εισόδημα.	74
ΠΙΝΑΚΑΣ 6.5: Αποτελέσματα Μεταβλητής Ετήσιου Εισοδήματος.	74
Διάγραμμα 6.5.1: Ετήσιο Εισόδημα συμμετεχόντων στο πρόγραμμα επιμόρφωσης του ΔΙΕΚ Πάτρας ως προς το φύλο.	75
Διάγραμμα 6.5.2: Ετήσιο Εισόδημα συμμετεχόντων στο πρόγραμμα επιμόρφωσης του ΔΙΕΚ Πάτρας ως προς το σύνολο του δείγματος.	75
ΕΝΟΤΗΤΑ Β: ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ (6 – 11).....	76
6.6 Λόγοι Ώθησης Συμμετοχής σε Εκπαιδευτικά Προγράμματα.	76
ΠΙΝΑΚΑΣ 6.6.1: Λόγοι που ωθούν στα Εκπαιδευτικά Προγράμματα.	76
Διάγραμμα 6.6.1: Λόγοι Ώθησης Συμμετοχής σε Εκπ/κά Προγράμματα (άνδρες).	79
Διάγραμμα 6.6.2: Λόγοι Ώθησης Συμμετοχής σε Εκπ/κά Προγράμματα (γυναίκες).	79
ΠΙΝΑΚΑΣ 6.6.2: Στατιστική Ανάλυση των λόγων που ωθούν στα Εκπ/κά Προγράμματα κατά κλίμακα likert.....	80
6.7 Λόγοι – Εμπόδια Συμμετοχής σε Εκπαιδευτικά Προγράμματα.	81
ΠΙΝΑΚΑΣ 6.7.1: Λόγοι – Εμπόδια συμμετοχής στα Εκπαιδευτικά Προγράμματα.....	81
Διάγραμμα 6.7.1: Λόγοι – Εμπόδια Συμμετοχής σε Εκπ/κά Προγράμματα (άνδρες).	84
Διάγραμμα 6.7.2: Λόγοι – Εμπόδια Συμμετοχής σε Εκπ/κά Προγράμματα (γυναίκες). ...	84
ΠΙΝΑΚΑΣ 6.7.2: Στατιστική Ανάλυση των λόγων που αποτελούν εμπόδια στη συμμετοχή των Εκπ/κών Προγραμμάτων κατά κλίμακα likert.	85

6.8	Λόγοι Επιλογής του Συγκεκριμένου Εκπαιδευτικού Προγράμματος.....	86
	ΠΙΝΑΚΑΣ 6.8.1: Λόγοι επιλογής του συγκεκριμένου Εκπ/κού Προγράμματος.	86
	Διάγραμμα 6.8.1: Λόγοι Ώθησης στο συγκεκριμένο Εκπ/κό Πρόγραμμα (άνδρες).	87
	Διάγραμμα 6.8.2: Λόγοι Ώθησης στο συγκεκριμένο Εκπ/κό Πρόγραμμα (γυναίκες).	87
	ΠΙΝΑΚΑΣ 6.8.2: Στατιστική Ανάλυση των λόγων ώθησης στη συμμετοχή του συγκεκριμένου Εκπ/κού Προγράμματος κατά κλίμακα likert.	88
6.9	Παρακολούθηση Άλλων Εκπ/κών Προγραμμάτων στο Παρελθόν.....	89
	ΠΙΝΑΚΑΣ 6.9 Παρακολούθηση άλλων εκπ/κών προγραμμάτων στο παρελθόν ως προς το φύλο και τις ηλικιακές ομάδες.	89
	Διάγραμμα 6.9.1: Παρακολούθηση Εκπ/κών Προγραμμάτων στο Παρελθόν στις διάφορες ηλικιακές ομάδες ως προς το φύλο.....	90
6.10	Παρακολούθηση Εκπ/κών Προγραμμάτων στο Μέλλον.....	90
	ΠΙΝΑΚΑΣ 6.10: Παρακολούθηση άλλων εκπ/κών προγραμμάτων στο μέλλον ως προς το φύλο και τις ηλικιακές ομάδες.	90
	Διάγραμμα 6.10: Διάθεση Παρακολούθησης Εκπ/κών Προγραμμάτων στο Μέλλον στις διάφορες ηλικιακές ομάδες ως προς το φύλο.	91
6.11	Μειονεκτήματα στο Πρόγραμμα Παρακολούθησης Διαδικασία Εκπαίδευσης.	91
	ΠΙΝΑΚΑΣ 6.11: Μειονεκτήματα του Προγράμματος Παρακολούθησης – Διαδικασίας εκπαίδευσης ως προς το φύλο και τις ηλικιακές ομάδες.....	92
	Διάγραμμα 6.11.1: Μειονεκτήματα που παρατηρούνται από τους Εκπαιδευόμενους στο συγκεκριμένο πρόγραμμα ή στη διαδικασία εκπ/σης ως προς τις ηλικιακές ομάδες και το φύλο.....	92
	ΕΝΟΤΗΤΑ Γ: ΣΤΑΣΕΙΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ (12 – 15)	93
6.12	Σημασία που Αποδίδουν οι Εκπαιδευόμενοι στην Επιμόρφωση Χρήσης Η/Υ.93	
	ΠΙΝΑΚΑΣ 6.12: Απόψεις των εκπαιδευόμενων (ως προς το φύλο και την ηλικιακή ομάδα) ως προς τη σημασία που αποδίδουν στην επιμόρφωση στη χρήση Η/Υ.	93
	Διάγραμμα 6.12: Βαθμός Σημασίας στην επιμόρφωση Η/Υ που αποδίδουν οι εκπαιδευόμενοι ως προς τις ηλικιακές ομάδες, το φύλο καθώς και στο συνολικό δείγμα. 94	
6.13	Η Γνώση των ΤΠΕ ως Χρήσιμο Εργαλείο στην Επιμόρφωση.....	95
	ΠΙΝΑΚΑΣ 6.13: Αξιολόγηση των εκπαιδευόμενων (ως προς το φύλο και την ηλικιακή ομάδα) της γνώσης των ΤΠΕ ως χρήσιμο εργαλείο στην επιμόρφωση.....	95
	Διάγραμμα 6.13: Βαθμός Σημασίας που αποδίδουν οι εκπαιδευόμενοι στις ΤΠΕ ως προς τις ηλικιακές ομάδες, το φύλο καθώς και στο συνολικό δείγμα.	96
6.14	Η Γνώση των ΤΠΕ ως Χρήσιμο Εργαλείο στην Επαγγελματική Εξέλιξη.	97

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.14: Αξιολόγηση (ως προς το φύλο και την ηλικιακή ομάδα) της γνώσης των ΤΠΕ ως χρήσιμο εργαλείο στην επαγγελματική εξέλιξη.....	97
Διάγραμμα 6.14: Βαθμός Σημασίας που αποδίδουν οι εκπαιδευόμενοι στις ΤΠΕ στην επαγγελματική εξέλιξη.	98
6.15 Γνωστικά Αντικείμενα προς Επιμόρφωση.....	99
ΠΙΝΑΚΑΣ 6.15.1: Γνωστικά Αντικείμενα προς Επιμόρφωση κατά το ανδρικό φύλο.	99
ΠΙΝΑΚΑΣ 6.15.2: Γνωστικά Αντικείμενα προς Επιμόρφωση κατά το γυναικείο φύλο.	100
ΕΝΟΤΗΤΑ Δ:ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ & ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΠΕ.	102
6.16 Αυτοαξιολόγηση των Γνώσεων των Εκπαιδευόμενων Σχετικά με τη Χρήση των Η/Υ και των Νέων Τεχνολογιών.	102
ΠΙΝΑΚΑΣ 6.16: Αυτοαξιολόγηση των γνώσεων (ως προς το φύλο και την ηλικιακή ομάδα) σχετικά με τη χρήση των Η/Υ και των νέων τεχνολογιών.	102
6.17 Αυτοαξιολόγηση Δεξιοτήτων στην Πληροφορική (IT skills).....	103
ΠΙΝΑΚΑΣ 6.17.1: Αυτοαξιολόγηση δεξιοτήτων στην πληροφορική (IT skills).	103
ΠΙΝΑΚΑΣ 6.17.2: Στατιστική Ανάλυση συγκεκριμένων ενοτήτων (IT – SKILLS) Πληροφορικής σε κλίμακα likert.....	104
6.18 Συμμετοχή σε Προγράμματα ΤΠΕ στο Παρελθόν.....	105
ΠΙΝΑΚΑΣ 6.18: Παρακολούθηση προγραμμάτων ΤΠΕ στο παρελθόν ως προς το φύλο και τις ηλικιακές ομάδες.....	105
6.19 Θεματικό Πεδίο Επιμορφώσεων στις ΤΠΕ.....	106
ΠΙΝΑΚΑΣ 6.19.1: Θεματικό πεδίο Επιμόρφωσης στις ΤΠΕ ως προς τις ηλικιακές ομάδες του ανδρικού φύλου.....	106
ΠΙΝΑΚΑΣ 6.19.2: Θεματικό πεδίο Επιμόρφωσης στις ΤΠΕ ως προς τις ηλικιακές ομάδες του γυναικείου φύλου.....	106
ΕΝΟΤΗΤΑ Ε: ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ – ΕΛΕΓΧΟΣ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑΣ	107
7.1 Συσχετίσεις της Έρευνας	107
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.1: Πίνακας Συσχετίσεων 1 ^{ης} ομάδας ερωτήσεων. (Φύλο, Ηλικία, Οικογενειακή Κατάσταση, Θέση Εργασίας, Ετήσιο Εισόδημα).	107
7.2 Λόγοι Ώθησης Συμμετοχής - Συσχετίσεις (Ερώτημα 6 ^ο).....	109
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.2 :Πίνακας Συσχετίσεων Λόγων Ώθησης Συμμετοχής.	109
7.3 Λόγοι – Εμπόδια Συμμετοχής - Συσχετίσεις (Ερώτημα 7 ^ο).....	111
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.3: Πίνακας Συσχετίσεων Λόγων – Εμποδίων στη Συμμετοχή σε Εκπ/κά Προγράμματα.	111
7.4 Λόγοι Ώθησης Επιλογής Συγκεκριμένου Εκπ/κού Προγράμματος - Συσχετίσεις (Ερώτημα 8 ^ο).....	113
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.4: Πίνακας Συσχετίσεων Λόγων Ώθησης επιλογής του συγκεκριμένου Εκπ/κού Προγράμματος.	113

7.5	Συνολική Αποτίμηση Συμμετεχόντων ως προς τα Εκπ/κά Προγράμματα - Συσχετίσεις (Ερωτήματα 9 - 11).	115
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.5: Πίνακας Συσχετίσεων σε ερωτήματα αποτίμησης των Εκπ/κων Προγραμμάτων.		115
7.6	Συνολική Αποτίμηση Συμμετεχόντων ως προς τη Χρήση Η/Υ και ΤΠΕ -- Συσχετίσεις (Ερωτήματα 12 - 14 & 16).	116
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.6: Απαντήσεις ομάδας ερωτήσεων σε κλίμακα likert.		116
7.7	Αυτοαξιολόγηση των Εκπαιδευόμενων στη Χρήση Η/Υ και της Πληροφορικής -- Συσχετίσεις (Ερώτημα 17).	117
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.7: Πίνακας Συσχετίσεων IT skills.		117
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ		118
<p>Αρχικά, από τα αποτελέσματα προκύπτει ότι γενικά η στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στην επιμόρφωση για τις νέες τεχνολογίες, καθώς οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι ενδιαφέρονται πολύ να επιμορφωθούν σχετικά με την ένταξη και αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία.</p> <p>Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, οι εκπαιδευόμενοι δίνουν μεγάλη σημασία ως προς την επιμόρφωση στη χρήση Η/Υ. Ενώ βρέθηκε ότι η σημασία των Τ.Π.Ε. στην παρακολούθηση εκπαιδευτικού προγράμματος δεν θεωρείται μείζονος σημασίας.</p>		
Βιβλιογραφία		124
Παράρτημα Α: «ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ»		130

Κατάλογος Σχημάτων

<u>Διάγραμμα 6.2.1:</u> Ηλικιακά Χαρακτηριστικά Συμμετεχόντων ως προς το φύλο.	67
<u>Διάγραμμα 6.2.2:</u> Ηλικιακά Χαρακτηριστικά ως προς το σύνολο του δείγματος.	69
<u>Διάγραμμα 6.3.1:</u> Χαρακτηριστικά Οικογενειακής Κατάστασης ως προς το φύλο.	71
<u>Διάγραμμα 6.3.2:</u> Χαρακτηριστικά Οικογενειακής Κατάστασης ως προς το σύνολο του δείγματος.	71
<u>Διάγραμμα 6.4.1:</u> Παρούσα εργασιακή κατάσταση συμμετεχόντων στο πρόγραμμα επιμόρφωσης ως προς το φύλο.	71
<u>Διάγραμμα 6.4.2:</u> Παρούσα εργασιακή κατάσταση συμμετεχόντων στο πρόγραμμα επιμόρφωσης ως προς το συνολικό δείγμα (ανδρών – γυναικών).	73
<u>Διάγραμμα 6.5.1:</u> Ετήσιο Εισόδημα συμμετεχόντων στο πρόγραμμα επιμόρφωσης του ΔΙΕΚ Πάτρας ως προς το φύλο.	75
<u>Διάγραμμα 6.5.2:</u> Ετήσιο Εισόδημα συμμετεχόντων στο πρόγραμμα επιμόρφωσης του ΔΙΕΚ Πάτρας ως προς το σύνολο του δείγματος.	75
<u>Διάγραμμα 6.6.1:</u> Λόγοι Ώθησης Συμμετοχής σε Εκπ/κά Προγράμματα (άνδρες).	79
<u>Διάγραμμα 6.6.2:</u> Λόγοι Ώθησης Συμμετοχής σε Εκπ/κά Προγράμματα (γυναίκες).	79
<u>Διάγραμμα 6.7.1:</u> Λόγοι – Εμπόδια Συμμετοχής σε Εκπ/κά Προγράμματα (άνδρες).	84
<u>Διάγραμμα 6.7.2:</u> Λόγοι – Εμπόδια Συμμετοχής σε Εκπ/κά Προγράμματα (γυναίκες).	84
<u>Διάγραμμα 6.8.1:</u> Λόγοι Ώθησης στο συγκεκριμένο Εκπ/κό Πρόγραμμα (άνδρες).	87
<u>Διάγραμμα 6.8.2:</u> Λόγοι Ώθησης στο συγκεκριμένο Εκπ/κό Πρόγραμμα (γυναίκες).	87
<u>Διάγραμμα 6.9.1:</u> Παρακολούθηση Εκπ/κών Προγραμμάτων στο Παρελθόν στις διάφορες ηλικιακές ομάδες ως προς το φύλο.	90
<u>Διάγραμμα 6.10:</u> Διάθεση Παρακολούθησης Εκπ/κών Προγραμμάτων στο Μέλλον στις διάφορες ηλικιακές ομάδες ως προς το φύλο.	91
<u>Διάγραμμα 6.11.1:</u> Μειονεκτήματα που παρατηρούνται από τους Εκπαιδευόμενους στο συγκεκριμένο πρόγραμμα ή στη διαδικασία εκπ/σης ως προς τις ηλικιακές ομάδες και το φύλο.	90
<u>Διάγραμμα 6.12:</u> Βαθμός Σημασίας στην επιμόρφωση Η/Υ που αποδίδουν οι εκπαιδευόμενοι ως προς τις ηλικιακές ομάδες, το φύλο καθώς και στο συνολικό δείγμα.	94
<u>Διάγραμμα 6.13:</u> Βαθμός Σημασίας που αποδίδουν οι εκπαιδευόμενοι στις ΤΠΕ ως προς τις ηλικιακές ομάδες, το φύλο καθώς και στο συνολικό δείγμα.	96

Διάγραμμα 6.14: Βαθμός Σημασίας που αποδίδουν οι εκπαιδευόμενοι στις ΤΠΕ στην επαγγελματική εξέλιξη. 98

Κατάλογος Πινάκων

<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 6.2:</u> Ηλικιακά Χαρακτηριστικά Συμμετεχόντων στο ΔΙΕΚ.....	68
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 6.3:</u> Οικογενειακή Κατάσταση Συμμετεχόντων στο ΔΙΕΚ Πάτρας.	70
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 6.4:</u> Παρούσα εργασιακή κατάσταση Συμμετεχόντων στο ΔΙΕΚ Πάτρας.	72
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 6.5:</u> Αποτελέσματα Μεταβλητής Ετήσιου Εισοδήματος.	74
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 6.6.1:</u> Λόγοι που ωθούν στα Εκπαιδευτικά Προγράμματα.	76
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 6.6.2:</u> Στατιστική Ανάλυση των λόγων που ωθούν στα Εκπ/κά Προγράμματα κατά κλίμακα likert.....	80
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 6.7.1:</u> Λόγοι – Εμπόδια συμμετοχής στα Εκπαιδευτικά Προγράμματα.....	81
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 6.7.2:</u> Στατιστική Ανάλυση των λόγων που αποτελούν εμπόδια στη συμμετοχή των Εκπ/κών Προγραμμάτων κατά κλίμακα likert.	85
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 6.8.1:</u> Λόγοι επιλογής του συγκεκριμένου Εκπ/κού Προγράμματος.	86
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 5.8.2:</u> Στατιστική Ανάλυση των λόγων ώθησης στη συμμετοχή του συγκεκριμένου Εκπ/κού Προγράμματος κατά κλίμακα likert.	88
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 6.9:</u> Παρακολούθηση άλλων εκπ/κών προγραμμάτων στο παρελθόν ως προς το φύλο και τις ηλικιακές ομάδες.	89
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 6.10:</u> Παρακολούθηση άλλων εκπ/κών προγραμμάτων στο μέλλον ως προς το φύλο και τις ηλικιακές ομάδες.	90
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 6.11:</u> Μειονεκτήματα του Προγράμματος Παρακολούθησης – Διαδικασίας εκπαίδευσης ως προς το φύλο και τις ηλικιακές ομάδες.....	92
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 6.12:</u> Απόψεις των εκπαιδευόμενων (ως προς το φύλο και την ηλικιακή ομάδα) ως προς τη σημασία που αποδίδουν στην επιμόρφωση στη χρήση Η/Υ.	93
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 6.13:</u> Αξιολόγηση των εκπαιδευόμενων (ως προς το φύλο και την ηλικιακή ομάδα) της γνώσης των ΤΠΕ ως χρήσιμο εργαλείο στην επιμόρφωση.....	95
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 6.14:</u> Αξιολόγηση (ως προς το φύλο και την ηλικιακή ομάδα) της γνώσης των ΤΠΕ ως χρήσιμο εργαλείο στην επαγγελματική εξέλιξη.....	97
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 6.15.1:</u> Γνωστικά Αντικείμενα προς Επιμόρφωση κατά το ανδρικό φύλο.	99
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 6.15.2:</u> Γνωστικά Αντικείμενα προς Επιμόρφωση κατά το γυναικείο φύλο.	100
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 6.16:</u> Αυτοαξιολόγηση των γνώσεων (ως προς το φύλο και την ηλικιακή ομάδα) σχετικά με τη χρήση των Η/Υ και των νέων τεχνολογιών.	10200
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 6.17.1:</u> Αυτοαξιολόγηση δεξιοτήτων στην πληροφορική (ITskills).	103
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 6.17.2:</u> Στατιστική Ανάλυση συγκεκριμένων ενοτήτων (IT – SKILLS) Πληροφορικής σε κλίμακα likert.....	102

<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 6.18:</u> Παρακολούθηση προγραμμάτων ΤΠΕ στο παρελθόν ως προς το φύλο και τις ηλικιακές ομάδες.....	103
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 6.19.1:</u> Θεματικό πεδίο Επιμόρφωσης στις ΤΠΕ ως προς τις ηλικιακές ομάδες του ανδρικού φύλου.....	104
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 6.19.2:</u> Θεματικό πεδίο Επιμόρφωσης στις ΤΠΕ ως προς τις ηλικιακές ομάδες του γυναικείου φύλου.....	104
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 7.1:</u> Πίνακας Συσχετίσεων 1 ^{ης} ομάδας ερωτήσεων. (Φύλο, Ηλικία, Οικογενειακή Κατάσταση, Θέση Εργασίας, Ετήσιο Εισόδημα).	105
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 7.2:</u> Πίνακας Συσχετίσεων Λόγων Ώθησης Συμμετοχής.....	107
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 7.3:</u> Πίνακας Συσχετίσεων Λόγων – Εμποδίων στη Συμμετοχή σε Εκπ/κά Προγράμματα.	1109
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 7.4:</u> Πίνακας Συσχετίσεων Λόγων Ώθησης επιλογής του συγκεκριμένου Εκπ/κού Προγράμματος.....	1131
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 7.5:</u> Πίνακας Συσχετίσεων σε ερωτήματα αποτίμησης των Εκπ/κων Προγραμμάτων.....	1153
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 7.6:</u> Απαντήσεις ομάδας ερωτήσεων σε κλίμακα likert.	116
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 7.7:</u> Πίνακας Συσχετίσεων IT skills	116

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

I.C.T.	InformationandCommunicationsTechnologies
P.V.T.I.	Public Vocational Training Institute
Δ.Ε.	Διπλωματική Εργασία
Δ.Ι.Ε.Κ.	Δημόσιο Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης
Ε.Α.Π.	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε.Σ.Υ.Ε.	Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος
Ι.Μ.Ε. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.	Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων Γενική Συνομοσπονδία Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας
ΙΝ.Ε. Γ.Σ.Ε.Ε.	Ινστιτούτο Εργασίας Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας
Π.Μ.Σ	Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
Π.Σ.	Πρόγραμμα Σπουδών
Σ.Δ.Ε.	Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας
Τ.Ε.Ι.	Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
Τ.Π.Ε.	Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών
Υπ.Π.Ε.Θ.	Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας & Θρησκευμάτων

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία ασχολείται με την ανάλυση και την παρουσίαση των κινήτρων και των παραγόντων που ωθούν τους ενήλικες στην επιπλέον γνώση και επιμόρφωση, παρακολουθώντας διάφορα προγράμματα εκπαίδευσης, καθώς επίσης και τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν στην προσπάθειά τους αυτή, σε συνδυασμό με την ηλικιακή φάση που βρίσκονται, τις εμπειρίες και τις υποχρεώσεις τους.

"Ένα κλειδί για τον εικοστό πρώτο αιώνα, η δια βίου μάθηση, θα είναι απαραίτητο για την προσαρμογή στις εξελισσόμενες απαιτήσεις της αγοράς εργασίας και για την καλύτερη γνώση της αλλαγής των χρονικών πλαισίων και των ρυθμών της ατομικής ύπαρξης", σύμφωνα με την έκθεση Delors (1996).

(ανάρτηση <http://unesdoc.unesco.org/images/0010/001095/109590eo.pdf>).

Μεταξύ άλλων στο πλαίσιο της εργασίας:

- Ø Γίνεται αναφορά στις Νέες Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην εκπαίδευση ενηλίκων και αναλύεται πως η γνώση των νέων τεχνολογιών αναδεικνύεται σε σημαντικό παράγοντα ως προς την επιμόρφωση των εκπαιδευόμενων.
- Ø Εντοπίζονται τα εμπόδια και οι δυσκολίες στη χρήση των Τ.Π.Ε. κατά την εκπαιδευτική διαδικασία και επισημαίνεται ο ρόλος τους και η συμβολή τους στην εκπαίδευση ενηλίκων.

Οι νέες τεχνολογίες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην εκπαίδευση ενηλίκων και συμβάλλουν στην όλο και μεγαλύτερη συμμετοχή των ενηλίκων εκπαιδευόμενων. Ο εκπαιδευόμενος επιλέγει μόνος του το είδος της μάθησης που τον αντιπροσωπεύει και βρίσκεται έτσι στο κέντρο της μαθησιακής διαδικασίας. Η γνώση και η χρήση της μάθησης μέσω των Τ.Π.Ε. συμβάλλει αδιαμφισβήτητα στην αύξηση της αυτοεκτίμησης του εκπαιδευόμενου και με στόχο την αυτοβελτίωση ανταποκρίνεται κατά το βέλτιστο δυνατό στην απόκτηση δεξιοτήτων έτσι ώστε να είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις ολοένα και αυξανόμενες απαιτήσεις, εργασιακές, κοινωνικές κ.λπ.

Οι νέες τεχνολογίες αναβαθμίζουν την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης και ταυτόχρονα βοηθούν και διευκολύνουν τη μαθησιακή διαδικασία. Σύμφωνα με τον Δαγδιλέλη (2010), Χοντολίδου & Βεκρής, (2010), οι Τ.Π.Ε. κατά την εκπαιδευτική διαδικασία καλύπτουν το επίπεδο των ικανοτήτων, δεξιοτήτων, γνώσεων, το επίπεδο όσον αφορά την επίλυση προβλημάτων και το επίπεδο της πληροφορικής στις κοινωνικές της διαστάσεις.

Η δια βίου εκπαίδευση τα τελευταία χρόνια, γίνεται ένα μέσο με το οποίο ρυθμίζονται τα ολοένα αυξανόμενα προβλήματα που δημιουργούν οι νέες συνθήκες στην αγορά εργασίας. Με τη νέα γνώση καλύπτονται ανάγκες για δεξιότητες και νέες εξειδικεύσεις που δημιουργούνται από εισροές της νέας τεχνολογίας (Rogers 2001).

Ειδικότερα ως προς τη δομή, η εργασία υποδιαιρείται σε δύο μέρη, το θεωρητικό και το ερευνητικό. Στο θεωρητικό μέρος γίνεται περιγραφή του ορισμού και της έννοιας της επιμόρφωσης και της εκπαίδευσης ενηλίκων. Ακολουθεί μία σύντομη αναφορά στο ελληνικό θεσμικό πλαίσιο που ορίζει τις μορφές εκπαίδευσης στη χώρα μας και αναφέρονται τα βασικά χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευόμενων. Ακολούθως παρατίθενται και αναλύονται συνοπτικά τα σημαντικότερα θεωρητικά μοντέλα μάθησης.

Σε ξεχωριστό κεφάλαιο, περιγράφονται τα κίνητρα που ωθούν τον ενήλικα στη συμμετοχή και παρακολούθηση ενός εκπαιδευτικού προγράμματος και γίνεται μια πιο συγκεκριμένη αναφορά όσον αφορά τα κίνητρα μάθησης με τη χρήση Τ.Π.Ε. κατά την εκπαιδευτική διαδικασία. Στο ίδιο κεφάλαιο αναφέρονται τα εμπόδια που συναντά ο ενήλικας εκπαιδευόμενος κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας και οι παράγοντες που τον επηρεάζουν. Στο τέλος αυτού του κεφαλαίου περιγράφονται συνοπτικά τα εμπόδια και οι δυσκολίες σε σχέση με τη χρήση των Τ.Π.Ε. κατά την μαθησιακή διαδικασία.

Στο 3^ο κεφάλαιο της εργασίας προσδιορίζεται η έννοια του όρου τεχνολογία της πληροφορίας και των επικοινωνιών, καθώς επίσης αναφέρονται και αναλύονται οι τρεις βασικές θεωρίες που επηρεάζουν τη θέση των Τ.Π.Ε. στην εκπαιδευτική διαδικασία. Επίσης περιγράφεται το πώς αξιοποιούνται οι νέες τεχνολογίες στην εκπαιδευτική διαδικασία, πώς καθίστανται αντικείμενο προς εκμάθηση και πώς η χρήση τους αποτελεί αντικείμενο βελτίωσης της μάθησης. Τελειώνοντας το τελευταίο κεφάλαιο του γενικού μέρους δίνεται έμφαση στο πόσο σημαντική είναι η εισαγωγή των Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση και αναλύονται συνοπτικά τα τρία μοντέλα εισαγωγής των Τ.Π.Ε. στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Το ειδικό μέρος της εργασίας περιέχει τη διενέργεια έρευνας που σαν στόχο έχει τη διερεύνηση των κινήτρων και των αναγκών που ωθούν τους ενήλικες στην απόφαση παρακολούθησης επιμορφωτικών προγραμμάτων, των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν τόσο κατά την εισαγωγή τους, όσο και κατά τη φοίτησή τους και των λόγων που

ενδέχεται να εμποδίσουν την ολοκλήρωση των προγραμμάτων σε σχέση με τη γνώση και τη χρήση των Τ.Π.Ε. κατά την εκπαιδευτική διαδικασία.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα προκύπτει ότι το πιο σημαντικό κίνητρο για την παρακολούθηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων είναι η αύξηση του εισοδήματος, ενώ το κυριότερο εμπόδιο για την συμμετοχή τους είναι οι οικονομικοί λόγοι. Επίσης οι εκπαιδευόμενοι δίνουν μεγάλη σημασία ως προς την επιμόρφωση στη χρήση Η/Υ και θεωρούν την γνώση των Τ.Π.Ε. για την επαγγελματική τους εξέλιξη αρκετά χρήσιμη. Αντιθέτως οι υφιστάμενες γνώσεις τους στις νέες τεχνολογίες είναι μέτριες, με αποτέλεσμα να μην τις χρησιμοποιούν σε μεγάλο βαθμό.

ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΜΟΝΤΕΛΑ ΜΑΘΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

1.1 Έννοια και Ορισμός Επιμόρφωσης – Εκπαίδευσης Ενηλίκων

Η επιμόρφωση είναι μια επιπλέον εκπαιδευτική διαδικασία, σύμφωνα με την οποία κάποιος ενήλικας αποκτά πρόσθετες γνώσεις και δεξιότητες, συνήθως πάνω στα γνωστικά αντικείμενα των σπουδών του και του επαγγέλματός του. Προσθέτει δηλαδή γνώσεις και καλλιεργεί τις ήδη υπάρχουσες, με σκοπό την ανάπτυξη του ενήλικα κοινωνικά, γνωστικά αλλά και συναισθηματικά. Είναι φανερό ότι η επιμόρφωση ενηλίκων είναι μεγάλης σπουδαιότητας, γιατί τείνει στην ολοκλήρωση του ατόμου πνευματικά και ψυχικά. Είναι μία συνειδητή διαδικασία μάθησης και η απόφασή της έχει συγκεκριμένους στόχους που έχουν μελετηθεί. Αυτοί οι στόχοι μπορεί να σχετίζονται με την απόκτηση δεξιοτεχνίας, την τελειοποίηση των ικανοτήτων τους έτσι ώστε να αποδίδουν το μέγιστο δυνατό στο εργασιακό τους περιβάλλον, τον εμπλουτισμό των γνώσεών τους, την εξειδίκευση σε συνδυασμό με την πνευματική και συναισθηματική τους συμπεριφορά και με το φάσμα των εμπειριών που έχει αποκτήσει έως τώρα.

Η εκπαίδευση των ενηλίκων σύμφωνα με το Rogers (2002), *“είναι κάθε εκπαιδευτική διαδικασία, κάθε περιεχομένου, επιπέδου ή μεθόδου, είτε πρόκειται για τυπική εκπαίδευση είτε όχι, είτε για διεργασία που επεκτείνεται χρονικά ή αντικαθιστά την αρχική εκπαίδευση στα σχολεία, κολέγια, πανεπιστήμια, καθώς και για μαθητεία, μέσω των οποίων άτομα που θεωρούνται ενήλικα από την κοινωνία στην οποία ανήκουν αναπτύσσουν τις ικανότητές τους, εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους, βελτιώνουν τα τεχνικά και επαγγελματικά τους προσόντα ή τα προσανατολίζουν προς άλλη κατεύθυνση και επιφέρουν αλλαγές στις στάσεις ή τη συμπεριφορά τους με τη διπλή προοπτική της πλήρους προσωπικής ανάπτυξης και της συμμετοχής σε μία εναρμονισμένη και αυτοδύναμη κοινωνική, οικονομική και πολιτισμική ανάπτυξη”*.

Ένας γενικότερος ορισμός της εκπαίδευσης ενηλίκων είναι ο εξής: *«Εκπαίδευση Ενηλίκων είναι μία διαδικασία μέσω της οποίας άτομα ενήλικα, τα οποία δεν φοιτούν πλέον στο σχολείο, αναλαμβάνουν διάφορες δραστηριότητες, με πρόθεση να αποκτήσουν γνώσεις, δεξιότητες, ικανότητες, στάσεις κ.λπ., έτσι ώστε να μπορούν να εντοπίζουν και να επιλύουν με αποτελεσματικότητα ατομικά και συλλογικά προβλήματα»* (Αχιλλέας Καψάλης – Αδαμάντιος Παπασταμάτης, 2013). Με τον ορισμό αυτό δίνεται έμφαση στην διάθεση των εκπαιδευόμενων να αλλάξουν τις μέχρι τώρα εμπειρίες που φέρουν γνωστικά,

συναισθηματικά και αξιολογικά με σκοπό να επιλύουν ατομικά και συλλογικά προβλήματα. Άρα η Εκπαίδευση Ενηλίκων είναι μία διαδικασία ανταλλαγής απόψεων, γνώσεων, ικανοτήτων, πληροφοριών και εμπειριών και όχι μία ατομική διαδικασία μάθησης.

Η εκπαίδευση ενηλίκων είναι μία διαδικασία κατά την οποία έχουμε «ανταλλαγή στους ρόλους του εκπαιδευόμενου, του εκπαιδευτή και του ατόμου» (Thompson, 1980). Ο επιμορφούμενος δείχνει τις δεξιότητες που έχει αποκτήσει και ο εκπαιδευτής υιοθετεί το ρόλο του εκπαιδευόμενου.

Η δια βίου μάθηση δίνει τη δυνατότητα σε κάθε άτομο να αποκτήσει επιπλέον δεξιότητες, γνώσεις, εμπειρίες με σκοπό να βελτιώσει την επαγγελματική ή προσωπική του οντότητα. Σύμφωνα με τα παραπάνω γίνεται λοιπόν αντιληπτό ότι, η εκπαίδευση ουσιαστικά δεν ολοκληρώνεται σε κάποιο ηλικιακό στάδιο. Ξεκινάει με τη βασική υποχρεωτική εκπαίδευση και για πολλά άτομα συνεχίζεται και μετά σε διάφορα πεδία (Jarvis, 2004), που μπορεί να κρατήσει καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Εξάλλου να τονίσουμε ότι ο ενήλικας δεν προσδιορίζεται σύμφωνα με μια συγκεκριμένη ηλικία (Jarvis, 2004). Η δια βίου εκπαίδευση είναι μία στρατηγική που οδηγεί το άτομο στην «κοινωνία της γνώσης». Η κοινωνία της γνώσης είναι μία κοινωνία μάθησης όπου όλα τα μέλη της έχουν το δικαίωμα για επιπλέον γνώση καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Δεν υφίσταται γεωγραφικοί χώροι ούτε ιδρύματα που να αποκλείονται από τη διασφάλιση απόκτησης της δια βίου Εκπαίδευσης (M. Finger & J. Asun, 2001).

Η επιμόρφωση στηρίζεται και προϋποθέτει τη βασική εκπαίδευση, την ενισχύει και την ενδυναμώνει, καθώς δεν είναι δυνατόν η αρχική βασική εκπαίδευση που παρέχεται σε κάθε άτομο, να περιέχει όλες τις δεξιότητες, τις γνώσεις και τα μοντέλα μάθησης που θα είναι απαραίτητα για την σταδιοδρομία του στο μέλλον (Μαυρογιώργος, 2003). Η επιμόρφωση είναι επαναλαμβανόμενη και συνεχής ανεξαρτήτου ηλικίας.

Στη δύσκολη κοινωνικοοικονομική κατάσταση που βιώνει ο ελληνικός πληθυσμός τα τελευταία χρόνια, είναι σκόπιμο να αναφερθεί ότι, η εκπαίδευση ενηλίκων έχει εξελικτική πορεία και ολοένα και περισσότεροι ενήλικες τείνουν στη δια βίου μάθηση μέσω διαφόρων επιμορφωτικών προγραμμάτων. Εστιάζοντας ακόμα περισσότερο στην εκπαίδευση ενηλίκων θα ήταν σκόπιμο να αναφερθούν δύο σημεία που έχει διαπιστωθεί ότι διαφοροποιούν την εκπαίδευση ενηλίκων από την τυπική εκπαίδευση, τα οποία είναι:

- Ø «Η εκπαίδευση ενηλίκων είναι μία προαιρετική διαδικασία που έχει όμως συγκεκριμένους σκοπούς και μαθησιακούς στόχους» (Rogers, 1999),
- Ø «Η μορφή και το πλαίσιο της εκπαίδευσης ενηλίκων διαφοροποιείται από πρόγραμμα σε πρόγραμμα» (Rogers, 1999).

1.2 Ελληνικό Θεσμικό Πλαίσιο

Οι διατάξεις του Ν. 3879/2010 ορίζουν τις μορφές εκπαίδευσης στην Ελλάδα, οι οποίες διακρίνονται σε: (α) τυπική εκπαίδευση, (β) μη τυπική εκπαίδευση και (γ) άτυπη μάθηση.

Ειδικότερα:

- Ø Η «τυπική εκπαίδευση» (formaleducation) αναφέρεται στην οργανωμένη και συστηματική εκπαίδευση, η οποία παρέχεται από την πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση της χώρας μας.
- Ø Η «μη τυπική εκπαίδευση» (nonformaleducation), αντίθετα, αναφέρεται σε οποιαδήποτε δομημένη και οργανωμένη εκπαιδευτική δραστηριότητα που βρίσκεται εκτός του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος, η οποία έχει σαν στόχο συγκεκριμένη γκάμα ατόμων και ομάδων και σκοπός της είναι επιτευχθούν συγκεκριμένοι στόχοι.
- Ø Άτυπη εκπαίδευση δεν υφίσταται, υπάρχει όμως «άτυπη μάθηση» (informallearning), σύμφωνα με την οποία εννοούμε τις μαθησιακές διαδικασίες μέσω των οποίων το άτομο μαθαίνει και αποκτά γνώσεις δεξιότητες, εμπειρίες στάσεις σε όλη τη διάρκεια της ζωής του, από την αυτοκατευθυνόμενη μάθηση και από τις εκπαιδευτικές επιδράσεις που δέχεται από πηγές του περιβάλλοντος του (Tuijnman, 1996).

1.3 Χαρακτηριστικά Ενηλίκων Εκπαιδευόμενων

Πολλοί μελετητές στράφηκαν στη διερεύνηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών που παρουσιάζουν οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι, έτσι ώστε οι εκπαιδευτές να οικοδομούν τις κατάλληλες προϋποθέσεις για μία επιτυχή, ασφαλή και αποτελεσματική εκπαίδευση των ενηλίκων. Γνωρίζοντας οι εκπαιδευτές τα χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευόμενων σε σχέση με αυτά των ανηλίκων, τις διαφορές τους, καθώς επίσης και τις εκπαιδευτικές τους ανάγκες, δημιουργούν κατάλληλο κλίμα και εφαρμόζουν κατάλληλες πρακτικές κατά την εκπαιδευτική διαδικασία με αποτέλεσμα να παράγεται ένα αξιόλογο έργο.

Τα χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευόμενων έχουν καταταχθεί ως εξής (Κόκκος, Α. 2005):

- 1. Οι ενήλικες λαμβάνουν μέρος στην εκπαίδευση έχοντας συγκεκριμένους στόχους.* Επιλέγουν να συμμετάσχουν σε κάποιο συγκεκριμένο πρόγραμμα για συγκεκριμένους λόγους και συγκεκριμένες ανάγκες που προκύπτουν στη φάση ζωής που βρίσκονται την περίοδο εκείνη. Συνειδητά αποφασίζουν ότι χρειάζονται κάποιες επιπλέον γνώσεις και δεξιότητες, που θα τους βοηθήσουν στην επαγγελματική τους αποκατάσταση ή να αποκτήσουν επαγγελματική ανέλιξη. Άλλοι επιλέγουν την επιμόρφωση για να εκπληρώσουν κοινωνικούς ρόλους, άλλοι πάλι αναζητούν προσωπική ανάπτυξη μέσα από τη νέα γνώση και αισθάνονται την ανάγκη να εμπλουτίσουν τα ενδιαφέροντά τους. Υπάρχουν και αυτοί που έχουν σαν στόχο να αποκτήσουν κύρος και να ανέβουν κοινωνικά. Τέλος δεν λείπουν και οι ενήλικες που εκπαιδεύονται χωρίς να έχουν στόχους συγκεκριμένους, αλλά αόριστους και συγκεκριμένους, ή συμμετέχουν σε κάποια εκπαιδευτική διαδικασία όχι από επιλογή τους, αλλά τους υποχρεώνει το επάγγελμά τους.
- 2. Οι ενήλικες διαθέτουν ένα ευρύ φάσμα εμπειριών.* Οι ενήλικες φέρουν εμπειρίες οι οποίες σχετίζονται με την πορεία της ενήλικης ζωής τους. Οι προηγούμενες εμπειρίες που έχουν αξιοποιούνται και γίνονται αφετηρία για τη νέα μάθηση.
- 3. Αποκρυσταλλώνουν τους προτιμώμενους τρόπους μάθησης.* Ο κάθε ενήλικας δείχνει προτίμηση σε κάποιο συγκεκριμένο τρόπο μάθησης, ο οποίος εξαρτάται από τις εμπειρίες, τις ικανότητες και την προσωπικότητά του. Οι ενήλικες αποκρυσταλλώνουν τους τρόπους με τους οποίους μαθαίνουν πιο έντονα απ' ότι οι ανήλικοι. Καταλήγουν σε τρόπους μάθησης συγκεκριμένους που είναι παγιωμένοι στη συνείδησή τους.
- 4. Προτιμούν την ενεργητική συμμετοχή.* Οι ενήλικοι θέλουν να αντιμετωπίζονται ως υπεύθυνα άτομα, να ακούγεται η γνώμη τους, να επικοινωνούν και να συμμετέχουν ενεργά στη μάθηση. Τον εκπαιδευτή τους δεν τον αντιμετωπίζουν σαν καθηγητή, αλλά περισσότερο σαν συνάδελφο που προσπαθεί να τους μεταδώσει τις γνώσεις

του (Rogers, 2003). Όταν τους δίνονται εναύσματα ανταποκρίνονται ενεργά και αποτελεσματικά στη μάθηση.

Ο Alan Rogers αναφέρει ότι, *«ακόμα και η πιο πειθήνια ομάδα ενηλίκων εκπαιδευόμενων, ενώ αρκείται τον περισσότερο καιρό στην παθητική εκπαίδευση, σαν να βρισκόταν ξανά στα θρανία, θα επαναστατήσει την κατάλληλη στιγμή εναντίον των εκπαιδευτών, όταν θιγεί υπέρμετρα η ωριμότητά τους»*.

5. *Οι ενήλικες αντιμετωπίζουν εμπόδια στη μάθηση.* Το πλήθος των εμποδίων που αδιαμφισβήτητα συναντά ο ενήλικας, πρέπει να αντιμετωπίζονται με σωστό τρόπο για να έχουμε αποτελεσματική μάθηση. Σε αντίθετη περίπτωση απειλείται το αποτέλεσμα της εκπαιδευτικής διαδικασίας.
6. *Οι ενήλικες αναπτύσσουν μηχανισμούς άμυνας και παραίτησης.* Πολλές φορές οι ενήλικες δυσκολεύονται στη νέα γνώση και έτσι αναπτύσσουν διάφορους μηχανισμούς προκειμένου να μην αλλάξουν τις συνήθειές τους. Έτσι λοιπόν κάποιοι εκπαιδευόμενοι δεν αποδέχονται αυτά που προτείνει ο εκπαιδευτής τους και δηλώνουν παραίτηση από την εκπαιδευτική διαδικασία. Άλλοτε εκφράζεται έντονη δυσκολία ανταπόκρισης από την πλευρά των εκπαιδευόμενων, αρνούνται, διαστρεβλώνουν τα όσα λέγονται, κατασκευάζουν επιχειρήματα κ.ο.κ.

1.4 Θεωρητικά Μοντέλα Μάθησης

Η εκπαίδευση ενηλίκων γύρω από τη μάθηση, είναι ένα ευρύ πεδίο που έχει απασχολήσει πολλούς μελετητές και χαρακτηρίζεται από σημεία σύγκλισης αλλά και από αντιφατικές απόψεις. Ουσιαστικά μιλάμε για μία περίπλοκη κατάσταση. Δεν υπάρχουν συμπεράσματα καθολικώς αποδεκτά, οπότε δεν πρέπει να υιοθετείται οποιαδήποτε θεωρία αποκλείει τα στοιχεία των άλλων.

Οι Merriam & Caffarella (1991) καταλήγουν στο ίδιο συμπέρασμα, κάνοντας μια ανασκόπηση και επιτομή των μοντέλων μάθησης, όπως επίσης και οι Caurau (2005), Jarvis (2004) κ.ά.

Τα σημαντικότερα μοντέλα μάθησης που διαμορφώνουν τις αντίστοιχες θεωρίες μάθησης και θα αναλύσουμε συνοπτικά είναι: **(1)** Το Μοντέλο της «Ανδραγωγικής» (Andragogy) (Knowles, 1973), **(2)** Το Μοντέλο της «Προσωποκεντρικής θεωρίας» (Carl Rogers), **(3)** Το Μοντέλο της «Μετασχηματίζουσας Μάθησης» (Transformational Learning) (Mezirow,

1991) & (4) Το Μοντέλο της «Εκπαίδευσης για την Κοινωνική Αλληλεγγύη» (Freire, 1973).

1.4.1 Η Θεωρία της Ανδραγωγικής

Η Θεωρία της Ανδραγωγικής (Knowles 1973) αποτελεί μία ανθρωπιστική προσέγγιση της εκπαίδευσης ενηλίκων και οδηγεί σε συγκεκριμένες πρακτικές και μεθόδους. Αυτή η Θεωρία στηρίζεται σε έξι (6) παραδοχές, σύμφωνα με τις οποίες διαφοροποιείται από την Επιστήμη της Παιδαγωγικής. Κατά τον σχεδιασμό των προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων, αυτές οι έξι (6) παραδοχές όπως περιγράφονται παρακάτω, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και να αξιοποιούνται, προκειμένου οι ενήλικες να βιώνουν τις ανάλογες εμπειρίες και να διευκολύνουν έτσι την διαδικασία της μάθησης (Τσιμπουκλή & Φίλλιπς, 2008, Knowles, 1973, Κόκκος, 2005):

1. Οι ενήλικες έχουν την ανάγκη να γνωρίζουν για ποιο λόγο είναι χρήσιμο να μάθουν κάτι προτού εμπλακούν σε κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης. Έτσι λοιπόν θα πρέπει το πρόγραμμα που θα επιλέξουν να παρακολουθήσουν να ανταποκρίνεται στις προσδοκίες τους.
2. Οι ενήλικες έχουν την ανάγκη να αυτοκαθορίζονται, να αποφασίζουν μόνοι τους για τη ζωή τους και επιθυμούν από τους άλλους την ανάλογη αντιμετώπιση. Οπότε οι εκπαιδευτές είναι απαραίτητο να ενισχύουν αυτή τους την ανάγκη.
3. σημαντική πηγή μάθησης. Επομένως έχει μεγάλη σημασία να γίνεται αξιοποίηση αυτών των εμπειριών κατά την εκπαιδευτική διαδικασία και να επιλέγονται οι σωστές εκπαιδευτικές τεχνικές που να συμβάλλουν σε αυτό.
4. αντιμετωπίζουν, έτσι ώστε να είναι σε θέση να δρουν αποτελεσματικά. Άρα οι δραστηριότητες που εφαρμόζονται είναι αναγκαίο να επικεντρώνονται σε πραγματικές ανάγκες.
5. γνώσεις συγκεκριμένες και όχι ακαδημαϊκές και αφηρημένες. Άρα είναι σκόπιμο οι δραστηριότητες που εφαρμόζονται να έχουν άμεση εφαρμογή στην πράξη.
6. ικανοποίηση από την εργασία), ενώ τα εξωτερικά είναι δευτερευούσης σημασίας (προαγωγή κ.λπ.) Έτσι λοιπόν, οι στόχοι του προγράμματος που θα επιλέξουν, θα πρέπει να ενισχύουν τα εσωτερικά κίνητρα μάθησης.

1.4.2 Προσωποκεντρική Θεωρία.

Η Προσωποκεντρική Θεωρία (Carl Rogers) αποτελεί μία εκπαιδευτική προσέγγιση, όπου ο Rogers θεωρούσε ότι μπορεί να ισχύει τόσο για τους ενήλικους όσο και για τους ανήλικους. Αυτή η προσέγγιση όπως και η προσέγγιση του Knowles, δίνει βάση στην ανάγκη του ατόμου και στην ικανότητά του για αυτοκαθορισμό και αυτοανάπτυξη. Η θεωρία ονομάζεται «προσωποκεντρική», διότι θέλει να δώσει έμφαση και να ισχυροποιήσει τον άνθρωπο ως *πρόσωπο*, ως άτομο δηλαδή που ενεργοποιώντας όλες τις ψυχοφυσικές του δυνάμεις δημιουργεί την προσωπική του ζωή (Κοσμόπουλος, 1990).

Ο Rogers πιστεύει στο ανθρώπινο όν και στη δύναμή του. Θεωρεί ότι κάθε άτομο ενεργοποιώντας τις φυσικές και ψυχικές του δυνάμεις αναπτύσσεται και φτάνει στην αυτοαντίληψη και τον αυτοπροσδιορισμό. Είναι ικανό να διαμορφώσει μόνο του την πορεία του χωρίς έλεγχο και υποδείξεις. Έχοντας επίγνωση των ακατάλληλων ψυχολογικών συνθηκών που βιώνουν τα άτομα, προκειμένου να αποτραπούν καταστρεπτικοί και αποτρεπτικοί παράγοντες ανάπτυξης του δυναμισμού τους, θεωρεί ότι η ψυχοθεραπεία βοηθάει και συμβάλλει θετικά στην ευνοϊκή εξέλιξή του.

Κατά τον Rogers η εκπαίδευση ενηλίκων πρέπει να βασίζεται στις παρακάτω αρχές:

1. Ουσιαστική εκπαίδευση παρέχεται όταν ο εκπαιδευόμενος αντιλαμβάνεται ότι, οι στόχοι του και οι προσωπικές του ανάγκες έχουν σχέση με το αντικείμενο της εκπαίδευσης.
2. Σε περιπτώσεις που απαιτείται από την εκπαιδευτική διαδικασία αλλαγή αντιλήψεων και στάσεων του Εγώ, το άτομο νιώθει απειλή και προβάλλει αντίσταση.
3. Όσο οι εξωτερικές πιέσεις ελαχιστοποιούνται τόσο ευκολότερα αποδεκτή γίνεται η εκπαιδευτική διεργασία.
4. Η μάθηση γίνεται αξιολογη μέσα από την πράξη, την εξερεύνηση και επίλυση διαφόρων κοινωνικών, ηθικών, φιλοσοφικών προβλημάτων.
5. διεργασίας, διευκολύνεται και απλουστεύεται η εκπαιδευτική διαδικασία.
6. νοητικές και συναισθηματικές δυνάμεις, εσωτερικεύεται και τα αποτελέσματά της διαρκούν.
7. Η αυτοαξιολόγηση και η αυτοκριτική είναι θεμελιώδεις αξίες πρωταρχικής σημασίας, ενώ είναι δευτερευούσης σημασίας η αξιολόγηση από τους άλλους. Έτσι ενισχύεται η εμπιστοσύνη στον εαυτό μας, η δημιουργικότητα και η ανεξαρτησία του πνεύματος.

8. είμαστε ανοικτοί στη μάθηση, στη νέα γνώση, στην αλλαγή και να μάθουμε να διαχειριζόμαστε τις αλλαγές με δεκτικότητα και άνεση.

1.4.3 Η θεωρία της Μετασηματιζουσας Μάθησης

Η Θεωρία της Μετασηματιζουσας Μάθησης (Mezirow, 1991) ερμηνεύει τον κόσμο με βάση τις ατομικές του παραδοχές, που ενδέχεται κάποιες φορές να είναι λανθασμένες. Η θεωρία αυτή βασίζεται στην αλλαγή των βασικών αξιών και στάσεων του ατόμου. Η μάθηση μετασηματίζει την υπάρχουσα γνώση προκειμένου να αποκτηθεί η νέα γνώση, η νέα οπτική θεώρηση των πραγμάτων. Η θεωρία του Mezirow στηρίζεται στην κριτική σκέψη, στην αποδοχή νέων στάσεων και ιδεών, στον αναστοχασμό (Τσιμπουκλή & Φίλλιπς, 2008).

Η διαδικασία της μετασηματιζουσας μάθησης πραγματώνεται με βάση τα παρακάτω στάδια :

1. Δίνεται ένα αποπροσανατολιστικό δίλημμα προς επίλυση.
2. Οι εκπαιδευόμενοι δυσκολεύονται στην επίλυση του διλήμματος και στην προσπάθειά τους βιώνουν τα ανάλογα συναισθήματα.
3. Οι εκπαιδευόμενοι μέσω της αυτοεξέτασης αξιολογούν τις διάφορες αντιλήψεις.
4. Συμμερίζονται τα συναισθήματα των άλλων εξαιτίας του διλήμματος και προσπαθούν να μοιραστούν μαζί τους σκέψεις.
5. Διερευνούν εναλλακτικές λύσεις και νέους τρόπους δράσης, προσδιορίζοντας πλάνο δράσης.
6. Σχεδιασμός και οργάνωση του πλάνου δράσης.
7. Πραγμάτωση γνώσεων, ικανοτήτων, στάσεων για την υλοποίηση του πλάνου δράσης.
8. Εφαρμογή νέων ρόλων.
9. Εδραίωση νέων σχέσεων, ικανοτήτων, ρόλων.
10. Επανένταξη θέματος με βάση τις νέες προοπτικές.

1.4.4 Η θεωρία της Εκπαίδευσης για Κοινωνική Αλλαγή

Ο Freire ανέπτυξε μία συγκροτημένη και βαθιά ανθρωπιστική θεωρητική προσέγγιση και εκπαιδευτική πρακτική. Η εκπαίδευση ενηλίκων σύμφωνα με αυτή την θεωρία βασίζεται στην αλλαγή των κυρίαρχων αντιλήψεων, αξιών, στάσεων και προτύπων που είναι βαθιά

ριζωμένες στη συνείδηση των ατόμων. Αυτή η μεταβολή επιτυγχάνεται μέσω της διεργασίας του κριτικού στοχασμού (Freire, 1973).

Παραδοχή αυτής της θεωρίας είναι ότι συμβάλλει στην διαμόρφωση της κοινωνικής αλλαγής (Τσιμπογκλή & Φίλιπς, 2008). Η μεθοδολογική προσέγγιση της θεωρίας του Freire περιλαμβάνει τρία (3) στάδια:

1. Το *Διερευνητικό* στάδιο (Investigative), το οποίο πραγματοποιεί εννοιολογική αποσαφήνιση σε λέξεις-κλειδιά που εντοπίζει.
2. Το *Θεματικό* στάδιο (Thematization), το οποίο κάνει ανάλυση σε ζητήματα κοινωνικής σημασίας. Γίνεται δηλαδή ανάπτυξη ενός θέματος και αναλύοντάς το του αποδίδεται το κατάλληλο νόημα.
3. Το στάδιο του *Προβληματισμού* (Problematization), το οποίο μέσω του αναστοχασμού προσπαθεί να παροτρύνει τα άτομα για κοινωνική αλλαγή. Τα οδηγεί σε κοινωνική δράση μέσω του κριτικού στοχασμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΚΙΝΗΤΡΑ ΚΑΙ ΕΜΠΟΔΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

2.1 Κίνητρα Συμμετοχής στην Εκπαίδευση Ενηλίκων

Ο όρος «κίνητρο» είναι μία έννοια γενικευμένη. Κατά την Κωτσαρίδου – Ευκλείδη (1999) «τα κίνητρα μπορεί ωθούν το άτομο ενεργώντας από μέσα ή να το έλκουν ενεργώντας από έξω. Συνεπώς, κίνητρα τόσο οι εσωτερικές αιτίες της συμπεριφοράς, όπως τα ένστικτα, οι ορμές, οι σκοποί, τα συναισθήματα, όσο και οι εξωτερικές αιτίες, όπως οι αμοιβές, τα θέλητρα ή φόβητρα, ή οι απωθητικοί ερεθισμοί».

Η θέληση για παρακολούθηση ενός εκπαιδευτικού προγράμματος καθώς και η επιλογή του, ωθείται από πολλά και ποικίλα κίνητρα, τόσο κατά την αρχική ιδέα κάποιου στόχου όσο και κατά την τελική επιλογή κάποιου συγκεκριμένου προγράμματος. Τα κίνητρα έχουν σταθερότητα και συνέχεια, ένταση και προσανατολισμό. Ο προσανατολισμός αφορά την ώθηση προς κάποιο εκπαιδευτικό πρόγραμμα και τις συνθήκες εκπαίδευσης (φορέας εκπαίδευσης, διάρκεια προγράμματος κ.λπ.). Η σταθερότητα ενός κινήτρου είναι το όφελος που αποκομίζει το άτομο από την επιλογή του για συμμετοχή στο πρόγραμμα (Βάμβουκα, 1982).

Η αναφορά στα κίνητρα υπονοεί «μία εσωτερική δύναμη υποκίνησης του ατόμου σε κάποιο είδος ενέργειας, η οποία δεν εμπεριέχει το στοιχείο του υποκρυπτόμενου και ετεροκαθοριζόμενου, αλλά του εσωτερικά αναδύμενου, του δρώντας και ενεργώντας με ένα συγκεκριμένο τρόπο» (Ζαβλανός, 2002).

Πολλοί ερευνητές θεωρούν ότι η συμπεριφορά του ατόμου είναι αποτέλεσμα ενός εσωτερικού ή ενός εξωτερικού κινήτρου, ή και των δύο μαζί, συνεπώς αυτό δείχνει ότι ο στόχος που βάζει το άτομο, εξαρτάται από το ίδιο το άτομο και από το περιβάλλον στο οποίο μεγαλώνει, ζει, κινείται, δεχόμενο θετικές και αρνητικές επιρροές.

Τα κίνητρα λοιπόν που ωθούν ένα ενήλικα να λάβει μέρος στην εκπαιδευτική διαδικασία, χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: τα εσωτερικά και τα εξωτερικά κίνητρα.

∅ Τα εσωτερικά κίνητρα έχουν σχέση με την προσωπική ευχαρίστηση, το ενδιαφέρον, την προσωπική ικανοποίηση και την εσωτερική ολοκλήρωση. Η ενασχόληση του ατόμου με ένα χόμπι συνδέεται με τα εσωτερικά κίνητρα (Καψάλης, 1996). Σύμφωνα με τους Schunk, Pintrich & Meece (2010) ως πηγές εσωτερικών κινήτρων θεωρούνται η περιέργεια, η πρόκληση, ο έλεγχος και η φαντασία.

∅ Τα εξωτερικά κίνητρα σχετίζονται με την εξωτερική ανταμοιβή, την παρακίνηση, τα προνόμια, την προαγωγή, το κύρος, την κοινωνική θέση.

Όταν τα κίνητρα είναι περισσότερο εσωτερικά παρά εξωτερικά η παραμονή ή η επιστροφή των ενηλίκων στην εκπαίδευση ενισχύεται (Κόκκος, 2005). Σύμφωνα με τον Καψάλη (1996) η εκπαιδευτική διαδικασία έχει σαν πρωτεύων στόχο την μετατροπή των εξωτερικών κινήτρων σε εσωτερικά.

2.2 Παράγοντες που Δημιουργούν Κίνητρα

Η επιμόρφωση ενηλίκων και η δια βίου μάθηση στις σύγχρονες κοινωνίες που επικρατεί δημοκρατία, έχει σαν στόχο να δώσει ίσες ευκαιρίες σε όλους τους πολίτες να συμμετάσχουν στην διαδικασία της επιπλέον γνώσης και μάθησης, έτσι ώστε να έχουν τη δυνατότητα να προσαρμόζονται στις συνεχώς μεταβαλλόμενες πολιτικές, κοινωνικές, οικονομικές και επαγγελματικές συνθήκες (Κόκκος, 2005).

Εάν συνδέσουμε τη μάθηση των ενηλίκων εκπαιδευόμενων με τα κίνητρα, θα λέγαμε πως κίνητρο για επιπλέον γνώση είναι μία εξωτερική αλλά ταυτόχρονα και εξωτερική παρακίνηση. Είναι μια απόφαση που παίρνει ο ενήλικας συνειδητά και στοχευμένα, προκειμένου να ικανοποιήσει συγκεκριμένες ανάγκες επιπλέον γνώσης (Lovell, 1987).

Οι εκπαιδευόμενοι ενήλικες προσδοκούν να διευρύνουν τα ενδιαφέροντά τους, να ανακαλύψουν νέες επιστημονικές διαστάσεις, να καλλιεργήσουν την κριτική τους σκέψη, να την κάνουν πιο δημιουργική μαθαίνοντας διδακτικές τεχνικές και προσεγγίζοντας την μέσω της γνώσης, μερικές φορές μάλιστα αναθεωρώντας τα όσα ήδη γνωρίζουν.

Οι παράγοντες που επηρεάζουν τη συμμετοχή των ενηλίκων σε εκπαιδευτικά προγράμματα είναι κοινωνικοί, ψυχολογικοί και οικονομικοί.

- Στους κοινωνικούς παράγοντες αναφέρονται το φύλο, η ηλικία, το οικογενειακό υπόβαθρο, οι κοινωνικές θέσεις, η προηγούμενη εκπαιδευτική εμπειρία.
- Στους ψυχολογικούς παράγοντες ανήκουν οι προσδοκίες των εκπαιδευόμενων, οι στάσεις, οι ικανότητες και διαθέσεις τους, τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς τους.
- Στους οικονομικούς παράγοντες αναφέρονται το κόστος ενός προγράμματος και το οικονομικό όφελος που θα υπάρξει μετέχοντας σε αυτό.

Η αρχική υποχρεωτική εκπαίδευση που έχει παρακολουθήσει κάποιο άτομο, επηρεάζει καθοριστικά τα κίνητρα που θα το ωθήσουν για επιπλέον μάθηση και το ενδιαφέρον για τη συμμετοχή του σε κάποια εκπαιδευτική δραστηριότητα (Κελπανίδης Μ. & Βρυניώτη Κ., 2004).

Επίσης, το είδος της εργασίας ενός ατόμου αποτελεί έναν σημαντικό παράγοντα συμμετοχής. Πολλές έρευνες που έχουν εξετάσει τη σχέση ανάμεσα στην εργασία και την εκπαίδευση, αποκαλύπτουν παράγοντες οι οποίοι παίζουν καθοριστικό ρόλο στη συμμετοχή του ατόμου στην εκπαίδευση ενηλίκων. Επίσης, κάποιο επαγγελματικοί ρόλοι έχουν μεγαλύτερη πιθανότητα να ωθήσουν το άτομο στην επιπλέον γνώση. Για παράδειγμα, ανώτερα στελέχη επιχειρήσεων συμμετέχουν σε προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων σε μεγαλύτερο ποσοστό. Ενώ τα κατώτερα στελέχη, συνήθως λαμβάνουν σύντομα σεμινάρια που προσφέρει η εταιρεία με χαρακτήρα επαγγελματικής εξειδίκευσης. Τα κίνητρα μάθησης αποτελούν ένα σημαντικό παράγοντα ο οποίος καθορίζει την αποτελεσματικότητα της συμμετοχής. Έρευνες με την Κλίμακα Συμμετοχής στην Εκπαίδευση (Education Participation Scale) σε ένα δείγμα 12.000 ατόμων από διαφορετικές χώρες, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν έξι (6) βασικά κίνητρα συμμετοχής:

1. Κοινωνικές επαφές
2. Κοινωνικός ερεθισμός
3. Επαγγελματική προώθηση
4. Υπηρεσία στην κοινότητα
5. Εξωτερικές προσδοκίες
6. Γνωστικό ενδιαφέρον (Ζαρίφης Γ, 2010).

Πολλοί συμμετέχοντες σε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα προσανατολίζονται σύμφωνα με τους συγκεκριμένους στόχους που θέτουν, άλλοι συμμετέχουν γιατί βρίσκουν ενδιαφέρον το περιεχόμενο κάποιου προγράμματος χωρίς να σχετίζεται με τους στόχους του και κάποιοι άλλοι έχουν σαν αυτοσκοπό τη γνώση.

Τα κίνητρα για επιμόρφωση σε κάθε άτομο διαφέρουν και σχετίζονται με τους στόχους που το ωθούν να κάνει μια συγκεκριμένη πράξη. Έτσι παρακινείται και παίρνει απόφαση να συμμετέχει σε συγκεκριμένες επιμορφωτικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες και εν συνεχεία υλοποιεί αυτή την απόφαση με την εγγραφή του σε κάποιο εξειδικευμένο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών, με τη φυσική του παρουσία στα μαθήματα, σε καθορισμένο χρόνο και τόπο.

Κάποιοι ενήλικες θέλουν να πετύχουν στόχους, παρακινούμενοι από εσωτερικούς παράγοντες, θέλοντας να ικανοποιήσουν τον εσωτερικό τους κόσμο, τα εσωτερικά ενδιαφέροντά τους, την κοινωνική και πνευματική τους ανάπτυξη, χωρίς να αποβλέπουν σε έναν απώτερο στόχο να λάβουν κάποια αμοιβή ή να βιώσουν κάποιο όφελος ή

συνέπεια. Θα μπορούσαμε λοιπόν να πούμε ότι αυτοί έχουν ως κίνητρο την συναισθηματική τους εσωτερική παρακίνηση και δρουν με συγκεκριμένη τακτική προκειμένου να πετύχουν και να ικανοποιήσουν αυτή την εσωτερική τους επιθυμία και ανάγκη (Blunt & Yang, 2002). Η ιδέα της ένταξής τους σε μια νέα ομάδα, με αποτέλεσμα τις νέες γνωριμίες με άλλα άτομα, ελκύει τους ενήλικες να σπουδάσουν περεταίρω του βασικού τους πτυχίου και να ικανοποιήσουν την εσωτερική τους ανάγκη για επικοινωνία, διασκέδαση, χαλάρωση.

Κάποιοι άλλοι, παρακινούνται από την σκέψη και την πεποίθηση ότι η επιμόρφωση θα τους οδηγήσει σε κάποιο αποτέλεσμα, αναμενόμενο από τη συγκεκριμένη δράση που θα αναλάβουν. Θα μπορούσαμε λοιπόν να πούμε ότι δέχονται επιρροές από το εργασιακό και γενικότερα από το κοινωνικό τους περιβάλλον και επηρεάζονται στο γεγονός ένταξης και συμμετοχής τους σε μια εκπαιδευτική δραστηριότητα. Η συμμετοχή άρα έπεται και είναι αποτέλεσμα της παρακίνησης.

Η απόφαση για τη συμμετοχή κάποιου ενήλικα σε ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης επηρεάζεται από μία σύγκριση κόστους-οφέλους. Τα άτομα επενδύουν στην εκπαίδευση με σκοπό την μεγιστοποίηση των εισοδημάτων τους. Από διάφορες μελέτες που έχουν γίνει στο χώρο της βιομηχανίας προκύπτει ότι η εκπαίδευση και η επιμόρφωση αποτελούν σημαντική επένδυση, τόσο για το άτομο όσο και για την επιχείρηση. Αυτό αποτελεί και ένα ρίσκο, διότι τα οφέλη δεν είναι προβλέψιμα εκ των προτέρων (M. Vander Kamp, 1994).

Υπάρχει και ένα ποσοστό ενηλίκων για τους οποίους η εύρεση εργασίας είναι ένα σημαντικό κίνητρο που τους οδηγεί στη διαδικασία της επιπλέον μάθησης, έτσι ώστε να οπλιστούν με περισσότερα προσόντα και να έχουν μια καλή επαγγελματική αποκατάσταση.

Η ηλικιακή φάση που βρίσκεται ένας ενήλικας, σε συνάρτηση με την επαγγελματική του κατάσταση, τον ωθούν για επιπλέον μάθηση και απόκτηση δεξιοτήτων, έτσι ώστε να αποκτήσει εξειδίκευση και να εξελιχθεί ιεραρχικά στο εργασιακό του περιβάλλον. Γνωρίζουμε ότι έχοντας έναν μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών, είναι βασικό κριτήριο εξέλιξης τόσο μισθολογικά όσο και ιεραρχικά. Άρα μιλάμε για ένα μοριοδοτούμενο προσόν.

Η Patricia Cross, διεξήγαγε σημαντικές έρευνες πάνω στα κίνητρα και τα εμπόδια μάθησης ενηλίκων και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι έχει μεγάλη σημασία τόσο ο βαθμός φοίτησης στην τυπική εκπαίδευση όσο και το εκπαιδευτικό επίπεδο που βρίσκεται το

άτομο. Τα συμπεράσματα της έρευνας έδειξαν ότι: «όσο περισσότερη εκπαίδευση έχουν οι άνθρωποι, τόσο περισσότερο ενδιαφέρονται για περαιτέρω εκπαίδευση» (Cross, 1981).

Οι μελέτες των Carp, Peterson & Roelfs (1974), κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι, επτά (7) ομάδες επιδρούν και υποκινούν τον ενήλικα για να την παρακολουθήσει κάποιου εκπαιδευτικού προγράμματος:

1. Επιθυμία για γνώση.
2. Επιθυμία επίτευξης προσωπικών στόχων.
3. Επιθυμία επίτευξης κοινωνικών στόχων.
4. Επιθυμία επίτευξης πνευματικών στόχων.
5. Επιθυμία απόδρασης.
6. Επιθυμία συμμετοχής στα κοινά.
7. Επιθυμία συμμόρφωση με τυπικές ανάγκες.

Οι Houtkoop & Van Der Kamp (1992), αναφέρουν ότι η συμμετοχή των ενηλίκων σε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα εξαρτάται από τα κίνητρα που θα τον ωθήσουν, η παραμονή του όμως σε αυτό και η συνέχιση της παρακολούθησης του προγράμματος εξαρτάται από τις κύριες ικανότητες μάθησης του ατόμου.

2.3 Κίνητρα Μάθησης με χρήση ΤΠΕ κατά την Εκπαιδευτική Διαδικασία

Οι υπολογιστές, το διαδίκτυο και γενικά οι νέες τεχνολογίες, έχουν εισβάλει τα τελευταία χρόνια ραγδαία στην εκπαιδευτική διαδικασία και χρησιμοποιούνται ως μέσα που βοηθούν το εκπαιδευτικό έργο αλλά και ως μέσα που ενισχύουν και διευκολύνουν τη μάθηση μέσω εκπαιδευτικών λογισμικών.

Βασικός στόχος αυτών των λογισμικών που χρησιμοποιούνται και εφαρμόζονται στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι η μάθηση. Δεδομένης της θέλησης του εκπαιδευόμενου να μάθει, το εκπαιδευτικό λογισμικό κατάλληλα δομημένο και κατασκευασμένο παρακινεί και προσελκύει τον εκπαιδευόμενο στη νέα γνώση και είναι σε θέση να διατηρεί και να ανατροφοδοτεί το ενδιαφέρον του κατά την εκπαιδευτική διαδικασία. Η μάθηση γίνεται διερευνητική, με αποτέλεσμα ο εκπαιδευόμενος να μην λειτουργεί παθητικά αλλά ως ενεργός δέκτης της γνώσης, συμμετέχοντας και ο ίδιος στην οικοδόμησή της και έτσι επιτυγχάνεται η συνεργατική μάθηση.

Είναι αδιαμφισβήτητο ότι η χρήση του υπολογιστή κατά τη μαθησιακή διαδικασία προσελκύει το ενδιαφέρον των εκπαιδευόμενων, βελτιώνει τα κίνητρα μάθησης και σαν αποτέλεσμα η διδασκαλία καταλήγει να είναι ευάρεστη και διασκεδαστική. Ο

εκπαιδευόμενος αντιλαμβάνεται το ρόλο του υπολογιστή που είναι πηγή γνώσης και παροχής πληροφορίας, αλλά και μέσον ψυχαγωγίας γι' αυτόν.

Ο διδασκόμενος μέσα από το ανεξάντλητο πλήθος των πληροφοριών που δέχεται μέσω του διαδικτύου, καλλιεργεί την κριτική του σκέψη και μαθαίνει να σχηματίζει τα σωστά κριτήρια επιλογής των πληροφοριών που δέχεται.

Για τους ενήλικες εκπαιδευόμενους που δεν διαθέτουν υψηλό αίσθημα κοινωνικότητας, η χρήση του υπολογιστή και της νέας τεχνολογίας είναι ένα καλό κίνητρο γι' αυτούς, γιατί απελευθερώνονται και ανοίγονται χωρίς ενδοιασμούς. Ένα σημαντικό κίνητρο των ενηλίκων εκπαιδευόμενων για τη χρήση των Τ.Π.Ε. στην εκπαιδευτική διαδικασία, είναι το γεγονός της ελεύθερης πρόσβασης σε όλους από οπουδήποτε βρίσκονται, εκμηδενίζοντας τις αποστάσεις, μεταφέροντας με μεγάλη ευκολία το εκπαιδευτικό υλικό και αυξάνοντας το αίσθημα της επικοινωνίας. Έχουν τη δυνατότητα να επικοινωνούν με ανθρώπους από όλο τον κόσμο, χωρίς περιορισμούς και αναστολές.

Ένα σωστά δομημένο εκπαιδευτικό λογισμικό, δημιουργεί και ενεργοποιεί κίνητρα μάθησης. Συνδέεται με πραγματικές, καθημερινές καταστάσεις, δίνει τη δυνατότητα ενεργής συμμετοχής και μάθησης μέσα από τις εμπειρίες που αποκτά ο εκπαιδευόμενος.

Επίσης σημαντικό είναι το γεγονός ότι, το εκπαιδευτικό λογισμικό δημιουργεί κίνητρα που ωθούν τον εκπαιδευόμενο να ασχοληθεί σε βάθος και αναπτύσσοντας την κριτική του σκέψη να επιλέγει τις σωστές λύσεις και απαντήσεις που του δίδονται. Μεγάλος όγκος πληροφοριών παρουσιάζεται με οπτικοακουστικά μέσα, γεγονός που ελκύει και παρακινεί τη μάθηση.

Η χρήση της νέας τεχνολογίας και των λογισμικών εφαρμογών ενθαρρύνουν τον ενήλικα εκπαιδευόμενο και του δίνουν τη δυνατότητα να αξιολογεί, να επιλέγει, να κρίνει και να απορρίπτει αυτά που του προσφέρονται κατά την εκπαιδευτική διαδικασία.

Η διείσδυση των νέων τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας στην εκπαίδευση είναι ραγδαία. Η χρήση του διαδικτύου έχει γίνει επιτακτική ανάγκη στην καθημερινή πραγματικότητα και μπορούμε να πούμε ότι είναι ένα μέσο που ανταλλάσσει και μεταφέρει πληροφορίες χωρίς γεωγραφικούς, κοινωνικούς ή οικονομικούς περιορισμούς. Διαχέεται η πληροφορία και προσφέρεται ενημερωμένο και εξειδικευμένο εκπαιδευτικό υλικό σε πολλούς αποδέκτες ταυτόχρονα. Η εκπαίδευση μέσω της νέας τεχνολογίας αποτελεί μία νέα πρόκληση και ευκαιρία για τους εκπαιδευόμενους. Αξιοποιώντας σωστά τα νέα αυτά μέσα, επιτυγχάνεται αμφίδρομη αλληλεπίδραση

συνεργασίας, επικοινωνίας, συντονισμού μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου, ανάδειξη των ατομικών αναγκών των εκπαιδευόμενων και αποτελεσματικότερη μετάδοση γνώσης και απόκτηση μάθησης.

2.4 Εμπόδια Μάθησης

Σύμφωνα με τους Minidisc & Hlapanis (2005), το παιδαγωγικό εμπόδιο *“είναι η αδράνεια που εμφανίζουν τα παγιωμένα εννοιολογικά σχήματα σε κάθε προσπάθεια αναπροσαρμογή τους ή απομάκρυνσής τους και αντικατάστασής τους από νέα, προκαλώντας περιστολή της οπτικής του μαθητευόμενου. Όσο πιο μεγάλη θητεία-διάρκεια έχει το αντίστοιχο πλαίσιο τόσο πιο ισχυρά εδραιωμένο είναι και τόσο πιο δυσχερής είναι η αντικατάστασή του”*.

Σύμφωνα με το Rogers (2002), είναι φυσιολογικό να παρουσιάζονται εμπόδια κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας, στην προσπάθεια των ενηλίκων να αποκτήσουν νέες στάσεις, αντιλήψεις, συμπεριφορές και να αφομοιώσουν τη νέα γνώση και μάθηση.

Στον επαγγελματικό τομέα περνώντας τα χρόνια οι αλλαγές που γίνονται είναι μεγάλες, οι υποχρεώσεις και οι απαιτήσεις αυξάνονται, έρχονται νέα μαθησιακά μοντέλα που καλείται να ακολουθήσει ένας ενήλικας και βρίσκεται αντιμέτωπος με μια άλλη πραγματικότητα, με πολλές διαφορετικότητες που πρέπει να προσαρμοστεί. Έτσι λοιπόν αποφασίζει και επιλέγει να παρακολουθήσει ένα επικοινωνιακό γι' αυτόν πρόγραμμα επιμόρφωσης, χωρίς να αψηφά τόσο τις αντικειμενικές δυσκολίες που θα προκύψουν όσο και τις μαθησιακές. Βλέποντας όμως τα πράγματα με θετική σκέψη πάνω απ' όλα ευελπιστεί ότι τα εμπόδια που ορθώνονται δεν είναι ανυπέρβλητα και με υπομονή και επιμονή η μεγάλη προσπάθεια που κάνει θα ευοδώσει.

Αναμφίβολα η τάση των ενηλίκων για ενεργό συμμετοχή σε μαθησιακά επιμορφωτικά προγράμματα, σε συνδυασμό τόσο των αυξανόμενων επαγγελματικών όσο και των οικογενειακών, κοινωνικών και άλλων υποχρεώσεων, δημιουργεί φραγμούς και ποικίλα εμπόδια που καλούνται να αντιμετωπίσουν. Αν δεν τα αντιμετωπίσουν με τον κατάλληλο τρόπο, είναι πιθανόν να μην είναι αποτελεσματική η εκπαίδευση ή και στη χειρότερη περίπτωση να τους οδηγήσουν στην διακοπή του προγράμματος επιμόρφωσης και στην αποχώρηση από την εκπαίδευση (Κόκκος, 2008).

2.5 Εμπόδια στη Μάθηση και στη Συμμετοχή στην Εκπαίδευση Ενηλίκων

Οι παράγοντες της προσωπικότητας είναι πολλοί σημαντικοί για την εμφάνιση εμποδίων κατά τη διαδικασία της μάθησης. Από τη μία γίνεται λόγος για τις «συναισθηματικές

μεταβλητές» και από την άλλη για τις «εννοιολογικές δυσκολίες». Υπάρχουν οι εκπαιδευόμενοι που προβάλλουν το «δεν θέλω να μάθω» ή θεωρούν τη μάθηση τόσο δύσκολη γι' αυτούς, που τελικά δηλώνουν παραίτηση.

Από την άλλη υπάρχουν οι εκπαιδευόμενοι οι οποίοι με τον συναισθηματικό αρνητικό παράγοντα άγχος, το οποίο είναι κυρίαρχο χαρακτηριστικό γνώρισμά τους σε μεγάλο ποσοστό, δυσκολεύονται να αφομοιώσουν νέες δεξιότητες, νέες ιδέες και αξίες. Αναρωτιούνται αν θα ανταπεξέλθουν στις αυξημένες απαιτήσεις της εκπαίδευσης, αν θα προλαβαίνουν να μελετούν και να φέρνουν εις πέρας τις εργασίες του σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Φοβούνται την αποτυχία και ανησυχούν για τις δυνατότητές τους. Σαν άμυνα όμως των ανωτέρω, αρχίζουν και αναπτύσσουν θετικές σκέψεις, όπως, ότι έχουν επιμονή και θέληση για μάθηση, ότι δεν τα παρατάνε εύκολα στη ζωή τους, ακόμα και σε καταστάσεις με πολλές απαιτήσεις και τελικά βγαίνουν νικητές. Επίσης, η στάση τους αλλάζει, θέτοντας το ερώτημα “όλοι οι άλλοι που τα καταφέρνουν, τι περισσότερο μπορεί να έχουν;”. Πραγματικά, τίποτε περισσότερο και τίποτε λιγότερο από θέληση και πείσμα, κόντρα στην καθημερινότητα και στους έντονους ρυθμούς της ζωής.

Οι Darkenwald & Merriam (1982) ανέπτυξαν το «μοντέλο ψυχο-κοινωνικής αλληλεπίδρασης». Τα συμπεράσματα της έρευνας έδειξαν ότι, τα άτομα που προέρχονται από πιο χαμηλές κοινωνικο-οικονομικές τάξεις και έχουν κατώτερο επίπεδο εκπαίδευσης τείνουν να έχουν μικρότερη συμμετοχή σε εκπαιδευτικά προγράμματα και μειωμένη θέληση για μάθηση.

Τα εμπόδια συμμετοχής των ενηλίκων στην εκπαιδευτική διαδικασία ορίζονται σε μία κλίμακα εμποδίων (DPS-G-Deterrents to Participation Scale), σύμφωνα με τους Darkenwald & Valentine (1985). Έκαναν μία προσπάθεια να προσδιορίσουν τους παράγοντες που ενεργούν αποτρεπτικά στην απόφαση των ενηλίκων να συμμετέχουν σε μία εκπαιδευτική διαδικασία. Από τα αποτελέσματα της έρευνας, αναφέρονται οι σημαντικότεροι παράγοντες που καθορίστηκαν:

- Έλλειψη αυτοπεποίθησης
- Έλλειψη συνάφειας του εκπαιδευτικού προγράμματος
- Χρονικοί περιορισμοί
- Χαμηλή προσωπική προτεραιότητα
- Κόστος
- Προσωπικά προβλήματα

Στη μάθηση των ενηλίκων σύμφωνα με τον Rogers (2002), παρουσιάζονται εμπόδια τα οποία οφείλονται στις *φυσικές αλλαγές*, όπως η ακοή, η όραση, η μνήμη όπου δυσχεραίνουν την προσπάθεια μάθησης.

Σημαντικότερα όμως είναι τα *καταστασιακά εμπόδια*, τα οποία απορρέουν από την κατάσταση που βρίσκεται το άτομο τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο, όπως μειωμένος ελεύθερος χρόνος, οικογενειακές και κοινωνικές υποχρεώσεις, οικονομικά και επαγγελματικά προβλήματα, τα οποία πολλές φορές μπορεί να είναι προσωρινά.

Κάνουν την εμφάνισή τους και τα *θεσμικά εμπόδια*, τα οποία προκύπτουν από τις πρακτικές και την κακή οργάνωση ενός εκπαιδευτικού προγράμματος, όπως ανεπαρκές βιβλιογραφικό και διδακτικό υλικό, άβολο πρόγραμμα εξετάσεων, κακή υποδομή κ.λπ.

Υπάρχουν επίσης εμπόδια τα οποία οφείλονται στις *κακές σχέσεις* εκπαιδευόμενου και εκπαιδευτή ή μεταξύ των εκπαιδευόμενων, ή στην ανεπιτυχή προσπάθεια του εκπαιδευτή να επικοινωνήσει με τους εκπαιδευόμενους.

Τέλος υπάρχουν τα *εσωτερικά ή συναισθηματικά εμπόδια* που απορρέουν από την προσωπικότητα του ατόμου. Τα εσωτερικά εμπόδια διακρίνονται σε δύο κατηγορίες:

- ∅ αυτά που σχετίζονται με τις ήδη υπάρχουσες γνώσεις και αξίες. Ερχόμενος ο ενήλικας στην εκπαιδευτική διαδικασία κουβαλά γνώσεις, αξίες, εμπειρίες που έχει αποκτήσει καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του, έχει επενδύσει συναισθηματικά σε αυτές, είναι προσκολλημένος και δυσκολεύεται να δεχθεί νέες γνώσεις και αξίες ή ακόμα και νέες πρακτικές και μεθόδους μάθησης. Σκέφτεται με έναν τρόπο συγκεκριμένο, έχει διαμορφώσει στάσεις και πεποιθήσεις που τον εμποδίζουν να αποδεχθεί νέα δεδομένα και να αναθεωρήσει τα παλιά (Bourdieu, 1985).
- ∅ αυτά που σχετίζονται με τους ψυχολογικούς παράγοντες όπως είναι το άγχος, έλλειψη αυτοεκτίμησης, χαμηλή αυτοπεποίθηση, αρνητική αυτοεικόνα, έλλειψη εμπιστοσύνης στον εαυτό μας, φόβος αποτυχίας.

Οι έντονοι ρυθμοί της καθημερινής πραγματικότητας, η έλλειψη ελεύθερου χρόνου λόγω των αυξανόμενων οικογενειακών υποχρεώσεων και η έντονη και απαιτητική επαγγελματική δράση, έχουν σαν αποτέλεσμα τη φυσική πνευματική και σωματική κόπωση, παράγοντας σημαντικό που δυσχεραίνει το έργο του ατόμου.

Αναμφισβήτητα ένα σημαντικό εμπόδιο στη συμμετοχή των ενηλίκων σε εκπαιδευτικά προγράμματα, αποτελούν οι οικονομικοί λόγοι. Τα εισοδήματα έχουν μειωθεί αρκετά και σε συνάρτηση με τις αυξανόμενες οικονομικές απαιτήσεις, δυσκολεύουν τον ενήλικα να αποφασίσει την παρακολούθηση κάποιου προγράμματος. Πολλές φορές, ο μεγάλος όγκος οικογενειακών υποχρεώσεων και η αδυναμία να ανταποκριθούν επαρκώς λόγω των μειωμένων εσόδων, τους οδηγούν στην απόφαση να διακόψουν την εκπαίδευσή τους, σύμφωνα με την έρευνα των Pierrakeas et al, (2004).

Ο ενήλικας εκπαιδευόμενος σε κάποια φάση της εκπαιδευτικής διαδικασίας, μπορεί να αντιμετωπίσει μαθησιακά εμπόδια, ανικανότητα και άρνηση στη νέα γνώση. Αυτό θεωρείται μια φυσιολογική εξέλιξη σύμφωνα με τον Rogers (1999) και έχει να κάνει με τη φύση του ατόμου και με τον τρόπο ανάπτυξης της προσωπικότητάς του. Κάποια από τα μαθησιακά εμπόδια που ενδέχεται να εμφανιστούν κατά την παρακολούθηση ενός εκπαιδευτικού προγράμματος είναι: χαμηλής ποιότητας μαθησιακές γνώσεις, ελλειπείς οργάνωση του προγράμματος, αρνητικό επικοινωνιακό κλίμα, λανθασμένες και μη αποτελεσματικές επιστημονικές τεχνικές, ανεπαρκής εξοπλισμός. Επίσης, σημαντικό ρόλο για όλα τα προηγούμενα παίζει ο εκπαιδευτής των ενηλίκων, ο οποίος απαιτείται να διαθέτει ιδιαίτερες μαθησιακές γνώσεις αλλά και να έχει τον τρόπο να διαχειρίζεται, να χειρίζεται και να συντονίζει τους εκπαιδευόμενους με τέτοιο τρόπο ώστε να τους κινεί το ενδιαφέρον, να τους σέβεται και να τους αποδέχεται και να μπορεί να αντιλαμβάνεται τις ιδιαιτερότητες και τις ανάγκες τους (Κόκκος, 2005).

Μηχανισμοί Παραίτησης

Αυτοί οι παράγοντες που αναφέρθηκαν και δημιουργούν εμπόδια και δυσκολίες στη μάθηση, οδηγούν κάποιους από τους ενήλικες εκπαιδευόμενους στην αντίσταση. Αντιστέκονται δηλαδή στις μαθησιακές αλλαγές και υιοθετούν «μηχανισμούς παραίτησης», προκειμένου να διατηρήσουν τη γνώση που ήδη έχουν αποκτήσει.

Οι πιο συνηθισμένοι «μηχανισμοί παραίτησης» είναι:

Στεγανοποίηση. Οι εκπαιδευόμενοι διαφυλάττουν τις ήδη αποκτηθείσες γνώσεις σε “ερμητικά κουτιά”. Αντλούν ανάλογα με τις συγκεκριμένες συνθήκες πρότυπα, που έχουν δημιουργήσει ξεχωριστά.

Αυθεντία – Αυταρχισμός. Υπερβολικός σεβασμός στην αυθεντία. Κάποιοι ενήλικες ανατρέχουν σε βιβλία ή θεωρούν αν δουν κάτι τυπωμένο ότι είναι σωστό. Οποιαδήποτε νέα γνώση στερείται αυθεντίας δεν την υιοθετούν.

Φυγή από την πραγματικότητα. Οι εκπαιδευόμενοι μπορεί να ονειροπολούν και να δείχνουν έλλειψη προσοχής. Αντιλαμβάνονται, παρατηρούν προσεκτικά και δέχονται οτιδήποτε υποστηρίζει τα πρότυπά τους και οτιδήποτε τα αντικρούει το απομονώνουν.

2.6 Εμπόδια και Δυσκολίες στη Χρήση ΤΠΕ κατά την Εκπαιδευτική Διαδικασία

Είναι προφανές ότι πολλοί εκπαιδευόμενοι συναντούν δυσκολίες και ανασταλτικούς παράγοντες κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσής τους. Αυτό γίνεται πιο ορατό με τη χρήση των Τ.Π.Ε. στην εκπαιδευτική διαδικασία. Οι μαθητευόμενοι είναι απαραίτητο να έχουν ικανότητες χρήσης των μέσων ηλεκτρονικής μάθησης για να διευκολύνεται η μαθησιακή τους διαδικασία.

Οι Sherry & Gibson αναφέρουν ότι «τεχνολογικοί, ατομικοί αλλά και θεσμικής φύσεως παράγοντες πρέπει να ληφθούν υπόψη, εξετάζοντας την υιοθέτηση και ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στη διαδικασία της εκπαίδευσης» (2002 στο Buabeng-Andoh, 2012)

Τα εμπόδια που συναντάμε σε σχέση με τη χρήση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών διαχωρίζονται σε εκείνα που ανήκουν στο *μίκρο-επίπεδο*, όπου εδώ λαμβάνουν χώρα οι αντιλήψεις, γνώσεις και στάσεις των εκπαιδευτών, στο *μέσο-επίπεδο*, όπου εδώ αναφέρεται οτιδήποτε έχει σχέση με την οργάνωση και το πλαίσιο του εκπαιδευτικού προγράμματος και στο *μάκρο-επίπεδο*, όπου αναφέρονται αυτά που έχουν σχέση με την εκπαιδευτική δομή (Balanskat et al, 2006 στο Bingimlas, 2009).

Μία άλλη ταξινόμηση των εμποδίων αναφέρεται στις υλικές και μη υλικές συνθήκες. Στις υλικές για παράδειγμα περιλαμβάνεται η ανεπάρκεια του αριθμού των Η/Υ ώστε να μπορούν να δουλέψουν οι εκπαιδευόμενοι, ενώ στις μη υλικές μπορούμε να αναφέρουμε την ελλιπή γνώση που έχουν οι εκπαιδευτές πάνω στις νέες τεχνολογίες με αποτέλεσμα να δυσκολεύονται να τις εντάξουν στην διδασκαλία τους (Pelgrum, 2001 στο Bingimlas, 2009). Πρέπει να σημειωθεί ότι οι δυσκολίες και τα εμπόδια που εμφανίζονται κατά την

εκπαίδευση με τη χρήση των νέων τεχνολογιών, συνδέονται κατά μεγάλο ποσοστό με τα ατομικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευτών, όπως είναι το φύλο, η ηλικία αλλά και η κατάρτιση που έχουν πάνω στις νέες τεχνολογίες.

Η Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το 2003 έδειξε ότι, όσο πιο μικροί σε ηλικία είναι οι εκπαιδευτές τόσο μεγαλύτερη χρήση των Τ.Π.Ε. κάνουν και αντίστροφα. Αυτό βασίζεται στο γεγονός ότι οι πιο νέοι σε ηλικία εκπαιδευτές έχουν μεγαλώσει κατά κάποιο τρόπο με τη χρήση της τεχνολογίας. Έχουν εμπιστοσύνη στις ικανότητές τους, έχουν πιο ανοικτό μυαλό και είναι πιο δεκτικοί στην αλλαγή και την καινοτομία.

Η ύπαρξη κατάλληλης υποδομής νέας γενιάς, με κατάλληλο λογισμικό είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την εκπαίδευση με τη χρήση νέων τεχνολογιών. Η έλλειψη τεχνικής υποστήριξης δημιουργεί δυσκολία διότι ανά πάσα στιγμή η εκπαιδευτική διαδικασία βρίσκεται εκτεθειμένη μπροστά σε πιθανή βλάβη.

Οι Korte & Husing (2007) μετά τη σχετική τους έρευνα κατέληξαν ότι *«η τεχνική υποστήριξη δημιουργεί ευνοϊκές συνθήκες για τον εμπλουτισμό της μαθησιακής διαδικασίας με Τ.Π.Ε., καθώς οι εκπαιδευτές δεν αναλώνουν χρόνο για να επιλύουν τεχνικά προβλήματα»*.

Οι εκπαιδευόμενοι αποτελούν μία ομάδα με διαφορετικά χαρακτηριστικά και διαφορετικό επίπεδο προσέγγισης των Τ.Π.Ε. Επίσης, έχουν διαφορετική προσέγγιση στη νέα γνώση και τη νέα μάθηση. Δημιουργούνται σε αυτούς φαινόμενα παραίτησης, άμυνας, φόβου απέναντι στη νέα γνώση και άρνηση στην αλλαγή ή τη συμπλήρωση της ήδη υπάρχουσας γνώσης που μπορεί να έχουν για τους Η/Υ. Κάποιοι νιώθουν ανασφάλεια και φόβο ότι δεν θα τα καταφέρουν μπροστά στη νέα τεχνολογία. Άλλοι πάλι έχουν τη θέληση, αλλά αντιμετωπίζουν μαθησιακές δυσκολίες γιατί αδυνατούν να αντιληφθούν τις έννοιες των Τεχνολογιών της Πληροφορικής και των Επικοινωνιών.

Επίσης, το γεγονός ότι κάποιοι εκπαιδευόμενοι δεν διαθέτουν τον κατάλληλο εξοπλισμό εκ μέρους τους, για να φέρουν εις πέρας δραστηριότητες και εργασίες που τους ανατίθενται, και να μπορούν να αντλούν εκπαιδευτικό υλικό και πληροφορίες από το διαδίκτυο, είναι ένα γεγονός που δυσκολεύει τους εκπαιδευόμενους (Τζιμογιάννης & Γραβάνη, 2008, Καϊντατζής, 2012).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΟΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

3.1 Εννοιολογικός Προσδιορισμός του όρου Τ.Π.Ε.

Στην εκπαιδευτική διαδικασία με την πάροδο των χρόνων έχουν γίνει σημαντικές αλλαγές στην διαδικασία της εκπαίδευσης. Δεν πραγματοποιείται με τις ίδιες μεθόδους, τα μέσα και με τον ίδιο τρόπο όπως γίνονταν τα παλαιότερα χρόνια (Yusuf et al., 2013).

Οι νέες τεχνολογίες έχουν κάνει την εμφάνισή τους ραγδαία και αντιμετωπίζονται κατά κύριο λόγο ως αντικείμενο εκπαίδευσης και δευτερευόντως ως ένα μέσο μάθησης, γνώσης και έρευνας στο εύρος των προγραμμάτων σπουδών. Η εισαγωγή συστημάτων Ι.Σ.Τ. (Information and Communications Technologies) στις εκπαιδευτικές δομές προγραμμάτων εκπαίδευσης, αποτελεί καθοριστικό στοιχείο της σύγχρονης εξέλιξης στο εκπαιδευτικό τομέα. Οι τεχνολογίες επιτρέπουν την επεξεργασία και τη μετάδοση της πληροφορίας.

Σύμφωνα με τον Κόμη (2004) «*Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών χαρακτηρίζονται οι τεχνολογίες που επιτρέπουν αφενός την επεξεργασία και τη μέθοδο μετάδοσης μίας ποικιλίας μορφών αναπαράστασης της πληροφορίας (σύμβολα, εικόνες, ήχοι, βίντεο) και αφετέρου τα μέσα που είναι φορείς αυτών των άυλων μηνυμάτων*». Αυτά τα μέσα μπορεί να είναι ο Ηλεκτρονικός Υπολογιστής, τα οπτικοακουστικά μέσα, τα δίκτυα υπολογιστών, κάποια μέσα κοινωνικής δικτύωσης, e-mail, ηλεκτρονικές πλατφόρμες, διαδραστικός πίνακας, projectors, ηλεκτρονικές πλατφόρμες, εκπαιδευτικό λογισμικό (Jimoyiannis et al., 2013).

Οι νέες μορφές διδασκαλίας που δημιουργούνται με τη χρήση των νέων τεχνολογιών αποτελούν πόλο έλξης τόσο για του εκπαιδευόμενους όσο και για τους εκπαιδευτές και ελκύουν το ενδιαφέρον τους διότι ενισχύουν τις γνώσεις τους πάνω στα Τ.Π.Ε., την ευελιξία τους και τη διερευνητική μάθηση.

3.2 Θεωρίες Μάθησης και Τ.Π.Ε.

Οι νέες τεχνολογίες έχουν ενισχύσει όχι μόνο στη ζωή μας και στην καθημερινότητά μας αλλά και στην εκπαιδευτική διαδικασία. Σε αυτό το πλαίσιο υπάρχουν τρεις (3) βασικές ψυχολογικές θεωρίες που επηρεάζουν την ανάπτυξη του εκπαιδευτικού λογισμικού και κατ' επέκταση τη θέση των Τ.Π.Ε. στην εκπαιδευτική διαδικασία: η θεωρία του **συμπεριφορισμού** (Behaviorism), η θεωρία του **εποικοδομισμού** (Constructivism) και οι

κοινωνικοπολιτισμικές (Sociocultural) ή ιστορικοπολιτισμικές (Historicocultural) θεωρίες.

3.2.1 Η Θεωρία του Συμπεριφορισμού

Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία ο σχεδιασμός της εκπαιδευτικής διαδικασίας και της μάθησης με τη χρήση Τ.Π.Ε. βασίζεται στην αναμετάδοση της πληροφορίας και στην τροποποίηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Δηλαδή η νέα γνώση αποκτάται με το μετασχηματισμό της συμπεριφοράς. Η θεωρία αυτή διατυπώθηκε από τον Ι. Ραβλόν και υποστηρίχθηκε και συνεχίστηκε από τους Skinner, Watson και Thorndike.

Αυτοί οι επιστήμονες θέλησαν να δουν εάν και κατά πόσο μετασχηματίζεται η συμπεριφορά του εκπαιδευόμενου σε σχέση με το περιβάλλον που του παρέχεται η γνώση. Αρχικά βασίστηκαν στο γεγονός ότι, ανάλογα με το εκπαιδευτικό υλικό που δίνεται στον εκπαιδευόμενο διαφοροποιείται η συμπεριφορά του (Σιμάτος, 1995). Η έμφαση εδώ δίνεται στον εκπαιδευτικό, ο οποίος μεταφέρει γνώσεις και θέτει στόχους προκειμένου να βοηθήσει τους εκπαιδευόμενους να μεταστρέψουν και να εξελίξουν την συμπεριφορά τους. Άρα λοιπόν αναφερόμαστε στη «δασκαλοκεντρική» διαδικασία της εκπαίδευσης.

Οι συμπεριφοριστές θεωρούν ότι δεν είναι δυνατή η αλλαγή στα «πιστεύω» και στις προσδοκίες των εκπαιδευόμενων, επομένως το μόνο που είναι εφικτό να γίνει είναι η παρακολούθηση της συμπεριφοράς και όχι η επεξήγησή της.

Το εκπαιδευτικό λογισμικό στο συμπεριφορισμό λειτουργεί επικουρικά και αποκαλείται λογισμικό «καθοδήγησης ή εκμάθησης» (tutorial) (Κόμης, 2004). Το λογισμικό αυτό είναι ένα σύστημα καθοδήγησης που παρουσιάζει την πληροφορία και καθοδηγεί τον εκπαιδευόμενο στην επίτευξη του μαθησιακού αποτελέσματος.

3.2.2 Η Θεωρία του Εποικοδομιτισμού

Οι ερευνητές με αυτή την προσέγγιση πιστεύουν ότι, το άτομο διαθέτει γνώσεις πριν ακόμα πάει στο σχολείο και αυτό που χρειάζεται είναι πάνω στις ήδη υπάρχουσες γνώσεις να οικοδομήσουν νέες. Τα άτομα σε αυτή την οικοδόμηση συμμετέχουν ενεργά και ανακαλώντας την προηγούμενη γνώση χτίζουν τη νέα. Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση κατά την εκπαιδευτική διαδικασία ωθείται ο εκπαιδευόμενος να γεφυρώσει το χάσμα ανάμεσα στις άτυπες και τυπικές γνώσεις. Η Θεωρία αυτή διατυπώθηκε από τον ψυχολόγο Jean Piaget. Οι απόψεις του έχουν επηρεάσει το σχεδιασμό λογισμικών εφαρμογών των

Τ.Π.Ε. Βασικές έννοιες της Θεωρίας του Piage είναι η *αφομοίωση*, η *συμμόρφωση*, η *προσαρμογή* και το *σχήμα*.

Στο εννοιολογικό πλαίσιο του εποικοδομισμού, σύμφωνα με τον Jonassen (1996) «*οι εκπαιδευτικές εφαρμογές των Τ.Π.Ε. πρέπει να υποστηρίζουν την οικοδόμηση της γνώσης αναπαριστώντας τις ιδέες, την κατανόηση και τις παραστάσεις των ατόμων, να επιτρέπουν τις διερευνήσεις για πρόσβαση στην απαιτούμενη πληροφορία, για σύγκριση με άλλες προοπτικές και όψεις του κόσμου, να υποστηρίζουν τη μάθηση μέσω πράξης προσομοιώνοντας πραγματικά προβλήματα και καταστάσεις και να αποτελούν νοητικούς συνεργάτες υποστηρίζοντας την έκφραση και τη σύνδεση των γνώσεων*».

3.2.3 Κοινωνικοπολιτισμικές Θεωρίες

Σύμφωνα με την κοινωνικοπολιτισμική προσέγγιση η εκπαιδευτική μάθηση επιτυγχάνεται μέσω ενός πλαισίου κοινωνικού, πολιτισμικού και ιστορικού. Η νοητική ανάπτυξη του ατόμου συνδέεται με το ιστορικό και πολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο εξελίσσεται.

Σύμφωνα με τον Dillenburg (1996) «*ένα άτομο συμμετέχει σε ένα κοινωνικό σύστημα, η κουλτούρα αυτού του συστήματος και τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται για την επικοινωνία και κυρίως η γλώσσα, διαμορφώνουν τη γνωστικότητα του και συνιστούν πηγή της μάθησης και της εξέλιξής του*». Βασικοί εκπρόσωποι των κοινωνικοπολιτισμικών θεωριών είναι ο L. Vygotsky και οι συνεργάτες του (Vygotsky, 1962, Leontjev, 1978, Luria, 1978).

3.2.3.1 Η θεωρία της Ζώνης Εγγύτερης Ανάπτυξης

Βασικός εκπρόσωπος αυτής της θεωρίας είναι ο Vygotsky, σύμφωνα με τον οποίο το άτομο αναπτύσσει τις δυνατότητές του έχοντας τη συνδρομή και βοήθεια κάποιου άλλου. Ο εκπαιδευόμενος έχει ενεργητική συμμετοχή προκειμένου να αποκτήσει τη γνώση. Το άτομο έχει έναν πυρήνα γνώσεων, μία κουλτούρα η οποία αναπτύσσεται και δραστηριοποιείται όταν συνεπικουρείται από άλλους. Έχει δηλαδή το άτομο τις δυνάμεις και την προοπτική εξέλιξη, χρειάζεται όμως τη συνδρομή του εκπαιδευτή για την κατάκτηση της γνώσης. Δίνεται λοιπόν έμφαση στο ρόλο του εκπαιδευτή και του κοινωνικοπολιτισμικού περιβάλλοντος προκειμένου να αναπτυχτεί η γνώση.

3.2.3.2 Η θεωρία της Δραστηριότητας

Σύμφωνα με τη θεωρία της δραστηριότητας τα άτομα δρουν και εξελίσσονται στο φυσικό περιβάλλον τους, συνδεόμενα με το κοινωνικό και πολιτισμικό επίπεδο. Μελετά τα άτομα

στο φυσικό τους περιβάλλον μέσα από τους πολιτισμικούς παράγοντες και τις πνευματικές πτυχές της ζωής τους.

Η θεωρία αυτή αναπτύχθηκε από τον Vygotsky και τους συνεργάτες του (Leontiev, 1978, Luria, 1978). Αυτή η θεωρία βρίσκει εφαρμογή σε μελέτες που αναφέρονται στην *επικοινωνία ανθρώπου – υπολογιστή* (human-computerinteraction) για να υποδείξουν την αλληλεπίδραση ανθρώπου και μηχανής και να σχεδιαστούν εκπαιδευτικά λογισμικά, τα οποία ευνοούν τη συνεργατική μάθηση μέσω του υπολογιστή. Τα λογισμικά θα πρέπει να έλκουν και να κινητοποιούν το ενδιαφέρον των εκπαιδευόμενων, έτσι ώστε να τους οδηγούν στην ανταλλαγή ιδεών και στην ενεργητική συμμετοχή, προκειμένου να βρουν λύση στα διάφορα προβλήματα (Κόμης, 2004).

3.3 Η Αξιοποίηση των ΤΠΕ στην Εκπαίδευση Ενηλίκων

Η γνώση και χρήση των Τ.Π.Ε. στην εκπαιδευτική διαδικασία έχει τόσο μεγάλη επίδραση, έτσι ώστε οι νέες τεχνολογίες τείνουν να αποτελούν κοινωνικό κριτήριο σύμφωνα με το οποίο υπάρχει διάκριση μεταξύ αυτών που είναι γνώστες της πληροφορικής και αυτών που δεν είναι, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται μορφές κοινωνικού αποκλεισμού και περιθωριοποίησης (Δαγδιλέλης, 2010 στο Χοντολίδου & Βεκρής, 2010). Καταλήγουμε λοιπόν στο συμπέρασμα ότι όλα τα άτομα, κρίνεται σκόπιμο, να έχουν γνώσεις και να είναι εξοικειωμένα με τις νέες τεχνολογίες.

Τα εργαλεία Web 2.0 άσκησαν μεγάλη επίδραση στην εκπαίδευση και δημιούργησαν στην εκπαιδευτική διαδικασία μία νέα προσέγγιση, όπου ο εκπαιδευτής στέκεται αρωγός δίπλα στον εκπαιδευόμενο που προσπαθεί να αποκτήσει νέες γνώσεις, εμπειρίες, αξίες, στάσεις. Έτσι ενθαρρύνουν τους εκπαιδευόμενους στη συνεργατική μάθηση, γίνονται ενεργοί δημιουργοί της γνώσης και μοιράζονται μέσω διαδικτύου πληροφορίες (Θεοδόση & Οικονόμου, 2013).

Η μάθηση προκύπτει μέσα από την ενεργή αυτή συμμετοχή των εκπαιδευόμενων στην εκπαιδευτική διαδικασία, τον διάλογο, την επικοινωνία και την αλληλεπίδραση των μελών της ομάδας και του εκπαιδευτή (Κουφού κ.α. 2012 στο Πολυμέρης & Τσίτα, 2013).

Είναι σκόπιμο να αναφερθεί ότι υπάρχει αμφίδρομη σχέση ανάμεσα στις νέες τεχνολογίες και στην εκπαιδευτική αλλαγή (Cuban, 1986 & 2001, Means, 1994). Αφ' ενός οι νέες τεχνολογίες μπορούν να συμβάλλουν στην αναδόμηση του εκπαιδευτικού συστήματος και του προγράμματος σπουδών και αφετέρου ένα εκπαιδευτικό σύστημα με την κατάλληλη

οργάνωση είναι σε θέση να υιοθετήσει τις νέες τεχνολογίες στη διαδικασία της εκπαίδευσης.

Με την αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. στην εκπαιδευτική διαδικασία δίνονται ίσες ευκαιρίες στους εκπαιδευόμενους χωρίς να λαμβάνουν χώρα κοινωνικές διακρίσεις. Επίσης, με την χρήση των Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση και την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση (distance learning), οι αποστάσεις μηδενίζονται και επικοινωνούν όλοι από οπουδήποτε βρίσκονται. Άτομα με «low profile», ενδείκνυται στη χρήση της νέας τεχνολογίας διότι αισθήματα ανασφάλειας, δισταγμού και ντροπής παραμένουν στην αφάνεια.

Όμως η αλόγιστη χρήση του υπολογιστή και του διαδικτύου δημιουργεί προβλήματα. Προκαλεί κούραση και επηρεάζεται η υγεία του χρήστη. Από την άλλη η συνεχής επικοινωνία μέσω της τεχνολογίας είναι απρόσωπη, δεν συνοδεύεται από τη γλώσσα του σώματος, τον τόνο της φωνής και τις εκφράσεις, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει στην απομόνωση και αποξένωση. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στο γεγονός ότι δεν υπάρχει διασφάλιση προσωπικών δεδομένων διότι δημοσιοποιούνται τα προσωπικά στοιχεία των χρηστών και αν δεν υπάρχει μέτρο παραμονεύουν κίνδυνοι.

3.4 Οι ΤΠΕ ως αντικείμενο εκμάθησης στην Εκπαίδευση Ενηλίκων

Οι Τ.Π.Ε. έχουν αναδειχθεί σε σημαντικό επιστημονικό και επαγγελματικό εργαλείο και κάνουν την εμφάνισή τους σε κάθε τομέα της καθημερινότητάς μας. Το γεγονός αυτό, δημιουργεί την ανάγκη στο άτομο να αποκτήσει ένα σύνολο γνώσεων και δεξιοτήτων έτσι ώστε να συμβάλει στη βελτίωση της κοινωνικής, προσωπικής και επαγγελματικής του ζωής.

Η γνώση χειρισμού του υπολογιστή, η χρήση διαφόρων λογισμικών εφαρμογών, το διαδίκτυο, το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο κ.ά. είναι δεξιότητες που στην σημερινή εποχή που ζούμε παίζουν κυρίαρχο ρόλο σε προσωπικό και επαγγελματικό επίπεδο. Επίσης, να αναφέρουμε ότι τα τελευταία χρόνια, η πιστοποίηση αυτών των δεξιοτήτων απαιτεί απαραίτητο προσόν για την επαγγελματική αποκατάσταση του ατόμου.

Υπάρχει πληθώρα προγραμμάτων που έχουν σαν αντικείμενο σπουδών τις Τ.Π.Ε. και υπάρχει μεγάλη ανταπόκριση από ενήλικες οι οποίοι λαμβάνουν μέρος σε αυτά προκειμένου να αποκτήσουν γνώσεις πάνω στην πληροφορική. Αυτό ασφαλώς δείχνει, την αναγκαιότητα του υπολογιστή στην καθημερινότητα του ατόμου.

Σε διάφορες έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί, αναζητώντας τους παράγοντες που θέτουν την εκπαίδευση ενηλίκων στις Τ.Π.Ε. αποτελεσματική, υπάρχει προβληματισμός μεταξύ εκπαιδευτών, τεχνολόγων και θεωρητικών στα διάφορα προγράμματα εκπαίδευσης (Kerry & Isakson, 2001, Finkelstein, et al, 2000).

Σύμφωνα με τις έρευνες οι ενήλικες ναι μεν ολοκληρώνουν την παρακολούθηση των προγραμμάτων που συμμετέχουν, όμως δείχνουν να μην αξιοποιούν τις γνώσεις και δεξιότητες που αποκόμισαν έτσι ώστε να βελτιώσουν και να διευκολύνουν την επαγγελματική και προσωπική τους ζωή. Οι νέες τεχνολογίες εξελίσσονται ραγδαία, νέες τεχνολογικές εφαρμογές κάνουν την εμφάνισή τους και άλλες δεν χρησιμοποιούνται πια, οπότε η εκπαίδευση ενηλίκων στις Τ.Π.Ε. δεν πρέπει να μένει στην μάθηση στέρεων γνώσεων λογισμικών εφαρμογών αλλά πρέπει να είναι εξελισσόμενη. Οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι είναι απαραίτητο να ενθαρρύνονται, να τους γίνεται υπόδειξη χρήσης των νέων τεχνολογιών για την επίλυση καθημερινών προβλημάτων που συναντούν και να έχουν ενεργητική συμμετοχή. Ως αντικείμενο μάθησης είναι απαραίτητο να λαμβάνει χώρα η κριτική σκέψη, η συνεργατική συμπεριφορά, η ικανότητα διαχείρισης της πληροφορίας, το πνεύμα αλληλεγγύης και το πνεύμα συλλογικότητας (Pont & Sweet, 2003).

Η εκπαίδευση ενηλίκων στρέφεται όλο και περισσότερο στη μετάδοση βασικών ικανοτήτων, γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων. Δίνεται έμφαση στις γνώσεις υπηρεσιών διαδικτύου, συστημάτων επικοινωνίας, λογιστικών φύλλων, ηλεκτρονικού ταχυδρομείου που είναι εφαρμογές καθημερινής χρήσης. Αποκτούνται δεξιότητες διαχείρισης της πληροφορίας, αξιοποιείται η επικοινωνία μέσω διαδικτύου, εφαρμόζονται λογισμικά πακέτα. Οικοδομείται υπεύθυνη και θετική στάση απέναντι στη συμμετοχή σε επικοινωνιακά δίκτυα για κοινωνικοπολιτικούς και επαγγελματικούς σκοπούς και στην κριτική διαχείριση και επεξεργασία της πληροφορίας. Το πλαίσιο εκπαιδευτικών προγραμμάτων ανάδειξης των Τ.Π.Ε. πρέπει να στοχεύει στην απόκτηση δεξιοτήτων, οι οποίες να επιτρέπουν στον ενήλικα να προσαρμόζεται στην εξέλιξη των νέων τεχνολογιών.

3.5 Οι ΤΠΕ ως εργαλείο βελτίωσης της Μάθησης στην Εκπαίδευση Ενηλίκων

Η χρήση της νέας τεχνολογίας στα εκπαιδευτικά προγράμματα δημιουργεί αλλαγές στην εξασφάλιση ποικίλου εκπαιδευτικού υλικού και στην αξιοποίηση αυτού του υλικού στο

σχεδιασμό εντυπωσιακών εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων μέσω του οπτικοακουστικού υλικού, των εκπαιδευτικών εφαρμογών, του διαδικτύου, με αποτέλεσμα τα εκπαιδευτικά βιβλία να μην είναι η μοναδική πηγή άντλησης πληροφοριών (Λιοναράκης, 2001). Ερευνητικές μελέτες δείχνουν ότι με την ένταξη των Τ.Π.Ε. στη διδασκαλία εκπαιδευτικών προγραμμάτων όλων των γνωστικών αντικειμένων, έχουμε πιο εποικοδομητική μάθηση και πληθώρα πλεονεκτημάτων (Cox & Webb, 2004), όπως:

- Άμεση πρόσβαση σε ποικιλία πληροφοριών (βίντεο, ήχος, εικόνα, ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες κ.λπ.).
- Παροχή και χρήση εκπαιδευτικού λογισμικού, προσομοιώσεις, εικονικά περιβάλλοντα.
- Μελέτη από οπουδήποτε βρίσκεται ο εκπαιδευόμενος, σε οποιονδήποτε χρόνο επιθυμεί χωρίς να δέχεται την πίεση και το ρυθμό του εκπαιδευτή. Καθορίζει κατά κάποιον τρόπο μόνος του τη μαθησιακή διαδικασία, έχει ευελιξία μελέτης.
- Με τη χρήση της τεχνολογίας ως μέσον ανακάλυψης και διερεύνησης ενισχύεται η δημιουργική μάθηση.
- Ενισχύεται επίσης, η συνεργατική και συλλογική μάθηση μέσα από το σχεδιασμό συνεργατικών δραστηριοτήτων.

Όλες αυτές οι δυνατότητες που παρέχονται με την ένταξη των νέων τεχνολογιών στα εκπαιδευτικά προγράμματα είναι σημαντικές και δημιουργούν την ανάγκη αξιοποίησης των Τ.Π.Ε. στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Αδιαμφισβήτητα, υπάρχει ελλιπής εξοπλισμός, έλλειψη κατάλληλων λογισμικών εφαρμογών και έλλειψη σωστά καταρτισμένων εκπαιδευτικών, που έχουν την ικανότητα να αξιοποιούν μέσα της τεχνολογίας. Επισημαίνεται ότι και να επιλυθούν τα προβλήματα που αναφέρθηκαν, υπάρχουν προβλήματα κοινωνικά και παιδαγωγικά που απασχολούν τους εκπαιδευτές (Preston, Cox & Cox, 2000). Έτσι λοιπόν, χρειάζονται ικανοί εκπαιδευτές, με δεξιότητες και διδακτικές πρακτικές που να ωθούν και να καθοδηγούν τον εκπαιδευόμενο να αξιοποιήσει τις νέες τεχνολογίες, να διαχειρίζεται σωστά την πληροφορία, να συνεργάζεται και μέσω της επικοινωνίας να δίνει λύση σε ζητήματα της καθημερινότητάς του (Becta, 2004b).

3.6 Η Σημασία της Εισαγωγής των ΤΠΕ στην Εκπαίδευση

Σε όλους τους σύγχρονους εκπαιδευτικούς οργανισμούς είναι πλέον αυτονόητο ότι οι Τ.Π.Ε. υποστηρίζουν την εκπαίδευση. Υπάρχουν πολλοί λόγοι που επιτυγχάνεται αυτό:

- ✓ Οι γνώσεις που θα λάβουν οι εκπαιδευόμενοι σχετικά με την Πληροφορική είναι τόσο σημαντικές που θα τις χρησιμοποιήσουν στην επαγγελματική τους αλλά και στην προσωπική τους εξέλιξη.
- ✓ Η κρίση που περνάει το εκπαιδευτικό σύστημα και οι αυξανόμενες απαιτήσεις του, δημιουργούν την ανάγκη υποστήριξης της εκπαίδευσης με τις νέες τεχνολογίες, διότι συμβάλλουν στην βελτιωμένη διαδικασία μάθησης και βοηθούν τους εκπαιδευόμενους στην απόκτηση νέας γνώσης, δεξιοτήτων, ικανοτήτων και στάσεων.
- ✓ Είναι αναγκαίο οι εκπαιδευόμενοι να αποκτήσουν "πληροφορική κουλτούρα", έτσι ώστε να ενταχθούν ομαλά στην κοινωνία της "πληροφοριοποίησης" που ζούμε σήμερα και να είναι σε θέση να συμμετέχουν στα κοινά και στις επιταγές της κοινωνίας.

Η εισαγωγή και η χρήση των Τ.Π.Ε. στην εκπαιδευτική διαδικασία, δημιουργεί αλλαγή και μετασχηματισμούς στα κάτωθι:

- Αλλαγές στο πρόγραμμα σπουδών
- Συνεχή κατάρτιση και επιμόρφωση των εκπαιδευτών
- Εισαγωγή κατάλληλου εκπαιδευτικού λογισμικού και επικαιροποίηση αυτού
- Αγορά κατάλληλου τεχνολογικού εξοπλισμού, οπτικοακουστικού υλικού κ.λπ. Τεχνική υποστήριξη και αναβάθμιση της τεχνολογικής υποδομής
- Αλλαγή της «εκπαιδευτικής κουλτούρας»

Για να υπάρξει επιτυχία στην εισαγωγή των Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση, είναι αναγκαίο να ληφθεί υπόψη το σύνολο των παραμέτρων, να αναλυθούν και να εκτιμηθούν. Κάποιες ενέργειες απαιτούν συγχρονισμό και ταυτόχρονη υλοποίηση, όπως π.χ. η επικαιροποίηση ενός εκπαιδευτικού λογισμικού πρέπει να γίνει σε συγκεκριμένη χρονική περίοδο έτσι ώστε να έχει συμβατότητα με τις νεότερες τεχνολογικές εκδόσεις λειτουργικών συστημάτων και Η/Υ.

3.6.1 Τα τρία επικρατέστερα μοντέλα εισαγωγής των ΤΠΕ στην εκπαίδευση

Ανάμεσα σε άλλα τρία είναι τα επικρατέστερα μοντέλα εισαγωγής των ΤΠΕ στην εκπαίδευση σήμερα.

- Û **Το ολιστικό.** Αναφερόμαστε στην ολιστική προσέγγιση της γνώσης. Οι νέες τεχνολογίες “διαχέονται” στο εκπαιδευτικό σύστημα. Αυτό γίνεται σταδιακά και πλαισιώνει όλα τα γνωστικά αντικείμενα.
- Û **Το τεχνοκρατικό.** Εδώ τον κύριο ρόλο τον έχει η τεχνολογία των υπολογιστών. Σε αυτό το μοντέλο αναγνωρίζεται ο λεγόμενος «τεχνολογικός ντετερμινισμός», γιατί δίνεται αξία μόνο στα τεχνολογικά συστήματα και στη γνώση και θεωρούν ότι η χρήση τους θα είναι ορθή και άριστη αναγκαστικά, ντετερμινιστικά.
- Û **Το πραγματολογικό.** Σε αυτό το μοντέλο έχουμε συνδυασμό των δύο ανωτέρω μοντέλων. Δηλαδή εδώ συνδυάζεται η διδασκαλία καθαρά της πληροφορικής και ταυτόχρονα η εκπαιδευτική διαδικασία στηρίζεται με τις τεχνολογίες της πληροφορίας και των επικοινωνιών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ - ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΈΡΕΥΝΕΣ

Τα τελευταία χρόνια υπάρχουν ερευνητικές μελέτες οι οποίες διερεύνησαν τα κίνητρα αλλά και τα εμπόδια συμμετοχής των ενηλίκων σε διάφορα εκπαιδευτικά προγράμματα, καθώς επίσης και την εισαγωγή και χρήση των νέων τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Έτσι λοιπόν θα γίνει μια ενδεικτική αναφορά και ανάλυση προκειμένου να γίνει σύνδεση του θεωρητικού με το ερευνητικό μέρος της παρούσας εργασίας.

Τα αποτελέσματα της ερευνητικής μελέτης της Ε.Σ.Υ.Ε. (2007) σχετικά με τα κίνητρα και τα εμπόδια στην εκπαίδευση ενηλίκων ήταν τα ακόλουθα: Το 78,4% που είναι η συντριπτική πλειοψηφία, δήλωσε ότι οι επαγγελματικοί λόγοι τους οδήγησαν στην παρακολούθηση εκπαιδευτικού προγράμματος, το 16,7% δήλωσε ότι συμμετείχαν για προσωπικούς λόγους και μόνο ένα 5% δήλωσε ότι συμμετείχε και για προσωπικούς και για επαγγελματικούς λόγους.

Σχετικά με τα εμπόδια, ποσοστό 27,3% δήλωσε τις οικογενειακές υποχρεώσεις, το 26,5% δήλωσε δυσκολία της εκπαίδευσης σε σχέση με το εργασιακό ωράριο και ποσοστό 14,9% ανέφερε το κόστος που απαιτείται για τη συμμετοχή στα προγράμματα. Πρέπει να αναφερθεί ότι υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο των συμμετεχόντων. Το 31,8% των συμμετεχόντων είναι απόφοιτοι Γ΄ βάθμιας Εκπαίδευσης, το 15,2% είναι απόφοιτοι Β΄ βάθμιας εκπαίδευσης και ποσοστό μόνο 4,0% προέρχονται από την Α΄ βάρθμια εκπαίδευση.

Στην Έρευνα Κοινής Γνώμης επί Ζητημάτων Δια Βίου Μάθησης: Βασικά Συμπεράσματα του Υπ.Π.Ε.Θ (Public Issue, 2010), σε ένα δείγμα 3.050 ατόμων γενικού πληθυσμού, ποσοστό 44% των συμμετεχόντων ανέφερε ότι παρακολούθησε κάποιο εκπαιδευτικό πρόγραμμα για λόγους κυρίως επαγγελματικούς, το 31% απάντησε για προσωπικούς λόγους και το 25% δήλωσε ότι συμμετείχε και για τους δύο ανωτέρω λόγους (προσωπικούς – επαγγελματικούς). Επίσης το 26% δήλωσε πως συμμετείχε σε κάποιο πρόγραμμα δια βίου μάθησης κατά το έτος 2010, ενώ ποσοστό 75% ανέφερε ότι είχε συμμετάσχει σε παρόμοιο πρόγραμμα κάποια φορά στο παρελθόν.

Στη συνέχεια θα αναφερθούν και κάποιες εμπειρικές έρευνες πρόσφατες, στο πλαίσιο Διδακτορικών Διατριβών και Μεταπτυχιακών Διπλωματικών που έχουν καταλήξει σε συμπεράσματα αρκετά ενδιαφέροντα.

Η ερευνητική μελέτη του Αναγνώστου (2014), εστιάζει στα εμπόδια που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι εκπαιδευόμενοι σε τρία διαφορετικά εκπαιδευτικά προγράμματα του Ε.Α.Π., που έχουν σχέση με τις εκπαιδευτικές παροχές και την επικοινωνία. Τα σημαντικότερα εμπόδια εντοπίστηκαν στην διαφοροποίηση των σπουδαστών των τριών διαφορετικών προγραμμάτων όσον αφορά την τεχνολογία και την πληροφορία και σε δεύτερο μοίρα έρχονται το κόστος και η έλλειψη χρόνου. Η επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευόμενων και εκπαιδευτή βρίσκεται σε πολύ καλό επίπεδο και υπάρχει ικανότητα ανταπόκρισης από την πλευρά των εκπαιδευτών στα ζητήματα που απασχολούν τους εκπαιδευόμενους.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η έρευνα της Μπρατίκα (2016), σε ένα δείγμα 217 φοιτητών του Ε.Α.Π., όπου μελετά τα χαρακτηριστικά των ενηλίκων που φοιτούν στο Ε.Α.Π., ποια είναι τα κίνητρα που τους ωθούν στην περεταίρω γνώση και ποια τα εμπόδια που συναντούν κατά τη φοίτησή τους στο Ε.Α.Π. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ερευνητικής μελέτης, τα σημαντικότερα κίνητρα που ώθησαν τους ενήλικες στην απόφαση να συμμετάσχουν στο συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα είναι η προσωπική ανάπτυξη, η διεύρυνση των πνευματικών τους οριζώντων και η εργασιακή ανέλιξη. Από την άλλη, τα κυριότερα εμπόδια που συναντούν οι ενήλικες είναι οι οικονομικοί λόγοι, η έλλειψη χρόνου και το φορτωμένο πρόγραμμα, ακολουθώντας η δυσκολία μετακίνησης και η κούραση. Ο φόβος αποτυχίας δείχνει να τους επηρεάζει σε αρκετά μικρό βαθμό.

Η πρόκληση της νέας γνώσης, η προσωπική ανάπτυξη και η επαγγελματική ανέλιξη αποδείχθηκαν οι σημαντικότεροι λόγοι για πιθανή συμμετοχή των εκπαιδευόμενων σε μελλοντικό πρόγραμμα. Ενώ το κόστος, οι οικογενειακές υποχρεώσεις και η έλλειψη χρόνου αποτελούν τα σημαντικότερα εμπόδια σε πιθανή μελλοντική συμμετοχή τους.

Στην εμπειρική έρευνα του Καραλή (2013), η οποία πραγματοποιήθηκε σε 1200 άτομα-πολίτες και αφορά τα κίνητρα και τα εμπόδια στη δια βίου μάθηση των ενηλίκων, σαν λόγους συμμετοχής η πλειοψηφία δήλωσε την αποδοτικότητα κατά την εργασία και την ικανοποίηση από τη νέα γνώση. Ενώ σαν λόγους δυσκολίας στη συμμετοχή, αναφέρθηκαν κυρίως εμπόδια από την λάθος στόχευση των πολιτικών μέτρων και από το χαμηλό βαθμό ανάπτυξης του κράτους πρόνοιας.

Στην παρούσα εργασία γίνεται προσπάθεια να εισαχθεί μία διαφορετική οπτική, συνδυάζοντας τα κίνητρα και τα εμπόδια στην συμμετοχή και στη μάθηση ενηλίκων και

ταυτόχρονα να αναδειχθούν οι νέες τεχνολογίες σε σημαντικό παράγοντα ως προς την επιμόρφωση των εκπαιδευόμενων.

Αναφορικά με τις ερευνητικές μελέτες που έχουν λάβει χώρα σχετικά με την αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση ενηλίκων, ενδιαφέρουσα είναι η έρευνα της E.C. (2001), όπου ασχολήθηκε με το έργο που προσφέρουν τα Σ.Δ.Ε. σε κάποιες χώρες-μέλη της, συμπεριλαμβανομένης και της χώρας μας, κατά τα έτη 1997-2000. Η έρευνα αυτή κατέληξε σε σημαντικά συμπεράσματα για τα οφέλη από τη γνώση και χρήση εκπαιδευτικών λογισμικών στην εκπαιδευτική διαδικασία, όπως αύξηση κριτικής ικανότητας των ενηλίκων εκπαιδευόμενων και ενίσχυση και ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους.

Η ερευνητική μελέτη των Rose & Gray (2005), η οποία πραγματοποιήθηκε στην Αυστραλία και ασχολήθηκε με το θέμα εγκατάλειψης του σχολείου, συμπερασματικά κατέληξε ότι η πλειοψηφία έχει σαν στόχο τη συμμετοχή σε πρόγραμμα εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης με τη χρήση Τ.Π.Ε. και εκπαιδευτικών λογισμικών προγραμμάτων.

Στη χώρα μας έχουν διεξαχθεί σημαντικές έρευνες που αφορούν τη χρήση των Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση ενηλίκων. Σε έρευνα του Γαρεφαλάκη (2012), που ασχολήθηκε με τις «Μετασχηματιστικές Διεργασίες κατά Mezirow κατά τη Διδασκαλία των Τ.Π.Ε. στην Εκπαίδευση Ενηλίκων», διαπιστώθηκε ότι οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι οδηγήθηκαν και προσήλθαν στην επιμόρφωση έχοντας σαν κίνητρο την διέξοδό τους από τις καθημερινές προκλήσεις που βιώνουν, δημιουργώντας τις προσδοκίες τους από την εκπαίδευσή τους. Προσδοκούν λοιπόν, η περαιτέρω γνώση να τους διευκολύνει σε επίπεδο προσωπικό, κοινωνικό και επαγγελματικό.

Η έρευνα έδειξε ότι, η πλειοψηφία των εκπαιδευόμενων είχε σαν κίνητρο, το προσωπικό ενδιαφέρον προκειμένου να ανταπεξέλθουν στις καθημερινές απαιτήσεις απέναντι στις νέες τεχνολογίες και να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους στις Τ.Π.Ε. Η μειονότητα αναφέρθηκε στο κίνητρο της επαφής και της επικοινωνίας με άλλους ανθρώπους και ένα μικρό ποσοστό στο να αποκτήσουν γνώσεις για να μπορούν να επικοινωνούν ηλεκτρονικά. Κάνοντας λοιπόν την αυτοκριτική τους οι εκπαιδευόμενοι αποφάσισαν να συμμετέχουν στο συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα έχοντας σαν αυτοσκοπό την απόκτηση ικανοτήτων, δεξιοτήτων, γνώσεων, στάσεων και κριτικού στοχασμού.

Συμπερασματικά αναφέρεται ότι οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι μετασχημάτισαν τις αντιλήψεις τους και ξεπέρασαν το φόβο απέναντι στις νέες τεχνολογίες και αρκετοί μάλιστα φάνηκε να επιθυμούν την ενσωμάτωση της νέας γνώσης προς διευκόλυνση της εργασίας τους, αυξάνοντας την αυτοπεποίθησή τους.

Τέλος, φάνηκε ότι οι μετασχηματισμοί στις στάσεις και αντιλήψεις των ενηλίκων εκπαιδευόμενων όσον αφορά τις νέες τεχνολογίες, δεν είναι αρκετά ισχυροί για να επιβεβαιώσουν τις θέσεις του Mezirow. Από την πλευρά των εκπαιδευόμενων υπάρχει πίεση χρόνου και μεγάλος όγκος διδακτέας ύλης, με αποτέλεσμα να μην είναι σε θέση να εμπεδώσουν αυτά που μαθαίνουν, ενώ από την πλευρά των εκπαιδευτών υπάρχει προσανατολισμός μόνο στο πως θα μεταδοθούν οι γνώσεις και όχι στην ανάπτυξη κριτικού στοχασμού σε αντιλήψεις και ζητήματα διαστρεβλωμένα, έτσι ώστε να ενεργοποιηθεί η μετασχηματίζουσα μάθηση.

Κάνοντας μία ανασκόπηση στη διεθνή βιβλιογραφία, διαφαίνεται ότι η ένταξη των Τ.Π.Ε. στη Εκπαίδευση Ενηλίκων, είναι μία πραγματικότητα που έχει λάβει χώρα σε όλα σχεδόν τα εκπαιδευτικά συστήματα. Σε πολλές χώρες σύμφωνα με τον Bates (2001), η χρήση των Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση ενηλίκων, σε πολιτικό επίπεδο αποτελεί το επίκεντρο ερευνητικών μελετών και προγραμμάτων.

Σύμφωνα με τον Fitzpatrick (2003), το ενδιαφέρον σε εκπαιδευτικό επίπεδο έχει τώρα πια μετατεθεί στην αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση ενηλίκων και όχι απλά στη μάθηση των βασικών γνώσεων χειρισμού τους. Οι Kozma & Wagner (2003), ανέπτυξαν τα σημεία στα οποία πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή έτσι ώστε οι νέες τεχνολογίες να αναδειχθούν σε ένα σημαντικό παράγοντα στην εκπαίδευση ενηλίκων. Συνοπτικά τα σημεία αυτά είναι:

- Ø Η προετοιμασία και η πληροφόρηση των ενηλίκων εκπαιδευόμενων σχετικά με τις δυνατότητες των Τ.Π.Ε. και το πως θα τις χρησιμοποιήσουν στις καθημερινές προκλήσεις.
- Ø Η επίτευξη της συνεργατικής μάθησης μέσα από την κατασκευή δυναμικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, όπου θα διασφαλίζεται η αλληλεπίδραση εκπαιδευόμενων μεταξύ τους, εκπαιδευόμενων και εκπαιδευτών και εκπαιδευόμενων με το διδακτικό υλικό.
- Ø Τα γνωστικά αντικείμενα εκπαιδευτικών προγραμμάτων ενηλίκων, να περιλαμβάνουν ψηφιακό περιεχόμενο υψηλής ποιότητας.

Ø Καθώς η επιστήμη με αλματώδη βήματα εξελίσσεται, θεωρείται απαραίτητο το εκπαιδευτικό υλικό να προσαρμόζεται ανάλογα και να ανταποκρίνεται στην εκάστοτε κοινωνική πραγματικότητα.

Οι Bonk & Graham (2005), θεωρούν πολύ σημαντικό γεγονός την συνένωση των παραδοσιακών εκπαιδευτικών πρακτικών με τις σύγχρονες μεθόδους των νέων τεχνολογιών. Κατά τον Μουζάκη (2006), η ενσωμάτωση των Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση ενηλίκων πρέπει να γίνεται πολύ προσεκτικά, προκειμένου η χρήση και η γνώση των νέων τεχνολογιών να μπορεί να αναδειχθεί ως σημαντικός παράγοντας στην επιμόρφωση των ενηλίκων εκπαιδευόμενων.

Στην ερευνητική μελέτη του Γεωργάκη (2017), ο οποίος ασχολήθηκε με την αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. στα εκπαιδευτικά προγράμματα ενηλίκων και συγκεκριμένα των εκπαιδευόμενων στα Σ.Δ.Ε. Νομού Ιωαννίνων, προέκυψε ότι η γνώση και η χρήση των Τ.Π.Ε. βοήθησαν στο να επιτευχθούν οι εκπαιδευτικοί στόχοι σε επίπεδο γνώσεων, δεξιοτήτων, στάσεων και σε συναισθηματικό επίπεδο. Επίσης, οι νέες τεχνολογίες αξιοποιήθηκαν σε αρκετά μεγάλο βαθμό κατά την εκπαιδευτική διαδικασία και στα περισσότερα μαθήματα κρίθηκε απαραίτητη η χρήση τους. Τέλος, η γνώση των ενηλίκων εκπαιδευόμενων για τις Τ.Π.Ε. κατά την παρακολούθηση του εκπαιδευτικού προγράμματος, αυξήθηκε πάρα πολύ και αποδείχθηκε ότι οι Τ.Π.Ε. αποτελούν σημαντικό παράγοντα στην επιμόρφωση των ενηλίκων εκπαιδευόμενων.

Σύμφωνα με το Μουζάκη (2006), *«η ενσωμάτωση των Τ.Π.Ε. στα εκπαιδευτικά προγράμματα που αφορούν ενήλικες, επιδιώκει την καλλιέργεια βασικών δεξιοτήτων και συμπεριφορών για την ορθολογική διαχείριση των πληροφοριών, την ανάπτυξη διερευνητικής διάθεσης και κριτικής σκέψης, καθώς και την καλλιέργεια της αυτενέργειας και της συνεργατικότητας».*

Τα αποτελέσματα της ερευνητικής μελέτης της Ε.Σ.Υ.Ε. (2007) σχετικά με τα κίνητρα και τα εμπόδια στην εκπαίδευση ενηλίκων ήταν τα ακόλουθα: Το 78,4% που είναι η συντριπτική πλειοψηφία, δήλωσε ότι οι επαγγελματικοί λόγοι τους οδήγησαν στην παρακολούθηση εκπαιδευτικού προγράμματος, το 16,7% δήλωσε ότι συμμετείχαν για προσωπικούς λόγους και μόνο ένα 5% δήλωσε ότι συμμετείχε και για προσωπικούς και για επαγγελματικούς λόγους. Σχετικά με τα εμπόδια, ποσοστό 27,3% δήλωσε τις οικογενειακές υποχρεώσεις, το 26,5% δήλωσε δυσκολία της εκπαίδευσης σε σχέση με το

εργασιακό ωράριο και ποσοστό 14,9% ανέφερε το κόστος που απαιτείται για τη συμμετοχή στα προγράμματα. Πρέπει να αναφερθεί ότι υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο των συμμετεχόντων. Το 31,8% των συμμετεχόντων είναι απόφοιτοι Γ΄ βάθμιας Εκπαίδευσης, το 15,2% είναι απόφοιτοι Β΄ βάθμιας εκπαίδευσης και ποσοστό μόνο 4,0% προέρχονται από την Α΄ βάθμια εκπαίδευση.

Στην Έρευνα Κοινής Γνώμης επί Ζητημάτων Δια Βίου Μάθησης: Βασικά Συμπεράσματα του Υπ.Π.Ε.Θ (PublicIssue, 2010), σε ένα δείγμα 3.050 ατόμων γενικού πληθυσμού, ποσοστό 44% των συμμετεχόντων ανέφερε ότι παρακολούθησε κάποιο εκπαιδευτικό πρόγραμμα για λόγους κυρίως επαγγελματικούς, το 31% απάντησε για προσωπικούς λόγους και το 25% δήλωσε ότι συμμετείχε και για τους δύο ανωτέρω λόγους (προσωπικούς – επαγγελματικούς). Επίσης το 26% δήλωσε πως συμμετείχε σε κάποιο πρόγραμμα δια βίου μάθησης κατά το έτος 2010, ενώ ποσοστό 75% ανέφερε ότι είχε συμμετάσχει σε παρόμοιο πρόγραμμα κάποια φορά στο παρελθόν.

Θα αναφερθούν και κάποιες εμπειρικές έρευνες πρόσφατες, στο πλαίσιο Διδακτορικών Διατριβών και Μεταπτυχιακών Διπλωματικών που έχουν καταλήξει σε συμπεράσματα αρκετά ενδιαφέρον.

Η ερευνητική μελέτη του Αναγνώστου (2014), εστιάζει στα εμπόδια που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι εκπαιδευόμενοι σε τρία διαφορετικά εκπαιδευτικά προγράμματα του Ε.Α.Π., που έχουν σχέση με τις εκπαιδευτικές παροχές και την επικοινωνία. Τα σημαντικότερα εμπόδια εντοπίστηκαν στην διαφοροποίηση των σπουδαστών των τριών διαφορετικών προγραμμάτων όσον αφορά την τεχνολογία και την πληροφορία και σε δεύτερο μοίρα έρχονται το κόστος και η έλλειψη χρόνου. Η επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευόμενων και εκπαιδευτή βρίσκεται σε πολύ καλό επίπεδο και υπάρχει ικανότητα ανταπόκρισης από την πλευρά των εκπαιδευτών στα ζητήματα που απασχολούν τους εκπαιδευόμενους.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η έρευνα της Μπρατίκα (2016), σε ένα δείγμα 217 φοιτητών του Ε.Α.Π., όπου μελετά τα χαρακτηριστικά των ενηλίκων που φοιτούν στο Ε.Α.Π., ποια είναι τα κίνητρα που τους ωθούν στην περεταίρω γνώση και ποια τα εμπόδια που συναντούν κατά τη φοίτησή τους στο Ε.Α.Π. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ερευνητικής μελέτης, τα σημαντικότερα κίνητρα που ώθησαν τους ενήλικες στην απόφαση να συμμετάσχουν στο συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα είναι η προσωπική

ανάπτυξη, η διεύρυνση των πνευματικών τους οριζόντων και η εργασιακή ανέλιξη. Από την άλλη, τα κυριότερα εμπόδια που συναντούν οι ενήλικες είναι οι οικονομικοί λόγοι, η έλλειψη χρόνου και το φορτωμένο πρόγραμμα, ακολουθώντας η δυσκολία μετακίνησης και η κούραση. Ο φόβος αποτυχίας δείχνει να τους επηρεάζει σε αρκετά μικρό βαθμό.

Η πρόκληση της νέας γνώσης, η προσωπική ανάπτυξη και η επαγγελματική ανέλιξη αποδείχθηκαν οι σημαντικότεροι λόγοι για πιθανή συμμετοχή των εκπαιδευόμενων σε μελλοντικό πρόγραμμα. Ενώ το κόστος, οι οικογενειακές υποχρεώσεις και η έλλειψη χρόνου αποτελούν τα σημαντικότερα εμπόδια σε πιθανή μελλοντική συμμετοχή τους.

Στην εμπειρική έρευνα του Καραλή (2013), η οποία πραγματοποιήθηκε σε 1200 άτομα-πολίτες και αφορά τα κίνητρα και τα εμπόδια στη δια βίου μάθηση των ενηλίκων, σαν λόγους συμμετοχής η πλειοψηφία δήλωσε την αποδοτικότητα κατά την εργασία και την ικανοποίηση από τη νέα γνώση. Ενώ σαν λόγους δυσκολίας στη συμμετοχή, αναφέρθηκαν κυρίως εμπόδια από την λάθος στόχευση των πολιτικών μέτρων και από το χαμηλό βαθμό ανάπτυξης του κράτους πρόνοιας.

Στην παρούσα εργασία γίνεται προσπάθεια να εισαχθεί μία διαφορετική οπτική, συνδυάζοντας τα κίνητρα και τα εμπόδια στην συμμετοχή και στη μάθηση ενηλίκων και ταυτόχρονα να αναδειχθούν οι νέες τεχνολογίες σε σημαντικό παράγοντα ως προς την επιμόρφωση των εκπαιδευόμενων.

Αναφορικά με τις ερευνητικές μελέτες που έχουν λάβει χώρα σχετικά με την αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση ενηλίκων, είναι ενδιαφέρον να αναφέρουμε την έρευνα της E.C. (2001), όπου ασχολήθηκε με το έργο που προσφέρουν τα Σ.Δ.Ε. σε κάποιες χώρες-μέλη της, συμπεριλαμβανομένης και της χώρας μας, κατά τα έτη 1997-2000.

Η έρευνα αυτή κατέληξε σε σημαντικά συμπεράσματα για τα οφέλη από τη γνώση και χρήση εκπαιδευτικών λογισμικών στην εκπαιδευτική διαδικασία, όπως αύξηση κριτικής ικανότητας των ενηλίκων εκπαιδευόμενων και ενίσχυση και ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους.

Η ερευνητική μελέτη των Roger & Gray (2005), η οποία πραγματοποιήθηκε στην Αυστραλία και ασχολήθηκε με το θέμα εγκατάλειψης του σχολείου, συμπερασματικά κατέληξε ότι η πλειοψηφία έχει σαν στόχο τη συμμετοχή σε πρόγραμμα εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης με τη χρήση Τ.Π.Ε. και εκπαιδευτικών λογισμικών προγραμμάτων.

Στη χώρα μας έχουν διεξαχθεί σημαντικές έρευνες που αφορούν τη χρήση των Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση ενηλίκων.

Σε έρευνα του Γαρεφαλάκη (2012), που ασχολήθηκε με τις «Μετασχηματιστικές Διεργασίες κατά Mezirow κατά τη Διδασκαλία των Τ.Π.Ε. στην Εκπαίδευση Ενηλίκων», διαπιστώθηκε ότι οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι οδηγήθηκαν και προσήλθαν στην επιμόρφωση έχοντας σαν κίνητρο την διέξοδό τους από τις καθημερινές προκλήσεις που βιώνουν, δημιουργώντας τις προσδοκίες τους από την εκπαίδευσή τους. Προσδοκούν λοιπόν, η περαιτέρω γνώση να τους διευκολύνει σε επίπεδο προσωπικό, κοινωνικό και επαγγελματικό.

Η έρευνα έδειξε ότι, η πλειοψηφία των εκπαιδευόμενων είχε σαν κίνητρο, το προσωπικό ενδιαφέρον προκειμένου να ανταπεξέλθουν στις καθημερινές απαιτήσεις απέναντι στις νέες τεχνολογίες και να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους στις Τ.Π.Ε. Η μειονότητα αναφέρθηκε στο κίνητρο της επαφής και της επικοινωνίας με άλλους ανθρώπους και ένα μικρό ποσοστό στο να αποκτήσουν γνώσεις για να μπορούν να επικοινωνούν ηλεκτρονικά. Κάνοντας λοιπόν την αυτοκριτική τους οι εκπαιδευόμενοι αποφάσισαν να συμμετέχουν στο συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα έχοντας σαν αυτοσκοπό την απόκτηση ικανοτήτων, δεξιοτήτων, γνώσεων, στάσεων και κριτικού στοχασμού.

Συμπερασματικά αναφέρεται ότι οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι μετασχημάτισαν τις αντιλήψεις τους και ξεπέρασαν το φόβο απέναντι στις νέες τεχνολογίες και αρκετοί μάλιστα φάνηκε να επιθυμούν την ενσωμάτωση της νέας γνώσης προς διευκόλυνση της εργασίας τους, αυξάνοντας την αυτοπεποίθησή τους.

Τέλος, φάνηκε ότι οι μετασχηματισμοί στις στάσεις και αντιλήψεις των ενηλίκων εκπαιδευόμενων όσον αφορά τις νέες τεχνολογίες, δεν είναι αρκετά ισχυροί για να επιβεβαιώσουν τις θέσεις του Mezirow. Από την πλευρά των εκπαιδευόμενων υπάρχει πίεση χρόνου και μεγάλος όγκος διδακτέας ύλης, με αποτέλεσμα να μην είναι σε θέση να εμπεδώσουν αυτά που μαθαίνουν, ενώ από την πλευρά των εκπαιδευτών υπάρχει προσανατολισμός μόνο στο πως θα μεταδοθούν οι γνώσεις και όχι στην ανάπτυξη κριτικού στοχασμού σε αντιλήψεις και ζητήματα διαστρεβλωμένα, έτσι ώστε να ενεργοποιηθεί η μετασχηματίζουσα μάθηση.

Κάνοντας μία ανασκόπηση στη διεθνή βιβλιογραφία, διαφαίνεται ότι η ένταξη των Τ.Π.Ε. στη Εκπαίδευση Ενηλίκων, είναι μία πραγματικότητα που έχει λάβει χώρα σε όλα σχεδόν τα εκπαιδευτικά συστήματα.

Σε πολλές χώρες σύμφωνα με τον Bates (2001), η χρήση των Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση ενηλίκων, σε πολιτικό επίπεδο αποτελεί το επίκεντρο ερευνητικών μελετών και προγραμμάτων.

Σύμφωνα με τον Fitzpatrick (2003), το ενδιαφέρον σε εκπαιδευτικό επίπεδο έχει τώρα πια μετατεθεί στην αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση ενηλίκων και όχι απλά στη μάθηση των βασικών γνώσεων χειρισμού τους.

Οι Kozma & Wagner (2003), ανέπτυξαν τα σημεία στα οποία πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή έτσι ώστε οι νέες τεχνολογίες να αναδειχθούν σε ένα σημαντικό παράγοντα στην εκπαίδευση ενηλίκων. Συνοπτικά τα σημεία αυτά είναι:

- Ø Η προετοιμασία και η πληροφόρηση των ενηλίκων εκπαιδευόμενων σχετικά με τις δυνατότητες των Τ.Π.Ε. και το πώς θα τις χρησιμοποιήσουν στις καθημερινές προκλήσεις.
- Ø Η επίτευξη της συνεργατικής μάθησης μέσα από την κατασκευή δυναμικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, όπου θα διασφαλίζεται η αλληλεπίδραση εκπαιδευόμενων μεταξύ τους, εκπαιδευόμενων και εκπαιδευτών και εκπαιδευόμενων με το διδακτικό υλικό.
- Ø Τα γνωστικά αντικείμενα εκπαιδευτικών προγραμμάτων ενηλίκων, να περιλαμβάνουν ψηφιακό περιεχόμενο υψηλής ποιότητας.
- Ø Καθώς η επιστήμη με αλματώδη βήματα εξελίσσεται, θεωρείται απαραίτητο το εκπαιδευτικό υλικό να προσαρμόζεται ανάλογα και να ανταποκρίνεται στην εκάστοτε κοινωνική πραγματικότητα.

Οι Bonk & Graham (2005), θεωρούν πολύ σημαντικό γεγονός την συνένωση των παραδοσιακών εκπαιδευτικών πρακτικών με τις σύγχρονες μεθόδους των νέων τεχνολογιών.

Κατά τον Μουζάκη (2006), η ενσωμάτωση των Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση ενηλίκων πρέπει να γίνεται πολύ προσεκτικά, προκειμένου η χρήση και η γνώση των νέων τεχνολογιών να μπορεί να αναδειχθεί ως σημαντικός παράγοντας στην επιμόρφωση των ενηλίκων εκπαιδευόμενων.

Στην ερευνητική μελέτη του Γεωργάκη (2017), ο οποίος ασχολήθηκε με την αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. στα εκπαιδευτικά προγράμματα ενηλίκων και συγκεκριμένα των εκπαιδευόμενων στα Σ.Δ.Ε. Νομού Ιωαννίνων, προέκυψε ότι η γνώση και η χρήση των Τ.Π.Ε. βοήθησαν στο να επιτευχθούν οι εκπαιδευτικοί στόχοι σε επίπεδο γνώσεων, δεξιοτήτων, στάσεων και σε συναισθηματικό επίπεδο. Επίσης, οι νέες τεχνολογίες

αξιοποιήθηκαν σε αρκετά μεγάλο βαθμό κατά την εκπαιδευτική διαδικασία και στα περισσότερα μαθήματα κρίθηκε απαραίτητη η χρήση τους. Τέλος, η γνώση των ενηλίκων εκπαιδευόμενων για τις Τ.Π.Ε. κατά την παρακολούθηση του εκπαιδευτικού προγράμματος, αυξήθηκε πάρα πολύ και αποδείχθηκε ότι οι Τ.Π.Ε. αποτελούν σημαντικό παράγοντα στην επιμόρφωση των ενηλίκων εκπαιδευόμενων.

Σύμφωνα με το Μουζάκη (2006), «η ενσωμάτωση των Τ.Π.Ε. στα εκπαιδευτικά προγράμματα που αφορούν ενήλικες, επιδιώκει την καλλιέργεια βασικών δεξιοτήτων και συμπεριφορών για την ορθολογική διαχείριση των πληροφοριών, την ανάπτυξη διερευνητικής διάθεσης και κριτικής σκέψης, καθώς και την καλλιέργεια της αυτενέργειας και της συνεργατικότητας».

Η παρούσα εργασία εξετάζει και χρησιμοποιεί το θεωρητικό και ερευνητικό πλαίσιο που έχει διαμορφωθεί με την πολύτιμη διαχρονικά συνδρομή των επιστημόνων – ερευνητών τόσο στον διεθνή όσο και στον ελληνικό χώρο. Η ύπαρξη ερευνών που παρουσιάζουν σχετική συνάφεια όσον αφορά τόσο το αντικείμενο έρευνας όσο και τον πληθυσμό – στόχο αυτής, δεν αναιρεί την σπουδαιότητα νέων, αντίστοιχων πονημάτων (συμπεριλαμβανομένου και του παρόντος). Η παρούσα εργασία φιλοδοξεί να εισάγει μια διαφορετική οπτική συνδυάζοντας συγκεκριμένες πτυχές του θεωρητικού υποβάθρου με την εμπειρική έρευνα. Σημαντική θεωρείται παράλληλα η εισαγωγή ποιοτικών χαρακτηριστικών σε μια κατά κύριο λόγο ποσοτική έρευνα όπως γίνεται αντιληπτό στη συνέχεια, η οποία δίνει τη δυνατότητα λεπτομερούς καταγραφής και εξέτασης των απόψεων των συμμετεχόντων για την εκπαιδευτική διαδικασία.

Η σημαντικότητα των υπό εξέταση ζητημάτων, η διαρκής αναθεώρηση του θεωρητικού υποβάθρου, αλλά και η ύπαρξη ενός διαρκώς μεταβαλλόμενου οικονομικού και κοινωνικού πλαισίου που απορρέει από τις ιδιάζουσες συνθήκες μιας κοινωνίας σε κρίση, καθιστούν ίσως επιτακτική την επανεξέταση και επικαιροποίηση των αποτελεσμάτων που προσφέρουν αντίστοιχες ερευνητικές προσπάθειες.

Συνοψίζοντας τα ευρήματα που προκύπτουν από την ανάλυση του θεωρητικού πλαισίου που προηγήθηκε, είναι σκόπιμο να αναφερθούμε συνοπτικά στα κυριότερα σημεία της έρευνας.

Με βάση την ανάλυση των χαρακτηριστικών των ενηλίκων εκπαιδευόμενων, είναι σημαντικό να διακρίνουμε τα χαρακτηριστικά εκείνα που συνδέονται άμεσα με τα κίνητρα

και τα εμπόδια που συναντά κάποιος στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η αύξηση του εισοδήματος, η διεύρυνση των πνευματικών οριζόντων και η προσωπική ανάπτυξη αλλά και η εξέλιξη στη δουλειά και η εύρεση καλύτερης εργασίας, επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την επιλογή ενός εκπαιδευτικού προγράμματος και την αλληλεπίδραση του ατόμου μέσα στα πλαίσια της μαθησιακής διαδικασίας.

Η επιμόρφωση στη χρήση Η/Υ είναι ένας παράγοντας που οι εκπαιδευόμενοι δίνουν μεγάλη σημασία και θεωρούν ότι είναι πολύ χρήσιμη η γνώση των Τ.Π.Ε. για την επαγγελματική τους εξέλιξη. Επίσης όλοι από τους συμμετέχοντες στην έρευνά μας διαβλέπουν ανάγκη για επιμόρφωση σε μία από τις ομάδες των γνωστικών αντικειμένων.

Άρα σε σχέση με τις συναφείς έρευνες και στην παρούσα καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι οι εκπαιδευόμενοι είναι θετικοί απέναντι στην επιμόρφωση στις νέες τεχνολογίες και δείχνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον να επιμορφωθούν, θεωρώντας σημαντικό προσόν για την επαγγελματική τους εξέλιξη τη γνώση και τη χρήση των Τ.Π.Ε.

Λαμβάνοντας υπόψη τις βασικές προσεγγίσεις που αφορούν στα κίνητρα και τα εμπόδια συμμετοχής, την γνώση των νέων τεχνολογιών και την ανάδειξή τους σε σημαντικό παράγοντα ως προς την επιμόρφωση των εκπαιδευόμενων, δίνεται η δυνατότητα διαμόρφωσης ενός ερευνητικού πλαισίου στο οποίο θα βασιστεί η εμπειρική έρευνα που ακολουθεί στο Ειδικό Μέρος.

Παράλληλα, είναι ανάγκη να προσεγγιστούν οι απόψεις για την μαθησιακή διαδικασία από την σκοπιά της αμφισβήτησης και του κριτικού στοχασμού. Ακόμα, σε μια εποχή διαρκών πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών αλλαγών και αναταραχών, αποκτούν ίσως νέα αξία οι διατυπωμένες θεωρίες, όπου η αμφισβήτηση και ο κριτικός στοχασμός έχουν κεντρικό ρόλο στην μαθησιακή διαδικασία.

ΕΙΔΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.1 Σκοπός της Έρευνας

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνήσει τα κίνητρα και τις ανάγκες που ωθούν τους ενήλικες στην απόφαση παρακολούθησης επιμορφωτικών προγραμμάτων, καθώς επίσης και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τόσο κατά την εισαγωγή τους, όσο και κατά τη φοίτησή τους σε προγράμματα εκπαίδευσης του Δ.Ι.Ε.Κ. Πάτρας. Επίσης εξετάζει, πως η γνώση και η χρήση των νέων τεχνολογιών αναδεικνύεται σε ένα σημαντικό παράγοντα ως προς την επιμόρφωση των εκπαιδευόμενων.

5.2 Επιμέρους Στόχοι – Ερευνητικά Ερωτήματα

Οι επιμέρους της παρούσας έρευνας οι οποίοι αποτελούν και την εξειδίευση του παραπάνω σκοπού τίθενται στα εξής ερευνητικά ερωτήματα:

1. Ποια κίνητρα κινητοποιούν και ωθούν τους ενήλικες να συμμετάσχουν σε προγράμματα εκπαίδευσης του Δ.Ι.Ε.Κ. Πάτρας και ποιοι λόγοι του δυσκολεύουν στην απόφαση συμμετοχής τους;
2. Ποιες είναι οι στάσεις των ενηλίκων εκπαιδευόμενων απέναντι στην επιμόρφωση στις Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνίας (Τ.Π.Ε.);
3. Ποιες είναι οι βασικές γνώσεις και δεξιότητες των ενηλίκων εκπαιδευόμενων στη χρήση των Τ.Π.Ε.;

Τα ανωτέρω ερευνητικά ερωτήματα έχουν ως στόχο, να διερευνηθούν οι λόγοι που ωθούν ή εμποδίζουν τους ενήλικες στη συμμετοχή εκπαιδευτικών προγραμμάτων καθώς επίσης και οι στάσεις τους απέναντι στην επιμόρφωση στις Τ.Π.Ε. και οι γνώσεις και δεξιότητες των συμμετεχόντων απέναντι στη χρήση των Τ.Π.Ε.

5.3 Δείγμα της Έρευνας

Το δείγμα της παρούσας έρευνας σχηματίστηκε από εκατόν σαράντα (140) ενήλικες που συμμετέχουν σε προγράμματα εκπαίδευσης – κατάρτισης του Δημόσιου Ινστιτούτου Επαγγελματικής Κατάρτισης (Δ.Ι.Ε.Κ) Πάτρας, στους οποίους στάλθηκε το ερωτηματολόγιο της παρούσας μελέτης και από τους οποίους απάντησαν οι εκατόν είκοσι (120).

Η συμμετοχή τους δεν ήταν υποχρεωτική, το ερωτηματολόγιο ήταν ανώνυμο και οι απαντήσεις τους αποτελούν προσωπικά δεδομένα και παραμένουν αυστηρά προσωπικά. Οι απαντήσεις τους χρησιμοποιήθηκαν αποκλειστικά και μόνο για τους ερευνητικούς σκοπούς της παρούσας μελέτης.

5.4 Μέθοδος Συλλογής Δεδομένων

Η ερευνητική μέθοδος που αποφασίστηκε να ακολουθηθεί στην παρούσα μελέτη για τη συλλογή στοιχείων, ήταν η ποσοτική συλλογή δεδομένων με την συμπλήρωση ανώνυμου ερωτηματολογίου.

Είναι μία μέθοδος αυτοαναφοράς όπου θεωρείται η πιο κατάλληλη για τη συλλογή δεδομένων που αφορούν στάσεις, απόψεις, πεποιθήσεις και αξίες.

Θεωρείται μία αντικειμενική μέθοδος έρευνας, η οποία βοηθάει στην άμεση συλλογή δεδομένων και δίνει τη δυνατότητα γρήγορης ανάλυσής τους (Cohen & Manion, 1997).

Σύμφωνα με τον Ζαφειρίου (2003), *«το ερωτηματολόγιο είναι ένα έντυπο στο οποίο βρίσκεται ένας αριθμός δομημένων ερωτήσεων που είναι τοποθετημένες με κατάλληλη σειρά και όπου τα άτομα πρέπει να δώσουν γραπτές απαντήσεις»*.

Πριν την αποστολή του προηγήθηκε προφορική και γραπτή ενημέρωση στους εκπαιδευόμενους, σχετικά με τον σκοπό της έρευνας και δόθηκαν λεπτομέρειες σχετικά με το μεταπτυχιακό πρόγραμμα στο πλαίσιο του οποίου διεξάγεται η παρούσα έρευνα.

Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου ήταν εθελοντική και η χρονική διάρκεια συμπλήρωσής του ήταν περίπου δέκα λεπτά. Τα αποτελέσματα αρχικά καταγράφηκαν με την βοήθεια του GoogleForms/GoogleSheets και εν συνεχεία με τη χρήση των λογιστικών φύλλων του MicrosoftExcel, όπου μεταφορτώθηκαν σε ξεχωριστή στήλη οι απαντήσεις της κάθε ερώτησης. Η στατιστική επεξεργασία η οποία έπεται της συλλογής των ερευνητικών δεδομένων, πραγματοποιήθηκε με το πρόγραμμα στατιστικής επεξεργασίας δεδομένων έρευνας για H/Y, IBMSPSS (v.21). Η καταγραφή των δεδομένων και η αναγωγή των αποτελεσμάτων τους σε πίνακες δημιουργήθηκαν με σκοπό να υπάρξει αποτέλεσμα πιο κατανοητό και ευκρινές.

5.5 Περιγραφή Ερευνητικών Εργαλείων

Το ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε αφού πρώτα καθορίστηκαν οι πληροφορίες που έπρεπε να συλλεχθούν με βάση τη διεθνή και ελληνική βιβλιογραφία. Στην προύσα έρευνα υιοθετήθηκε από δύο διπλωματικές εργασίες του ΕΑΠ, της Μπρατίκα Βασιλικής και του

Σταθούλια Νικόλαου, αφού επεξεργάστηκαν και προσαρμόστηκαν στις απαιτήσεις της παρούσας έρευνας. Στην Ελλάδα έχει χρησιμοποιηθεί σε πολλές έρευνες όπως στην έρευνα του Γαρεφαλάκη (2012), στην ερευνητική μελέτη του Γεωργάκη (2017), του Σταθούλια (2016), της Μπρατίκα (2016) και σε άλλες όπως αναφέρθηκαν σε προηγούμενο κεφάλαιο «Βιβλιογραφική Επισκόπηση – Συναφείς Έρευνες».

Για να σχεδιασθεί σωστά ένα ερωτηματολόγιο, πρέπει να ληφθούν υπόψη χαρακτηριστικά όπως η συνοχή, η σαφήνεια, η πληρότητα και η σωστή δομή.

Για την εγκυρότητα της έρευνας οι ερωτήσεις επιλέχθηκαν να είναι σαφής και συνοπτικές, έτσι ώστε να μην κουράσουν τα άτομα και να τις συμπληρώσουν εύκολα. Κατά συνέπεια, τα συμπεράσματα που θα εξάγονται θα είναι άμεσα και κατανοητά, με αποτέλεσμα η κλίμακα μέτρησης να μετράει αυτό για το οποίο αρχικά κατασκευάστηκε.

Θα πρέπει να αποφεύγονται οι ερωτήσεις που δεν έχουν νόημα και είναι άσκοπες, έτσι ώστε να απαιτείται λιγότερος χρόνος συμπλήρωσης και να μην γίνονται βαρετές (Χλουβεράκης, 2002).

Για την αξιοπιστία του ερωτηματολογίου δεν τίθενται ερωτηματικά διότι ένα εργαλείο μέτρησης είναι αξιόπιστο όταν σε επαναλαμβανόμενες μετρήσεις σε ίδιο δείγμα και σε διαφορετικές στιγμές εμφανίζει σταθερά τα ίδια αποτελέσματα και στατιστικά εκτιμάται με τον συντελεστή συσχέτισης r . Είναι έγκυρο όταν οι πληροφορίες που θα εξαχθούν από τα δεδομένα είναι σχετικές με τους στόχους και τα ερωτήματα της έρευνας και έχουν χρησιμοποιηθεί επανειλημμένα με επιτυχία σε πληθυσμό για τον οποίο έχει σχεδιασθεί ερευνητικά.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε από 12 Ιουνίου 2018 έως 11 Ιουλίου 2018 στην περιοχή της Πάτρας. Το ερωτηματολόγιο κατασκευάστηκε και διανεμήθηκε με τη χρήση του online εργαλείου **Google Forms**, το οποίο δίνει τη δυνατότητα στον ερευνητή να συλλέγει αυτόματα τις απαντήσεις με χρήση γραφημάτων. Με τη χρήση του Google Forms επιλέγονται διάφοροι τύποι ερωτήσεων και παρέχεται η δυνατότητα στον συμμετέχοντα να απαντήσει από οποιαδήποτε συσκευή διευκολύνεται (tablet, κινητό τηλέφωνο, Η/Υ).

Το ερωτηματολόγιο συμπεριλάμβανε εισαγωγικό σημείωμα, όπου ενημέρωνε τους συμμετέχοντες για τον ανώνυμο χαρακτήρα του και την προστασία προσωπικών δεδομένων.

Το ερωτηματολόγιο της παρούσας έρευνας περιλαμβάνει 19 ερωτήσεις κλειστού τύπου και αποτελείται από τέσσερις (4) ενότητες:

Πρώτη ενότητα (ερωτήσεις από 1 έως 5): περιλαμβάνει πληροφορίες δημογραφικού χαρακτήρα, έτσι ώστε να δημιουργηθεί μια γενική εικόνα του ατόμου που συμμετέχει.

Δεύτερη ενότητα (ερωτήσεις από 6 έως 11): αποτελείται από ερωτήσεις για την διερεύνηση των κινήτρων συμμετοχής και των λόγων που δυσκολεύουν την συμμετοχή των ενηλίκων σε εκπαιδευτικά προγράμματα.

Τρίτη ενότητα (ερωτήσεις από 12 έως 15): περιλαμβάνει ερωτήσεις έτσι ώστε να αποτυπώνονται οι στάσεις των ενηλίκων εκπαιδευόμενων απέναντι στην επιμόρφωση στις Τ.Π.Ε.

Τέταρτη ενότητα (ερωτήσεις από 16 έως 19): αποτυπώνονται οι βασικές γνώσεις και δεξιότητες των εκπαιδευόμενων στη χρήση των νέων τεχνολογιών.

5.6 Στατιστική Επεξεργασία

Τα αποτελέσματα αρχικά καταγράφηκαν με την βοήθεια του GoogleForms/GoogleSheets και εν συνεχεία με τη χρήση των λογιστικών φύλλων του Microsoft Excel, όπου μεταφορτώθηκαν σε ξεχωριστή στήλη οι απαντήσεις της κάθε ερώτησης. Μετά τη συλλογή πραγματοποιήθηκε έλεγχος για την πληρότητα των ερωτηματολογίων και την ορθότητα των απαντήσεων.

Η στατιστική επεξεργασία η οποία έπεται της συλλογής των ερευνητικών δεδομένων, πραγματοποιήθηκε με το πρόγραμμα στατιστικής επεξεργασίας δεδομένων έρευνας για Η/Υ, IBMSPSS (v.21), προκειμένου να εισαχθούν οι κωδικοποιημένες πληροφορίες των ερωτηματολογίων. Κάθε γραμμή της βάσης δεδομένων αντιπροσωπεύει τις απαντήσεις ενός ερωτώμενου και κάθε στήλη τις απαντήσεις των ερωτώμενων σε μια ερώτηση του ερωτηματολογίου.

Κάθε ερώτηση, ανάλογα με τη φύση της, αναφέρεται σε μια μεταβλητή που γενικά μπορεί να ανήκει σε ένα από τα παρακάτω είδη:

- Ø **Κατηγορική**, όπου η κατάταξη των ερωτώμενων γίνεται σε σαφώς διακριτές κατηγορίες ως προς κάποιο χαρακτηριστικό (π.χ. οικογενειακή κατάσταση, φύλο κ.λπ.)
- Ø **Ιεραρχική**, όπου η κατάταξη των ερωτώμενων γίνεται με βάση διατεταγμένες αριθμητικές τιμές.
- Ø **Αριθμητική**, διαθέτει αριθμητικές τιμές που αντιστοιχούν σε μετρήσεις ποσοτικών μεγεθών (π.χ. ηλικία).

Ανάλογα με το είδος της μεταβλητής απαιτείται διαφορετική στατιστική ανάλυση, στατιστική επεξεργασία και χρήση διαφορετικών εργαλείων ανάλυσης.

Ειδικότερα οι μεταβλητές του ερωτηματολογίου συνιστούν τα διάφορα είδη δεδομένων τα οποία χαρακτηρίζονται και αντιμετωπίζονται ως **κατηγορικά** (π.χ φύλο, θέση εργασίας). Ειδικότερα ως προς το χειρισμό των κατηγορικών δεδομένων, συνήθως αποδίδεται σε αυτά μια αυθαίρετη αριθμητική τιμή (π.χ φύλο – άνδρας=0, ή γυναίκα=1), ενώ στις ερωτήσεις κατευθυνόμενων διαβαθμισμένων απαντήσεων (Καθόλου, Λίγο, Μέτρια, Πολύ, Πάρα Πολύ) χρησιμοποιείται κλίμακα Likert η οποία δίνει τη δυνατότητα ποσοτικοποίησης των ποιοτικών χαρακτηριστικών κάθε ερωτήματος. Κατά αυτό τον τρόπο τα δεδομένα της έρευνας μπορούν να κατατάσσονται σε μια ιεραρχική κλίμακα (ordinal scale) ή αλλιώς **κλίμακα τακτικών δεδομένων**, που μετρά ακριβώς τη διαβάθμιση των απαντήσεων «υπό κλίμακα».

Αφού τα δεδομένα καταγραφούν σε κλίμακα Likert στη συνέχεια χρησιμοποιούνται όροι περιγραφικής στατιστικής. Η κλίμακα Likert καθώς και η μετέπειτα στατιστική ανάλυση γίνεται με τη βοήθεια του SPSS. Η διαχείριση των δεδομένων κατηγορικών μεταβλητών σύμφωνα με τα παραπάνω γίνεται με εργαλεία ανάλυσης όπως πίνακες συχνοτήτων, ραβδογράμματα, και περιγραφική στατιστική (μέση τιμή, τυπική απόκλιση).

Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι χρησιμοποιώντας την κλίμακα Likert τα δεδομένα μπορούν να αξιολογηθούν σε ένα δεύτερο βαθμό δίνοντας συσχετίσεις μεταξύ των μεταβλητών. Έτσι όπου είναι δυνατόν στα ερωτήματα της έρευνας καταγράφονται τιμές του συντελεστή γραμμικής συσχέτισης Pearson μεταξύ μεταβλητών. Ο συγκεκριμένος συντελεστής συσχέτισης αποτελεί χρήσιμο εργαλείο της στατιστικής αφού υψηλές τιμές αυτού δείχνουν συνάφεια μεταξύ δεδομένων διαφορετικών μεταβλητών οπότε κάποιες από αυτές μπορούν να παραλειφθούν σε μια επόμενη έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Το δείγμα της έρευνας συνιστάται από εκατόν σαράντα (140) ενήλικες άνδρες και γυναίκες που συμμετέχουν σε προγράμματα Εκπαίδευσης – Κατάρτισης του Δημόσιου Ινστιτούτου Επαγγελματικής Κατάρτισης (Δ.Ι.Ε.Κ) Πάτρας, από τους οποίους απάντησαν οι είκοσι (120). Προκειμένου τα αποτελέσματα να γίνονται εύκολα αντιληπτά, τα δεδομένα – απαντήσεις του δείγματος (ανδρών – γυναικών) δίνονται στη μορφή πίνακα **διπλής εισόδου** (cross tabulation), ο οποίος δίνει ακόμα περισσότερη πληροφόρηση ακόμα και για πιθανές σχέσεις που υπάρχουν ανάμεσα σε δύο μεταβλητές, ανάμεσα δηλαδή σε δύο χαρακτηριστικά του υπό εξέταση πληθυσμού που τίθενται το ένα σε στήλες και το δεύτερο σε σειρές. Με τους πίνακες διπλής εισόδου μπορούν να ειπωθούν με διασταυρούμενο τρόπο δύο χαρακτηριστικά (μεταβλητές) και μια πρώτη εικόνα της μεταξύ τους σχέσης. Ο πίνακας διπλής εισόδου χρησιμοποιείται σε κάθε ερώτηση που τέθηκε συνοδευόμενος από κατάλληλα γραφήματα. Αναφορικά επίσης με τους πίνακες τα δεδομένα της έρευνας καταγράφονται πέρα από απόλυτους αριθμούς και ως ποσοστά σχετικών συχνοτήτων τόσο ως προς το φύλο όσο και ως προς όλο το δείγμα. Μικρές διαφοροποιήσεις επί των συνολικών ποσοστών (της τάξης του 0.1%) εμφανίζονται σποραδικά λόγω των επιμέρους στρογγυλοποιήσεων.

6.1 Ζητήματα Δεοντολογίας - Πολιτική Απορρήτου.

Κάθε ερωτηματολόγιο είχε ένα εισαγωγικό σημείωμα που διασαφηνίζει στους ερωτώμενους ότι θα τηρηθούν οι αρχές της εμπιστευτικότητας, της ανωνυμίας και του απόρρητου των προσωπικών τους δεδομένων σύμφωνα με τη δεοντολογία διεξαγωγής ερευνών. Προκειμένου να διεξαχθεί η έρευνα στο Δ.Ι.Ε.Κ. Πάτρας ζητήθηκε έγκριση από τον διευθυντή.

ΕΝΟΤΗΤΑ Α: ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ (1 – 5)

6.2 Ηλικιακές Ομάδες.

Σε πίνακα διπλής εισόδου δίνονται τα χαρακτηριστικά των ηλικιακών ομάδων του δείγματος που συμμετείχε στην έρευνα (ανδρών και γυναικών).

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.2: Ηλικιακά Χαρακτηριστικά Συμμετεχόντων στο ΔΙΕΚ.

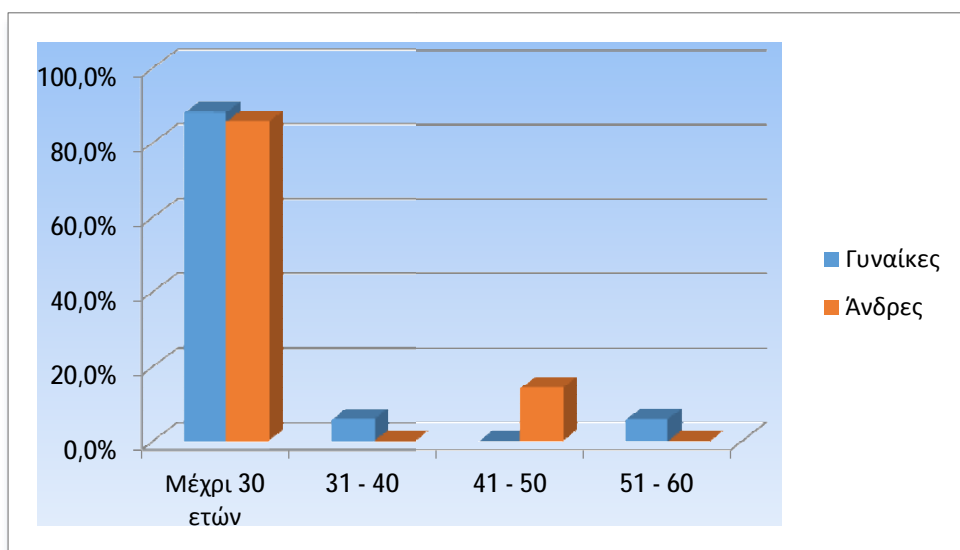
	Ηλικίες	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο
Αριθμός	Μέχρι 30 ετών	30	75	105
% στο φύλο		85.7%	88.2%	
% στο σύνολο		25.0%	62.5%	87.5
Αριθμός	31 – 40 ετών	0	5	5
% στο φύλο		0.0%	5.9%	
% στο σύνολο		0.0%	4.2%	4.2%
Αριθμός	41 – 50 ετών	5	0	5
% στο φύλο		14.3%	0%	
% στο σύνολο		4.2%	0%	4.2%
Αριθμός	51 – 60 ετών	0	5	5
% στο φύλο		0.0%	5.9%	
% στο σύνολο		0.0%	4.2%	4.2%
Αριθμός	ΣΥΝΟΛΑ	35	85	120
% στο φύλο		100.0%	100.0%	
% στο σύνολο		29.2%	70.8%	100.0%

Από τα δεδομένα του Πίνακα 6.2 προκύπτει καταρχήν ότι στο σύνολο του δείγματος, οι γυναίκες αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό (70.8%). Φαίνεται δηλ. ότι οι γυναίκες αποφασίζουν πιο εύκολα να μετέχουν σε προγράμματα επιμόρφωσης, πιθανόν λόγω του ότι τα ποσοστά ανεργίας είναι μεγαλύτερα σε αυτές, οπότε προσπαθούν να ενισχύσουν τα προσόντα τους προκειμένου να έχουν καλύτερη αντιμετώπιση στην αγορά εργασίας. Ως προς τις ηλικίες και των δύο φύλων προκύπτουν μικρά ποσοστά συμμετοχής στις ηλικιακές ομάδες “31 – 40 ετών” (για τις γυναίκες) και “41 – 50 ετών” (για τους άνδρες) κάτι που μπορεί να σημαίνει ότι οι συγκεκριμένες ηλικιακές ομάδες βρίσκονται ήδη στον εργασιακό βίο, στα λεγόμενα παραγωγικά χρόνια της ζωής και επομένως δεν απαιτείται επιμόρφωση. Διαφορετικά μπορεί να ειπωθεί ότι οι γνώσεις αυτών των ηλικιών είναι ήδη επικαιροποιημένες και αρκούν σε κάποιον για να ενταχθεί στο εργατικό δυναμικό.

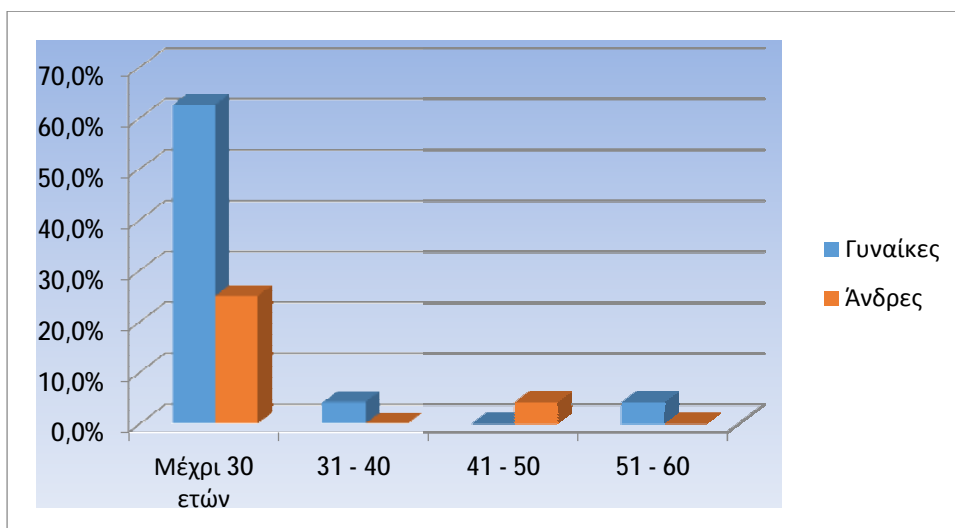
Σε ένα δεύτερο επίπεδο ανάλυσης ως προς τις επιμέρους ηλικιακές ομάδες προκύπτει ότι ο ανδρικός πληθυσμός μετέχει του προγράμματος επιμόρφωσης στο μεγαλύτερο ποσοστό (85.7%) στις ηλικίες “Μέχρι 30 ετών”. Παρόμοια εικόνα προκύπτει και για τις γυναίκες που στην ίδια ηλικιακή ομάδα (“Μέχρι 30 ετών”) μετέχουν στο πρόγραμμα σε ποσοστό 88.2%. Αξίζει να σημειωθεί ότι ένα μικρό ποσοστό του γυναικείου πληθυσμού

καταγράφεται για την μεγαλύτερη ηλικιακή ομάδα “51 – 60 ετών” σε ποσοστό της τάξης του 6% επί του συγκεκριμένου φύλου.. Τέλος στην ηλικιακή ομάδα “ 41 – 50 ετών” το ποσοστά του ανδρικού πληθυσμού του ΔΙΕΚ υπερτερεί αν και σε απόλυτους αριθμούς είναι ίδια (5 άτομα από κάθε φύλο).

Τα χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης μεταβλητής (“Ηλικιακή Ομάδα”) απεικονίζονται πιο αναλυτικά στα παρακάτω διαγράμματα σχετικών συχνοτήτων τόσο ως προς το κάθε φύλο ανεξάρτητα (Διάγραμμα 6.2.1) όσο και ως προς το σύνολο του δείγματος (Διάγραμμα 6.2.2)

Διάγραμμα 6.2.1: Ηλικιακά Χαρακτηριστικά Συμμετεχόντων ως προς το φύλο.

Διάγραμμα 6.2.2: Ηλικιακά Χαρακτηριστικά και φύλλο ως προς το σύνολο του δείγματος.

6.3 Οικογενειακή Κατάσταση.

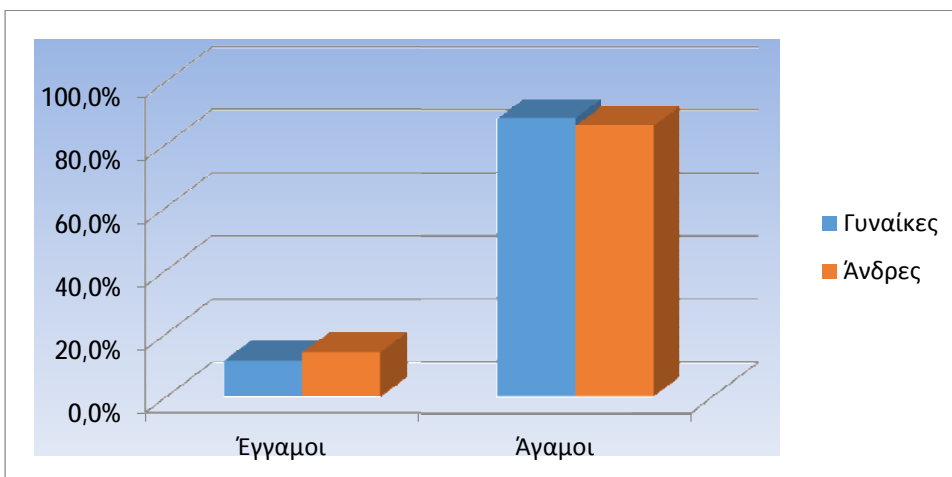
Ως προς τη μεταβλητή “Οικογενειακή κατάσταση” τα αποτελέσματα της έρευνας δίνονται σε πίνακα διπλής εισόδου (Πίνακας 6.3).

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.3: Οικογενειακή Κατάσταση Συμμετεχόντων στο ΔΙΕΚ Πάτρας.

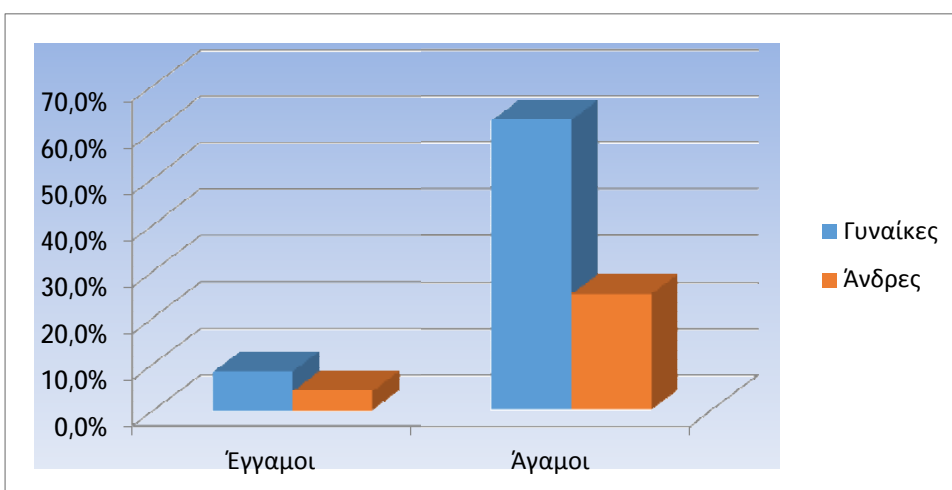
	Οικογενειακή Κατάσταση	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο
Αριθμός	Έγγαμος	5	10	15
% στο φύλο		14.3%	11.8%	
% στο σύνολο		4.2%	8.3%	12.5%
Αριθμός	Άγαμος	30	75	105
% στο φύλο		85.7%	88.2%	
% στο σύνολο		25.0%	62.5%	87.5%
Αριθμός	ΣΥΝΟΛΑ	35	85	120
% στο φύλο		100.0%	100.0%	
% στο σύνολο		29.2%	70.8%	100.0%

Από τα δεδομένα του Πίνακα 6.3 προκύπτει ότι οι “Έγγαμοι” των δύο φύλων συγκεντρώνουν ποσοστό 12.5% , ενώ σε συντριπτικό ποσοστό (87.5%) είναι “Άγαμοι”. Πιο αναλυτικά επί του κάθε φύλου ανεξάρτητα προκύπτει ότι οι άνδρες είναι “Άγαμοι” σε ποσοστό 85.7% ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των γυναικών είναι ακόμα μεγαλύτερο της τάξης του 88.2%.

Συγκρίνοντας τα δεδομένα των μεταβλητών “ Ηλικιακή Ομάδα” και “ Οικογενειακή Κατάσταση” προκύπτουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: Οι πληθυσμοί και των δύο φύλων του ΔΙΕΚ στην ηλικιακή ομάδα “ Μέχρι 30 ετών” είναι “Άγαμοι”. Αυτή η διαπίστωση δείχνει ότι κοινή πεποίθηση και για τα δύο φύλα αποτελεί το ότι η επιμόρφωση είναι αναγκαία ως ένα επιπλέον προσόν για την είσοδο στον εργασιακό βίο. Η απόκτηση εργασία προφανώς έχει προτεραιότητα ως προς το γάμο για τους περισσότερους ανθρώπους και αυτό μπορεί να εκληφθεί ως σημείο ωριμότητας των συμμετεχόντων.

Διάγραμμα 6.3.1: Χαρακτηριστικά Οικογενειακής Κατάστασης ως προς το φύλο.

Διάγραμμα 6.3.2: Χαρακτηριστικά Οικογενειακής Κατάστασης ως προς το σύνολο του δείγματος.

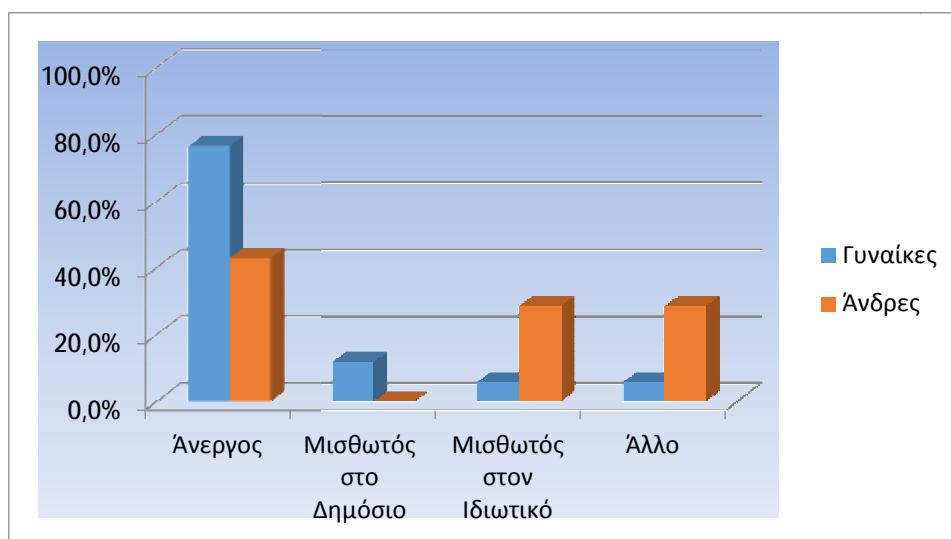
6.4 Θέση Εργασίας.

Ως προς τη μεταβλητή “Θέση Εργασίας ” τα αποτελέσματα της έρευνας δίνονται στον Πίνακα 6.4. καθώς και στα διαγράμματα που ακολουθούν.

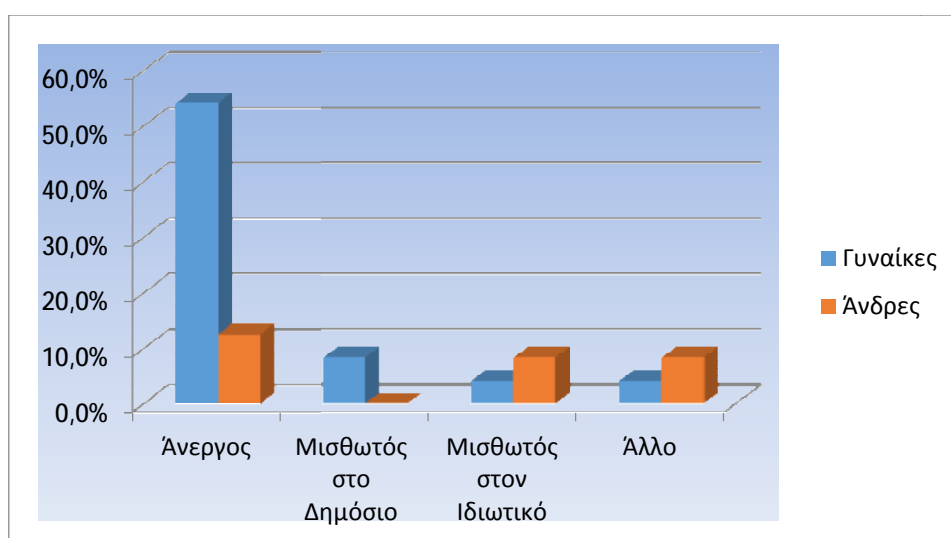
ΠΙΝΑΚΑΣ 6.4: Παρούσα εργασιακή κατάσταση Συμμετεχόντων στο ΔΙΕΚ Πάτρας.

	Θέση Εργασίας	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο
Αριθμός	Μισθωτός στον ιδιωτικό τομέα	10	5	15
% στο φύλο		28.6%	5.9%	
% στο σύνολο		8.3%	4.2%	12.5%
Αριθμός	Μισθωτός στον δημόσιο τομέα	0	10	10
% στο φύλο		0.0%	11.8%	
% στο σύνολο		0.0%	8.3%	8.3%
Αριθμός	Άλλο	10	5	15
% στο φύλο		28.6%	5.9%	
% στο σύνολο		8.3%	4.2%	12.5%
Αριθμός	Άνεργος	15	65	80
% στο φύλο		42.8%	76.5%	
% στο σύνολο		12.5%	54.2%	66.7%
Αριθμός	ΣΥΝΟΛΑ	35	85	120
% στο φύλο		100.0%	100.0%	
% στο σύνολο		29.2%	70.8%	100.0%

Από τα δεδομένα του Πίνακα 6.4 προκύπτει ότι τα μεγαλύτερα ποσοστά και των δύο φύλων που συμμετέχουν στα προγράμματα του ΔΙΕΚ είναι “Άνεργοι” (42.8% επί των ανδρών και 76.5% επί των γυναικών. Μικρότερα ποσοστά καταγράφονται για άνδρες και γυναίκες που είναι ήδη εργαζόμενοι, μισθωτοί στον ιδιωτικό τομέα (28.6% επί των ανδρών, 5.9% επί του γυναικείου πληθυσμού). Προκύπτει ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό στον πληθυσμό του γυναικείου φύλου: Γυναίκες μισθωτοί στο δημόσιο τομέα μετέχουν σε ποσοστό 11.8% κάτι που δείχνει ότι παρά τη σχετική άνεση της εργασιακής σχέσης με το δημόσιο τομέα υπάρχει ενδιαφέρον από ένα τμήμα του γυναικείου δείγματος ως προς την επιμόρφωση. Μια πιθανή ερμηνεία του ανωτέρου ποσοστού μπορεί να είναι μια ελαστική σχέση εργασίας π.χ συμβασιούχοι που αυξάνοντας τα προσόντα τους προσβλέπουν σε μια πιο μόνιμη σχέση εργασίας με το δημόσιο τομέα. Τέλος ένα αρκετά σημαντικό ποσοστό των ανδρών δηλώνουν “Άλλο” ως αντικείμενο εργασίας (28.6% επί του φύλου) κάτι που μπορεί να εμπεριέχει ελεύθερους επαγγελματίες ή αυτοαπασχολούμενους που προσπαθούν να αυξήσουν τα προσόντα τους προσβλέποντας σε καλύτερη εργασία μετέχοντας στην επιμόρφωση του ΔΙΕΚ Πάτρας.

Διάγραμμα 6.4.1: Παρούσα εργασιακή κατάσταση συμμετεχόντων στο πρόγραμμα επιμόρφωσης ως προς το φύλο.

Διάγραμμα 6.4.2: Παρούσα εργασιακή κατάσταση συμμετεχόντων στο πρόγραμμα επιμόρφωσης ως προς το συνολικό δείγμα (ανδρών – γυναικών).

6.5 Ετήσιο Εισόδημα.

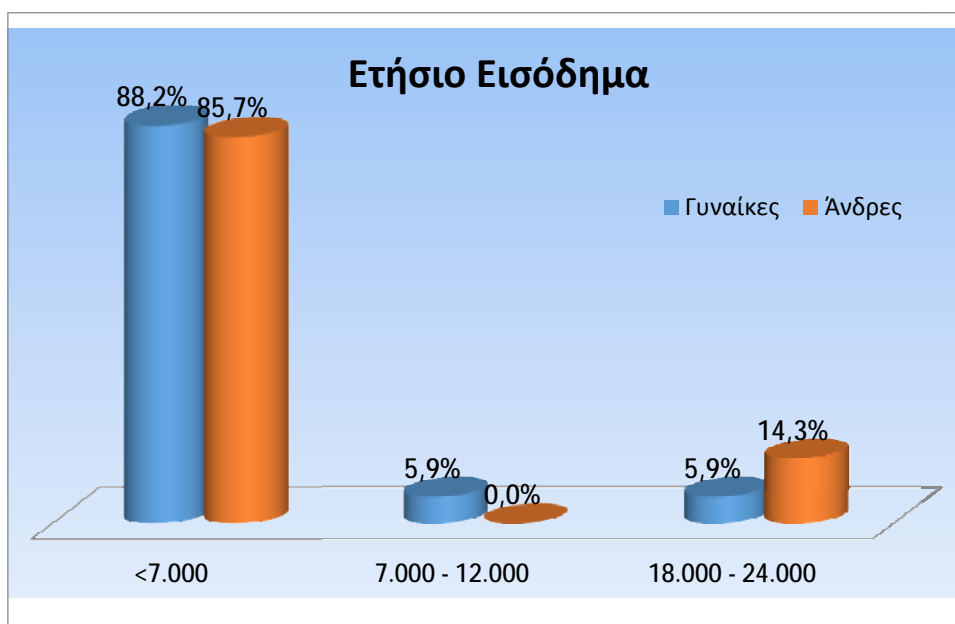
Ως προς τη μεταβλητή “Ετήσιο Εισόδημα ” τα αποτελέσματα της έρευνας δίνονται στον Πίνακα 6.5 καθώς και στα διαγράμματα που ακολουθούν.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.5: Αποτελέσματα Μεταβλητής Ετήσιου Εισοδήματος.

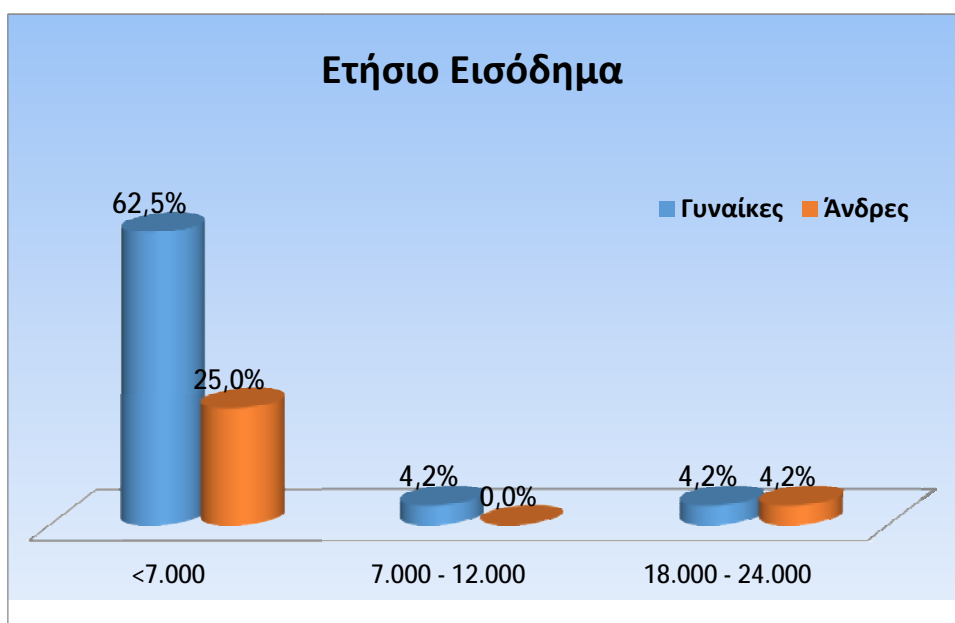
	Ετήσιο Εισόδημα (€)	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο
Αριθμός	< 7,000 €	30	75	105
% στο φύλο		85.7%	88.2%	
% στο σύνολο		25.0%	62.5%	87.5%
Αριθμός	7,000 – 12,000 €	0	5	5
% στο φύλο		0.0%	5.9%	
% στο σύνολο		0.0%	4.2%	4.2%
Αριθμός	18,000 – 24,000 €	5	5	10
% στο φύλο		14.3%	5.9%	
% στο σύνολο		4.2%	4.2%	8.4%
Αριθμός	ΣΥΝΟΛΑ	35	85	120
% στο φύλο		100%	100%	
% στο σύνολο		29.2%	70.8%	100.0 %

Από τα δεδομένα του Πίνακα 6.5 προκύπτει ότι τα συντριπτικά ποσοστά επί των δύο φύλων ανεξάρτητα (άνδρες 85.7%, γυναίκες 88.2%) έχουν τιμή μεταβλητής “< 7,000 €”. Φαίνεται δηλ. ότι οι άνθρωποι αυτής της ομάδας συμμετέχουν στα προγράμματα επιμόρφωσης του ΔΙΕΚ Πάτρας προσβλέποντας είτε στην απόκτηση εργασίας είτε σε μια καλύτερη εργασία. Αξίζει να σημειωθεί ότι υπάρχουν και ποσοστά και των δύο φύλων αν και μικρά (14.3% επί των ανδρών και 5.9% επί των γυναικών) που ενώ διατηρούν πολύ ικανοποιητικό εισόδημα (18,000 – 24,000 €) εντούτοις συμμετέχουν στην επιμόρφωση. Μια εξήγηση για αυτή τη διαπίστωση θα μπορούσε να είναι η ύπαρξη ελεύθερου χρόνου και η οικογενειακή κατάσταση (άγαμοι).

Τα παραπάνω δεδομένα του Πίνακα 6.5 απεικονίζονται πιο χαρακτηριστικά στα διαγράμματα που ακολουθούν.

Διάγραμμα 6.5.1: Ετήσιο Εισόδημα συμμετεχόντων στο πρόγραμμα επιμόρφωσης του ΔΙΕΚ Πάτρας προς το φύλο.

Διάγραμμα 6.5.2: Ετήσιο Εισόδημα συμμετεχόντων στο πρόγραμμα επιμόρφωσης του ΔΙΕΚ Πάτρας προς το σύνολο του δείγματος.

ΕΝΟΤΗΤΑ Β: ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ (6 – 11)

6.6 Λόγοι Ώθησης Συμμετοχής σε Εκπαιδευτικά Προγράμματα.

Το συγκεκριμένο 6^ο ερώτημα της έρευνας των συμμετεχόντων στο ΔΙΕΚ Πάτρας αναφέρεται στους λόγους που ωθούν στη συμμετοχή εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Σε πίνακα διπλής εισόδου (Πίνακας 6.6.1) δίνονται τα ποσοστά επί των δύο φύλων (ανδρών – γυναικών) καθώς και επί του συνολικού δείγματος. Επίσης στη συνέχεια οι πληροφορίες του πίνακα απεικονίζονται πιο ευδιάκριτα στα διαγράμματα που ακολουθούν.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.6.1: Λόγοι που ωθούν στα Εκπαιδευτικά Προγράμματα.

Λόγοι Συμμετοχής	Βαθμός σημασίας	Άνδρες			Γυναίκες		
		Πλήθος	% επί του φύλου	% επί του δείγματος	Πλήθος	% επί του φύλου	% επί του δείγματος
Προσωπική ανάπτυξη	Πάρα πολύ	10	28.6%	8.3%	45	52.9%	37.5%
	Πολύ	10	28.6%	8.3%	15	17.6%	12.5%
	Μέτρια	10	28.6%	8.3%	15	17.6%	12.5%
	Λίγο	5	14.3%	4.2%	5	5.9%	4.2%
	Καθόλου	0	0.0%	0.0%	5	5.9%	4.2%
ΣΥΝΟΛΑ		35	100.0%	29.2%	85	100.0%	70.8%
Εύρεση Εργασίας	Πάρα πολύ	0	0.0%	0.0%	35	41.2%	29.2%
	Πολύ	20	57.1%	16.7%	30	35.3%	25.0%
	Μέτρια	10	28.6%	8.3%	5	5.9%	4.2%
	Λίγο	5	14.3%	4.2%	10	11.8%	8.3%
	Καθόλου	0	0.0%	0.0%	5	5.9%	4.2%
ΣΥΝΟΛΑ		35	100.0%	29.2%	85	100.0%	70.8%
Εξέλιξη στη δουλειά	Πάρα πολύ	0	0.0%	0.0%	40	47.1%	33.3%
	Πολύ	20	57.1%	16.7%	25	29.4%	20.8%
	Μέτρια	5	14.3%	4.2%	5	5.9%	4.2%
	Λίγο	5	14.3%	4.2%	15	17.6%	12.5%
	Καθόλου	5	14.3%	4.2%	0	0.0%	0.0%
ΣΥΝΟΛΑ		35	100.0%	29.2%	85	100.0%	70.8%
Καλύτερη δουλειά	Πάρα πολύ	10	28.6%	8.3%	40	47.1%	33.3%
	Πολύ	20	57.1%	16.7%	15	17.6%	12.5%
	Μέτρια	5	14.3%	4.2%	15	17.6%	12.5%
	Λίγο	0	0.0%	0.0%	15	17.6%	12.5%
	Καθόλου	0	0.0%	0.0%	0	0.0%	0.0%
ΣΥΝΟΛΑ		35	100.0%	29.2%	85	100.0%	70.8%
Αύξηση Εισοδήματος	Πάρα πολύ	15	42.9%	12.5%	35	41.2%	29.2%
	Πολύ	15	42.9%	12.5%	35	41.2%	29.2%
	Μέτρια	5	14.3%	4.2%	0	0.0%	0.0%
	Λίγο	0	0.0%	0.0%	10	11.8%	8.3%
	Καθόλου	0	0.0%	0.0%	5	5.9%	4.2%
ΣΥΝΟΛΑ		35	100.0%	29.2%	85	100.0%	70.8%
Διεύρυνση Οριζόντων	Πάρα πολύ	10	28.6%	8.3%	40	47.1%	33.3%
	Πολύ	15	42.9%	12.5%	30	35.3%	25.0%
	Μέτρια	0	0.0%	0.0%	10	11.8%	8.3%
	Λίγο	10	28.6%	8.3%	0	0.0%	0.0%
	Καθόλου	0	0.0%	0.0%	5	5.9%	4.2%
ΣΥΝΟΛΑ		35	100.0%	29.2%	85	100.0%	70.8%

Γνωριμία με άλλους ανθρώπους	Πάρα πολύ	5	14.3%	4.2%	15	17.6%	12.5%
	Πολύ	5	14.3%	4.2%	20	23.5%	16.7%
	Μέτρια	10	28.6%	8.3%	15	17.6%	12.5%
	Λίγο	10	28.6%	8.3%	10	11.8%	8.3%
	Καθόλου	5	14.3%	4.2%	25	29.4%	20.8%
ΣΥΝΟΛΑ		35	100.0%	29.2%	85	100.0%	70.8%
Διάθεση Ελεύθερου Χρόνου	Πάρα πολύ	5	14.3%	4.2%	5	5.9%	4.2%
	Πολύ	5	14.3%	4.2%	0	0.0%	0.0%
	Μέτρια	15	42.9%	12.5%	15	17.6%	12.5%
	Λίγο	5	14.3%	4.2%	30	35.3%	25.0%
	Καθόλου	5	14.3%	4.2%	35	41.2%	29.2%
ΣΥΝΟΛΑ		35	100.0%	29.2%	85	100.0%	70.8%

Ως προς την «**Προσωπική Ανάπτυξη**» τα ποσοστά των ανδρών είναι ισοκαταμεμημένα μεταξύ των απόψεων «Πάρα πολύ», «Πολύ» και «Μέτρια» (28.6% επί των ανδρών), ενώ σε μικρότερο ποσοστό 14.3% θεωρούν ότι η προσωπική ανάπτυξη αποτελεί λόγω ώθησης συμμετοχής σε εκπαιδευτικά προγράμματα με βαθμό σημασίας «Λίγο». Προκύπτει από τα δεδομένα ότι στο ανδρικό φύλο δεν υπάρχει μια κυρίαρχη άποψη αλλά το σύνολο του ανδρικού πληθυσμού σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό θεωρεί ότι η «Προσωπική Ανάπτυξη» αποτελεί λόγω ώθησης στα εκπαιδευτικά προγράμματα.

Αντίθετα στο γυναικείο φύλο προκύπτει ότι πολύ σημαντικό ποσοστό (52.9% επί του γυναικείου φύλου) δίνει τιμή «Πάρα πολύ» στη σημασία της προσωπικής ανάπτυξης μέσα από τα εκπαιδευτικά προγράμματα. Η σημαντική διαφοροποίηση στο συγκεκριμένο λόγο («Προσωπική Ανάπτυξη») μπορεί να υποδεικνύει τον υψηλότερο βαθμό ωριμότητας των γυναικών έναντι των ανδρών που συμμετέχουν στην έρευνα. Πιθανό είναι οι γυναίκες να πιστεύουν ότι η «Προσωπική Ανάπτυξη» με την απόκτηση επιπλέον εφοδίων θα τους προσδώσει καλύτερες και περισσότερες ευκαιρίες στην αγορά εργασίας.

Ως λόγος ώθησης στα προγράμματα εκπαίδευσης η «**Εύρεση Εργασίας**» αποτελεί «πολύ» σημαντικό λόγο για το 57.1% των ανδρών ενώ αποτελεί «πάρα πολύ» και «πολύ» σημαντικό λόγο για το 76.5% των γυναικών. Αξιοσημείωτο είναι το μικρό ποσοστό γυναικών με απάντηση «καθόλου» (5.9%). Πιθανά αυτή η ομάδα γυναικών εργάζονται ήδη και δεν έχουν κάποια αγωνία για εύρεση εργασίας αλλά συμμετέχουν στο πρόγραμμα εκπαίδευσης για άλλους λόγους.

Ως λόγος ώθησης η «**Εξέλιξη στη δουλειά**» αποτελεί σημαντικό παράγοντα για το 57.1% των ανδρών (με βαθμό «πολύ») ενώ το γυναικείο φύλο θεωρεί «πάρα πολύ» και «πολύ» σημαντικό παράγοντα την παράμετρο της εξέλιξης σε ποσοστό ~77%. Οι άνδρες και σε

αυτή την παράμετρο συγκεντρώνουν χαμηλότερα ποσοστά στους υψηλότερους βαθμούς σημασίας («πάρα πολύ», «πολύ») σε σχέση με τις γυναίκες.

Ως προς την παράμετρο **«Καλύτερη δουλειά»** οι απαντήσεις υψηλότερης σημασίας («πάρα πολύ» και «πολύ») λαμβάνουν τα υψηλότερα ποσοστά και μάλιστα οι άνδρες απαντούν στα συγκεκριμένα επίπεδα σε ποσοστό 85.7% ενώ οι γυναίκες σε ποσοστό 64.7%. Στην παράμετρο αυτή οι άνδρες υπερτερούν έναντι των γυναικών εν αντιθέση με τις προηγούμενες παραμέτρους.

Ως λόγος συμμετοχής σε εκπ/κά προγράμματα, η **«Αύξηση Εισοδήματος»** λαμβάνει τους υψηλότερους βαθμούς σημασίας («πάρα πολύ», «πολύ») σε παραπλήσια ποσοστά. Οι άνδρες απαντούν σε ποσοστό ~86% ενώ οι γυναίκες σε ποσοστό 82.4% στους συγκεκριμένους βαθμούς σημασίας.

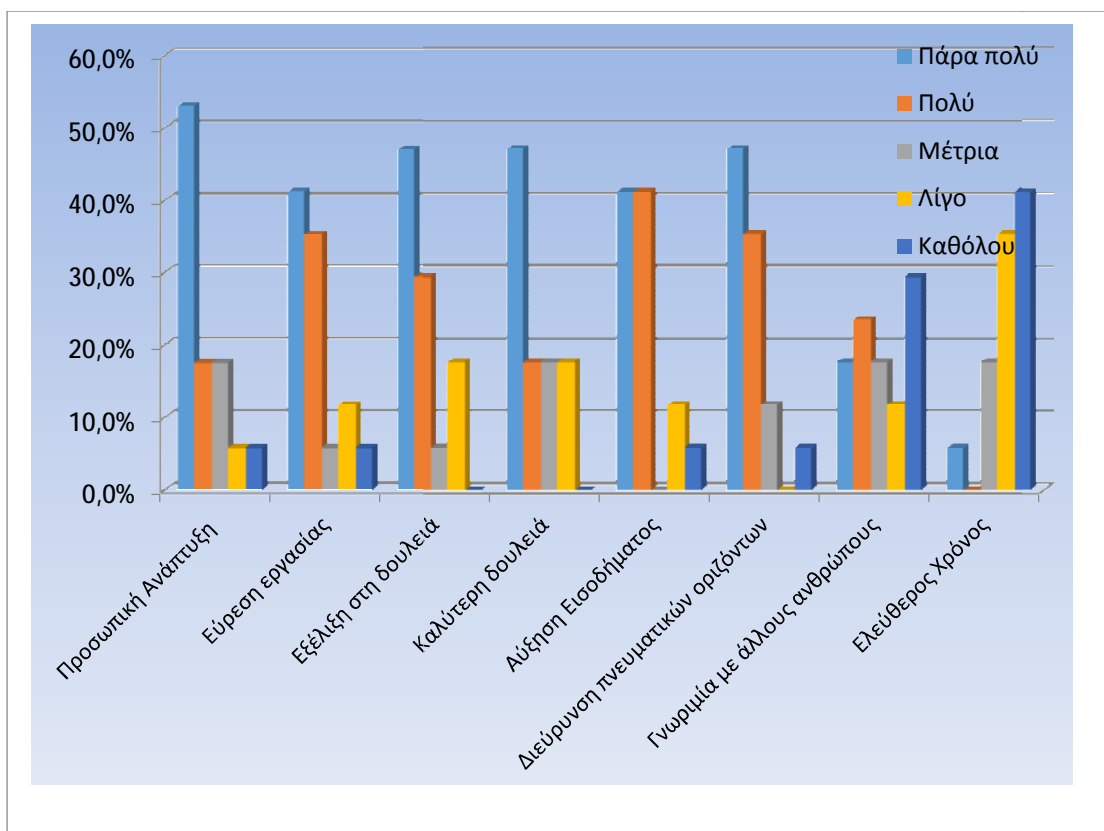
Η **«Διεύρυνση Οριζόντων»** αποτελεί επίσης «πάρα πολύ» και «πολύ» σημαντική αιτία ώθησης στα εκπ/κά προγράμματα. Οι άνδρες δίνουν ποσοστό 71.5% ενώ οι γυναίκες 82.4%. Το αρκετά χαμηλότερο ποσοστό των ανδρών μπορεί να υποδεινύει ότι είναι περισσότερο ρεαλιστές, ότι δηλ. ενδιαφέρονται περισσότερο να λάβουν εφόδια προκειμένου να απορροφηθούν στην αγορά εργασίας.

Η **«Γνωριμία με άλλους ανθρώπους»** ως λόγος ώθησης δεν φαίνεται να ενδιαφέρει ιδιαίτερα τους συμμετέχοντες στην έρευνα. Τόσο ο ανδρικός πληθυσμός (ποσοστό 71.5%) όσο και οι γυναίκες (58.8%) δίνουν βαθμό σημασίας από «Μέτρια» έως «Καθόλου». Δεν ενδιαφέρει δηλ. η κοινωνικοποίηση ιδιαίτερα (περισσότερο αδιάφορο το ανδρικό φύλο) αλλά περισσότερο ο ρεαλιστικός στόχος της εκπαίδευσης.

Παρόμοια εικόνα με την προηγούμενη παράμετρο καταγράφεται για τη **«Διάθεση Ελεύθερου Χρόνου»**. Προκύπτει ότι αν και οι εκπ/μενοι δεν διαθέτουν ιδιαίτερο ελεύθερο χρόνο εντούτοις προσπαθούν να ανταπεξέλθουν στη δυσκολία που απορρέει από τη συμμετοχή με αρκετές ώρες στα προγράμματα εκπ/σης. Οι άνδρες από «Μέτρια» έως «Καθόλου» απαντούν σε ποσοστό 71.5% ενώ οι γυναίκες σε ποσοστό 94.1%. Αξίζει να σημειωθεί ιδιαίτερα ότι ειδικότερα οι γυναίκες απαντούν δεν διαθέτουν καθόλου ελεύθερο χρόνο («Καθόλου») σε ποσοστό 41.2%. Το ποσοστό αυτό είναι πολύ εντυπωσιακό αφού δεν συνοδεύεται κατά βάση από έγγαμη οικογενειακή κατάσταση. Υπενθυμίζεται ότι οι γυναίκες καταγράφονται ως άγαμες σε ποσοστό 88.2%.

Διάγραμμα 6.6.1: Λόγοι Ώθησης Συμμετοχής σε Εκπ/κά Προγράμματα (άνδρες).

Διάγραμμα 6.6.2: Λόγοι Ώθησης Συμμετοχής σε Εκπ/κά Προγράμματα (γυναίκες).

Σε ένα δεύτερο επίπεδο ανάλυσης οι λόγοι ώθησης στα Εκπ/κά προγράμματα μπορούν να αντιμετωπιστούν στο πρόγραμμα επεξεργασίας SPSS, ως μεταβλητές (ordinal) με τιμές σε ένα εύρος (0 – 5) αντιστοιχίζοντας την υψηλότερη τιμή (“5”) στην θετικότερη απάντηση. Κατά αυτό τον τρόπο τα δεδομένα του ερωτήματος αποτυπώνονται στη λεγόμενη κλίμακα Likert και στη συνέχεια είναι δυνατή η εξαγωγή περιγραφικών στατιστικών όπως μέση τιμή (Mean – M.T) και τυπική απόκλιση (Std. Dev – T.A). Τα αποτελέσματα δίνονται στον Πίνακα 6.6.2.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.6.2: Στατιστική Ανάλυση των λόγων που ωθούν στα Εκπ/κά Προγράμματα κατά κλίμακα likert.

Descriptive Statistics						
	N	Range	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Προσωπική_Ανάπτυξη_06a	120	4	1	5	3,96	1,177
Εύρεση_Εργασίας_06b	120	4	1	5	3,79	1,122
Εξέλιξη_στη_δουλειά_06c	120	4	1	5	3,79	1,194
Εύρεση_καλύτερης_εργασίας_06d	120	3	2	5	3,99	1,041
Αύξηση_Εισοδήματος_06e	120	4	1	5	4,08	1,081
Διεύρυνση_Οριζόντιω_06f	120	4	1	5	4,04	1,103
Γνωριμία_με_ανθρώπους_06g	120	4	1	5	2,88	1,429
Διάθεση_Ελεύθερου_Χρόνου_06h	120	4	1	5	2,25	1,204
Valid N (listwise)	120					

Από τα αποτελέσματα προκύπτουν υψηλές μέσες τιμές για τις περισσότερες δυνατές απαντήσεις εκτός της μεταβλητής «Γνωριμία με ανθρώπους» με M.T = 2,88 και ακόμα χαμηλότερη μέση τιμή (2,25) λαμβάνει η «Διάθεση Ελεύθερου Χρόνου». Σε σχέση με τις T.A των μεταβλητών, χαμηλότερη τιμή λαμβάνει η «Εύρεση Καλύτερης Εργασίας» (T.A. = 1,041) ενώ υψηλότερη τιμή (T.A. = 1,429) λαμβάνει η μεταβλητή «Γνωριμία με ανθρώπους». Αυτές οι διαπιστώσεις δείχνουν ότι η «Εύρεση Καλύτερης Εργασίας» παρουσιάζει μεγαλύτερη σταθερότητα ως προς τις υπόλοιπες «μεταβλητές» κάτι που σημαίνει ότι αποτελεί σκοπό του μεγαλύτερου πλήθους των συμμετεχόντων στο Εκπ/κό Πρόγραμμα, ενώ από την άλλη πλευρά η «Γνωριμία με ανθρώπους» είναι πιο ευαίσθητη μεταβλητή με τις απαντήσεις να παρουσιάζουν μεγαλύτερη διασπορά.

6.7 Λόγοι – Εμπόδια Συμμετοχής σε Εκπαιδευτικά Προγράμματα.

Το 7^ο ερώτημα της έρευνας των συμμετεχόντων στο ΔΙΕΚ Πάτρας αναφέρεται στους λόγους που αποτελούν εμπόδια στη συμμετοχή εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Στον Πίνακα 6.7 δίνονται τα ποσοστά επί των δύο φύλων (ανδρών – γυναικών) καθώς και επί του συνολικού δείγματος.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.7.1: Λόγοι – Εμπόδια συμμετοχής στα Εκπαιδευτικά Προγράμματα.

Εμπόδια Συμμετοχής	Βαθμός σημασίας	Ανδρες			Γυναίκες		
		Πλήθος	% επί του φύλου	% επί του δείγματος	Πλήθος	% επί του φύλου	% επί του δείγματος
Οικονομικοί	Πάρα πολύ	10	28.6%	8.3%	25	29.4%	20.8%
	Πολύ	0	0.0%	0.0%	5	5.9%	4.2%
	Μέτρια	5	14.3%	4.2%	10	11.8%	8.3%
	Λίγο	10	28.6%	8.3%	30	35.3%	25.0%
	Καθόλου	10	28.6%	8.3%	15	17.6%	12.5%
ΣΥΝΟΛΑ		35	100.0 %	29.2%	85	100.0%	70.8%
Προσωπικοί/ Οικογενειακοί	Πάρα πολύ	0	0.0%	0.0%	0	0.0%	0.0%
	Πολύ	5	14.3%	4.2%	15	17.6%	12.5%
	Μέτρια	10	28.6%	8.3%	10	11.8%	8.3%
	Λίγο	5	14.3%	4.2%	10	11.8%	8.3%
	Καθόλου	15	42.9%	12.5%	50	58.8%	41.7%
ΣΥΝΟΛΑ		35	100.0%	29.2%	85	100.0%	70.8%
Επαγγελματικοί	Πάρα πολύ	0	0.0%	0.0%	0	0.0%	0.0%
	Πολύ	0	0.0%	0.0%	10	11.8%	8.3%
	Μέτρια	10	28.6%	8.3%	5	5.9%	4.2%
	Λίγο	15	42.9%	12.5%	15	17.6%	12.5%
	Καθόλου	10	28.6%	8.3%	55	64.7%	45.8%
ΣΥΝΟΛΑ		35	100.0%	29.2%	85	100.0%	70.8%
Έλλειψη χρόνου – Ωράριο	Πάρα πολύ	5	14.3%	4.2%	0	0.0%	0.0%
	Πολύ	0	0.0%	0.0%	5	5.9%	4.2%
	Μέτρια	10	28.6%	8.3%	35	41.2%	29.2%
	Λίγο	5	14.3%	4.2%	10	11.8%	8.3%
	Καθόλου	15	42.9%	12.5%	35	41.2%	29.2%
ΣΥΝΟΛΑ		35	100.0%	29.2%	85	100.0%	70.8%
Δυσκολία Μετακίνησης	Πάρα πολύ	0	0.0%	0.0%	0	0.0%	0.0%
	Πολύ	15	42.9%	12.5%	10	11.8%	8.3%
	Μέτρια	10	28.6%	8.3%	20	23.5%	16.7%
	Λίγο	0	0.0%	0.0%	35	41.2%	29.2%
	Καθόλου	10	28.6%	8.3%	20	23.5%	16.7%
ΣΥΝΟΛΑ		35	100.0%	29.2%	85	100.0%	70.8%
Κούραση	Πάρα πολύ	5	14.3%	4.2%	0	0.0%	0.0%
	Πολύ	5	14.3%	4.2%	0	0.0%	0.0%
	Μέτρια	5	14.3%	4.2%	10	11.8%	8.3%
	Λίγο	5	14.3%	4.2%	45	52.9%	37.5%
	Καθόλου	15	42.9%	12.5%	30	35.3%	25.0%
ΣΥΝΟΛΑ		35	100.0%	29.2%	85	100.0%	70.8%
Δυσκολία λόγω ηλικίας	Πάρα πολύ	0	0.0%	0.0%	0	0.0%	0.0%
	Πολύ	0	0.0%	0.0%	0	0.0%	0.0%

	Μέτρια	10	28.6%	8.3%	5	5.9%	4.2%
	Λίγο	10	28.6%	8.3%	5	5.9%	4.2%
	Καθόλου	15	42.9%	12.5%	75	88.2%	62.5%
ΣΥΝΟΛΑ		35	100.0%	29.2%	85	100.0%	70.8%
Άγχος Ψυχολογικοί λόγοι	Πάρα πολύ	5	14.3%	4.2%	0	0.0%	0.0%
	Πολύ	5	14.3%	4.2%	0	0.0%	0.0%
	Μέτρια	10	28.6%	8.3%	5	5.9%	4.2%
	Λίγο	5	14.3%	4.2%	25	29.4%	20.8%
	Καθόλου	10	28.6%	8.3%	55	64.7%	45.8%
ΣΥΝΟΛΑ		35	100.0%	29.2%	85	100.0%	70.8%
Φόβος Αποτυχίας	Πάρα πολύ	5	14.3%	4.2%	5	5.9%	4.2%
	Πολύ	0	0.0%	0.0%	0	0.0%	0.0%
	Μέτρια	10	28.6%	8.3%	10	11.8%	8.3%
	Λίγο	10	28.6%	8.3%	15	17.6%	12.5%
	Καθόλου	10	28.6%	8.3%	55	64.7%	45.8%
ΣΥΝΟΛΑ		35	100.0%	29.2%	85	100.0%	70.8%

Σε σχέση με τους λόγους – εμπόδια συμμετοχής στα εκπ/κά προγράμματα, φαίνεται ότι οι «**Οικονομικοί**» λόγοι αξιολογούνται ως ανασταλτικοί παράγοντες με βαθμό σημαντικότητας «πάρα πολύ» και «πολύ» σε ποσοστό 28.6% από τους άνδρες και 25.2% από τις γυναίκες. Προκύπτει δηλ. ότι το κόστος που επιβαρύνει τους εκπαιδευόμενους δεν αποτελεί σημαντικό εμπόδιο στη συμμετοχή σε εκπαιδευτικά προγράμματα.

«**Προσωπικοί / Οικογενειακοί**» λόγοι δεν φαίνεται να αποτελούν εμπόδιο για τη συμμετοχή όπως δείχνουν τα αποτελέσματα της έρευνας. Ως προς το φύλο, οι άνδρες δίνουν βαθμό σημασίας «Λίγο» και «Καθόλου» σε ποσοστό 57.2% ενώ οι γυναίκες σε ποσοστό 70.6%. Οι γυναίκες δείχνουν σημαντικό προβάδισμα ως προς τους άνδρες. Είναι πιθανό ότι τόσο η οικογενειακή κατάσταση όσο και η ηλικιακή ομάδα (μικρή) είναι τέτοιες που να μην επιδρούν αρνητικά στη συμμετοχή στα εκπαιδευτικά προγράμματα.

Παρόμοια συμπεριφορά προκύπτει και για τους «**Επαγγελματικούς**» ως λόγους – εμπόδια συμμετοχής. Οι άνδρες δίνουν βαθμό σημασίας «Λίγο» και «Καθόλου» σε ποσοστό 71.5% ενώ οι γυναίκες σε ποσοστό 82.3%. Η συμπεριφορά αυτή πιθανά σχετίζεται με το ότι τα μεγαλύτερα ποσοστά ανδρών και γυναικών είναι «Άνεργοι».

Συνακόλουθα η «**Έλλειψη Χρόνου – Ωράριο**» ως ανασταλτικός λόγος συμμετοχής χαρακτηρίζεται από «Λίγο» έως «Καθόλου» σε ποσοστό 57.2% για τους άνδρες και 53.0% για τις γυναίκες. Προκύπτει δηλ. ότι πάνω από τους μισούς συμμετέχοντες (και στα δύο φύλα) βρίσκουν χρόνο για να παρακολουθήσουν εκπ/κά προγράμματα. Αυτή η συμπεριφορά επίσης μπορεί να συναρτάται σημαντικά με την οικογενειακή κατάσταση κάτι που θα φανεί και αργότερα στη συζήτηση των συσχετίσεων.

Η «**Δυσκολία Μετακίνησης**» ως ανασταλτικός παράγοντας για τη συμμετοχή στα Εκπ/κά προγράμματα δεν φαίνεται να αποτελεί πρόβλημα για τους ερωτώμενους αφού οι απαντήσεις και των δύο φύλων στο σύνολό τους εμπίπτουν σε χαρακτηρισμούς από «Μέτρια» έως «Καθόλου».

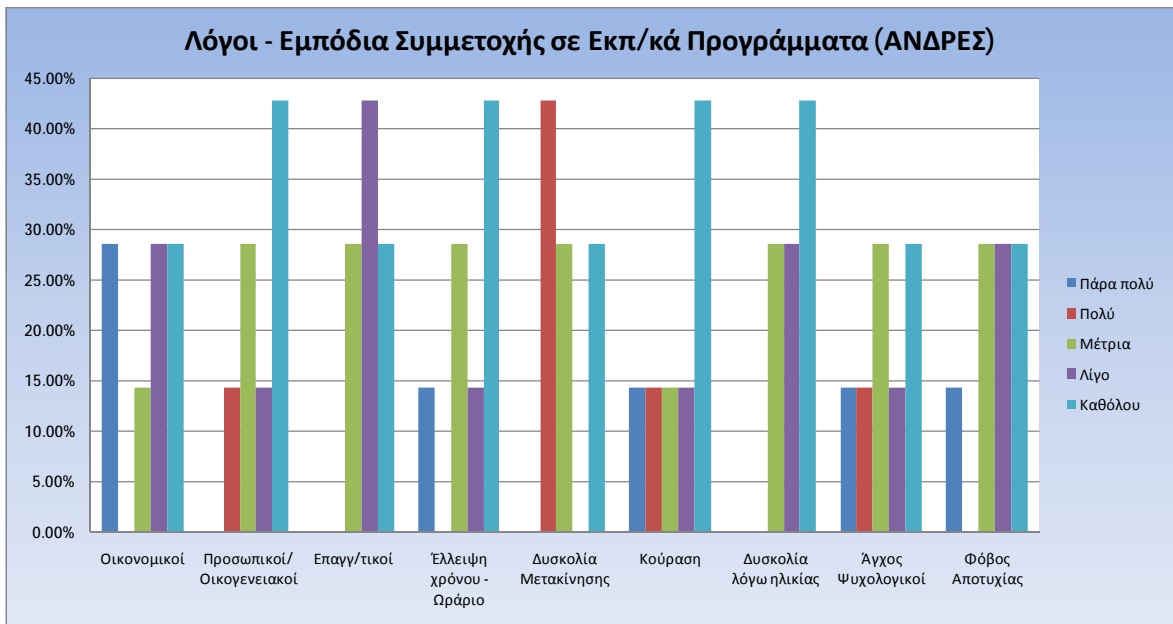
Ο παράγοντας «**Κούραση**» ως εμπόδιο φαίνεται να διαφοροποιείται στα δύο φύλα. Οι άνδρες καλύπτουν όλες τις δυνατές απαντήσεις όπου βέβαια η άποψη «Καθόλου» διαθέτει τριπλάσιο ποσοστό ως προς τους υπόλοιπους χαρακτηρισμούς, ενώ οι απαντήσεις των γυναικών συγκεντρώνονται στο εύρος από «Μέτρια» έως «Καθόλου» με την άποψη «Λίγο» να συγκεντρώνει το υψηλότερο ποσοστό (περίπου 53% επί του γυναικείου φύλου).

Η «**Δυσκολία λόγω ηλικίας**» δεν φαίνεται να αποτελεί ιδιαίτερο εμπόδιο για τη συμμετοχή στα Εκπ/κά προγράμματα αφού στο σύνολό τους και τα δύο φύλα χαρακτηρίζουν τον συγκεκριμένο παράγοντα ως εμπόδιο από «Μέτρια» έως «Καθόλου». Είναι χαρακτηριστικό ότι η άποψη «Καθόλου» ως ποσοστό επί του φύλου λαμβάνει από τις γυναίκες ποσοστό υπερδιπλάσιο (88.2%) ως προς το αντίστοιχο των ανδρών (~43%).

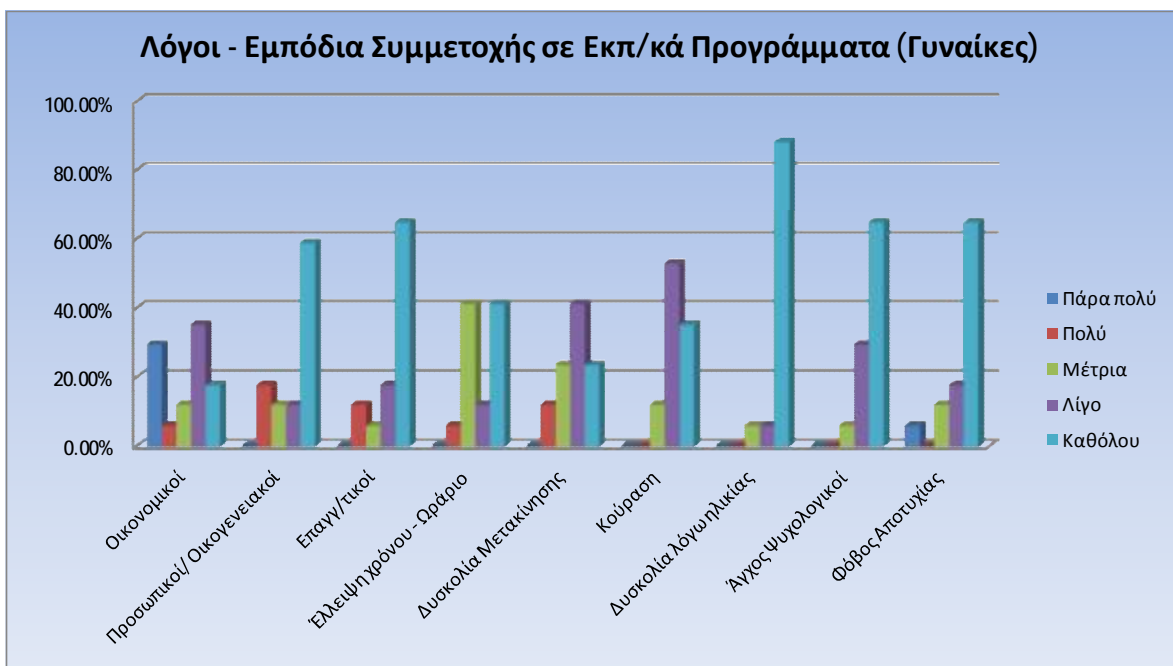
Το «**Άγχος / Ψυχολογικοί λόγοι**» ως εμπόδιο φαίνεται να μην επηρεάζει περισσότερο το γυναικείο φύλο, αφού η άποψη «Καθόλου» συγκεντρώνει ποσοστό 64.7% επί των γυναικών, ενώ η ίδια άποψη στους άνδρες συγκεντρώνει μόνο ποσοστό 28.6%. Φαίνεται επίσης από τη διασπορά των απόψεων στους άνδρες ότι είναι πιο ευάλωτοι από τις γυναίκες στον συγκεκριμένο παράγοντα.

Ο «**Φόβος της Αποτυχίας**» φαίνεται να επηρεάζει περισσότερο τους άνδρες. Οι απόψεις των ανδρών στις απόψεις από «Πάρα πολύ» έως «Μέτρια» συγκεντρώνει 42.9% ενώ στο ίδιο εύρος οι γυναίκες απαντούν σε ποσοστό 17.7% μόνο. Αξιοσημείωτο επίσης είναι το ποσοστό της άποψης «Καθόλου» που για τις γυναίκες είναι το μέγιστο (64.7%) ενώ για τους άνδρες είναι 28.6%. Φαίνεται δηλ. ότι οι γυναίκες δείχνουν περισσότερο θάρρος από τους άνδρες στο εγχείρημα και σε πολύ σημαντικό ποσοστό δεν φοβούνται μια ενδεχόμενη αποτυχία. Αντίθετα οι άνδρες φαίνεται να διατηρούν μια πιο μετριοπαθή στάση.

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά των πληθυσμών (ανδρών και γυναικών ανεξάρτητα) δίνονται πιο ευδιάκριτα στα διαγράμματα που ακολουθούν:

Διάγραμμα 6.7.1: Λόγοι – Εμπόδια Συμμετοχής σε Εκπ/κά Προγράμματα (άνδρες).

Διάγραμμα 6.7.2: Λόγοι – Εμπόδια Συμμετοχής σε Εκπ/κά Προγράμματα (γυναίκες).

Σε ένα δεύτερο επίπεδο ανάλυσης οι λόγοι – εμπόδια συμμετοχής ώθησης στα Εκπ/κά προγράμματα μπορούν να αντιμετωπιστούν στο πρόγραμμα επεξεργασίας SPSS, ως μεταβλητές (ordinal) με τιμές σε ένα εύρος (0 – 5) αντιστοιχίζοντας την υψηλότερη τιμή (“5”) στην θετικότερη απάντηση. Κατά αυτό τον τρόπο τα δεδομένα του ερωτήματος αποτυπώνονται στη λεγόμενη κλίμακα likert και στη συνέχεια είναι δυνατή η εξαγωγή περιγραφικών στατιστικών όπως μέση τιμή (Mean – M.T) και τυπική απόκλιση (Std. Dev – T.A). Τα αποτελέσματα δίνονται στον Πίνακα 6.7.2.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.7.2: Στατιστική Ανάλυση των λόγων που αποτελούν εμπόδια στη συμμετοχή των Εκπ/κών Προγραμμάτων κατά κλίμακα likert.

Descriptive Statistics						
	N	Range	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Οικονομικοί Λόγοι_07a	120	4	1	5	2,88	1,542
Προσωπικοί_Οικογενειακοί_07b	120	3	1	4	1,96	1,177
Επαγγελματικοί_07c	120	3	1	4	1,75	,972
Ελλειψη_χρόνου_ωράρια_07d	120	4	1	5	2,17	1,147
Δυσκολία_μετακίνησης_07e	120	3	1	4	2,42	1,081
Κούραση_07f	120	4	1	5	1,96	1,024
Δυσκολία_λόγω_ηλικίας_07g	120	2	1	3	1,37	,699
Άγχος_Ψυχολογικοί_07h	120	4	1	5	1,79	1,084
Φόβος_αποτυχίας_07i	120	4	1	5	1,88	1,206
Valid N (listwise)	120					

Από τα αποτελέσματα προκύπτουν σχετικά χαμηλές μέσες τιμές για όλες τις δυνατές απαντήσεις εκτός της μεταβλητής «Οικονομικοί Λόγοι» με M.T = 2,88 που αποτελεί και τη μέγιστη μέση τιμή ως προς τους λόγους που αποτελούν εμπόδιο στη συμμετοχή των Εκπ/κών Προγραμμάτων. Οι χαμηλές μέσες τιμές συνιστούν ότι οι λόγοι - εμπόδια λειτουργούν ανασταλτικά ως προς τη συμμετοχή σε χαμηλό βαθμό.

Σε σχέση με τις T.A των μεταβλητών, χαμηλότερη τιμή λαμβάνει η «Δυσκολία λόγω ηλικίας» (T.A. = 0,699) ενώ την υψηλότερη τιμή (T.A. = 1,542) λαμβάνει η μεταβλητή «Οικονομικοί Λόγοι». Υπενθυμίζεται ότι μεγαλύτερες τιμές της T.A δείχνουν μεγάλη διασπορά των τιμών ενώ οι μικρότερες δείχνουν ότι οι τιμές μιας μεταβλητής είναι περιορισμένες αρκετά γύρω από μια μέση τιμή.

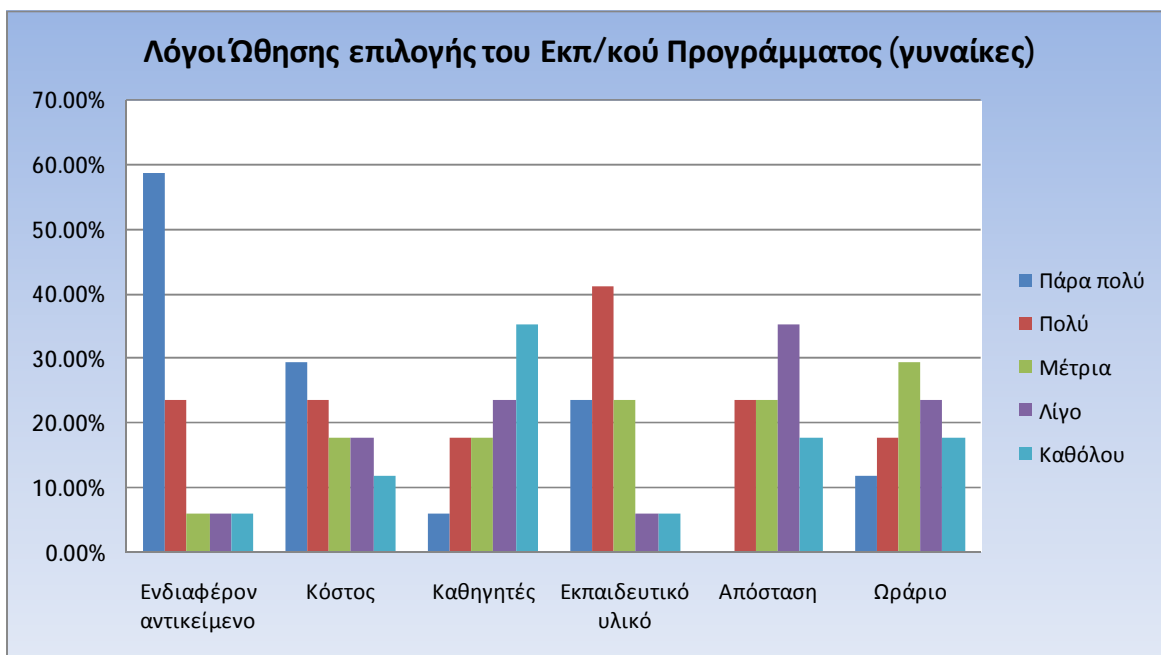
6.8 Λόγοι Επιλογής του Συγκεκριμένου Εκπαιδευτικού Προγράμματος.

Το 8^ο ερώτημα της έρευνας των συμμετεχόντων στο ΔΙΕΚ Πάτρας αναφέρεται στους λόγους επιλογής του συγκεκριμένου εκπαιδευτικού προγράμματος. Στον Πίνακα 6.8.1 δίνονται τα ποσοστά επί των δύο φύλων (ανδρών – γυναικών) καθώς και επί του συνολικού δείγματος.

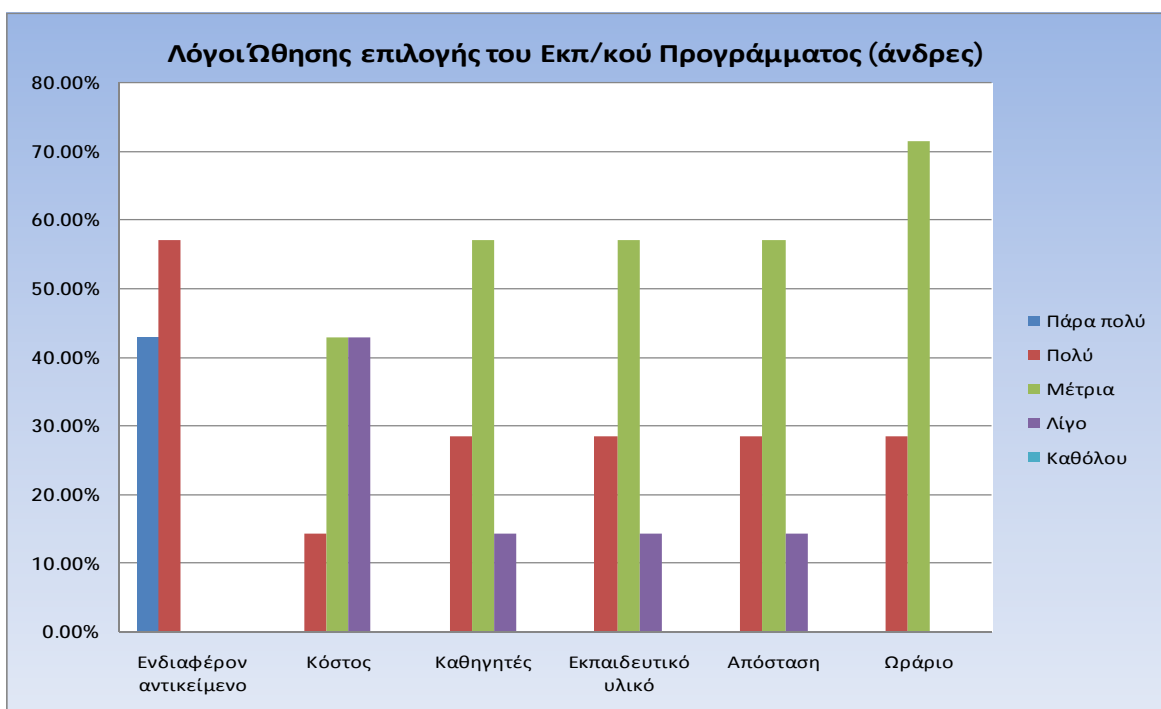
ΠΙΝΑΚΑΣ 6.8.1: Λόγοι επιλογής του συγκεκριμένου Εκπ/κού Προγράμματος.

Λόγοι Συμμετοχής	Βαθμός Σημασίας	Άνδρες			Γυναίκες		
		Πλήθος	% επί του φύλου	% επί του δείγματος	Πλήθος	% επί του φύλου	% επί του δείγματος
Ενδιαφέρον αντικείμενο	Πάρα πολύ	15	42.9%	12.5%	50	58.9%	41.7%
	Πολύ	20	57.1%	16.7%	20	23.5%	16.7%
	Μέτρια	0	0.0%	0.0%	5	5.9%	4.2%
	Λίγο	0	0.0%	0.0%	5	5.9%	4.2%
	Καθόλου	0	0.0%	0.0%	5	5.9%	4.2%
ΣΥΝΟΛΑ		35	100.0 %	29.2%	85	100.0%	70.8%
Κόστος	Πάρα πολύ	0	0.0%	0.0%	25	29.4%	20.8%
	Πολύ	5	14.3%	4.2%	20	23.5%	16.7%
	Μέτρια	15	42.9%	12.5%	15	17.6%	12.5%
	Λίγο	15	42.9%	12.5%	15	17.6%	12.5%
	Καθόλου	0	0.0%	0.0%	10	11.8%	8.3%
ΣΥΝΟΛΑ		35	100.0%	29.2%	85	100.0%	70.8%
Καθηγητές	Πάρα πολύ	0	0.0%	0.0%	5	5.9%	4.2%
	Πολύ	10	28.6%	8.3%	15	17.6%	12.5%
	Μέτρια	20	57.1%	16.7%	15	17.6%	12.5%
	Λίγο	5	14.3%	4.2%	20	23.5%	16.7%
	Καθόλου	0	0.0%	0.0%	30	35.3%	25.0%
ΣΥΝΟΛΑ		35	100.0%	29.2%	85	100.0%	70.8%
Εκπαιδευτικό υλικό	Πάρα πολύ	0	0.0%	0.0%	20	23.5%	16.7%
	Πολύ	10	28.6%	8.3%	35	41.1%	29.2%
	Μέτρια	20	57.1%	16.7%	20	23.5%	16.7%
	Λίγο	5	14.3%	4.2%	5	5.9%	4.2%
	Καθόλου	0	0.0%	0.0%	5	5.9%	4.2%
ΣΥΝΟΛΑ		35	100.0%	29.2%	85	100.0%	70.8%
Απόσταση	Πάρα πολύ	0	0.0%	0.0%	0	0.0%	0.0%
	Πολύ	10	28.6%	8.3%	20	23.5%	16.7%
	Μέτρια	20	57.1%	16.7%	20	23.5%	16.7%
	Λίγο	5	14.3%	4.2%	30	35.3%	25.0%
	Καθόλου	0	0.0%	0.0%	15	17.6%	12.5%
ΣΥΝΟΛΑ		35	100.0%	29.2%	85	100.0%	70.8%
Ωράριο	Πάρα πολύ	0	0.0%	0.0%	10	11.8%	8.3%
	Πολύ	10	28.6%	8.3%	15	17.6%	12.5%
	Μέτρια	25	71.4%	20.8%	25	29.4%	20.8%
	Λίγο	0	0.0%	0.0%	20	23.5%	16.7%
	Καθόλου	0	0.0%	0.0%	15	17.6%	12.5%
ΣΥΝΟΛΑ		35	100.0%	29.2%	85	100.0%	70.8%

Τα αποτελέσματα του Πίνακα 6.8.1 δίνονται πιο αναλυτικά στα γραφήματα που ακολουθούν.

Διάγραμμα 6.8.1: Λόγοι Ώθησης στο συγκεκριμένο Εκπ/κό Πρόγραμμα (άνδρες).

Διάγραμμα 6.8.2: Λόγοι Ώθησης στο συγκεκριμένο Εκπ/κό Πρόγραμμα (γυναίκες).

Σε ένα δεύτερο επίπεδο ανάλυσης οι λόγοι επιλογής του συγκεκριμένου Εκπ/κού Προγράμματος αντιμετωπίζονται στο SPSS, ως μεταβλητές (ordinal) με τιμές σε ένα εύρος (0 – 5) αντιστοιχίζοντας την υψηλότερη τιμή (“5”) στην θετικότερη απάντηση. Κατά αυτό τον τρόπο τα δεδομένα του ερωτήματος αποτυπώνονται στη λεγόμενη κλίμακα Likert και στη συνέχεια είναι δυνατή η εξαγωγή περιγραφικών στατιστικών όπως μέση τιμή (Mean – M.T) και τυπική απόκλιση (Std. Dev – T.A). Τα αποτελέσματα δίνονται στον Πίνακα 6.8.2.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.8.2: Στατιστική Ανάλυση των λόγων ώθησης στη συμμετοχή του συγκεκριμένου Εκπ/κού Προγράμματος κατά κλίμακα likert.

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Ενδιαφέρον_αντικείμενο_08a	120	1	5	4,29	1,024
Κόστος_08b	120	1	5	3,21	1,263
Καθηγητές_08c	120	1	5	2,58	1,192
Εκπαιδευτικό_υλικό_08d	120	1	5	3,54	1,003
Απόσταση_08e	120	1	4	2,69	1,002
Ωράριο_08f	120	1	5	2,96	1,103
Valid N (listwise)	120				

Από τα αποτελέσματα προκύπτουν σχετικά υψηλές μέσες τιμές για όλες τις δυνατές απαντήσεις (> 2,5). Μέγιστη μέση τιμή προκύπτει για τη μεταβλητή «Ενδιαφέρον Αντικείμενο» που λαμβάνει M.T = 4,29 ενώ η χαμηλότερη παρατηρείται για τη μεταβλητή «Καθηγητές» με M.T = 2,58.

Σε σχέση με τις T.A των μεταβλητών, διατηρούνται σε ένα εύρος (1,002 – 1,263) κάτι που σημαίνει ότι οι απαντήσεις για όλες τις μεταβλητές είναι σχετικά συγκεντρωμένες γύρω από τη μέση τιμή καθεμιάς.

6.9 Παρακολούθηση Άλλων Εκπ/κών Προγραμμάτων στο Παρελθόν.

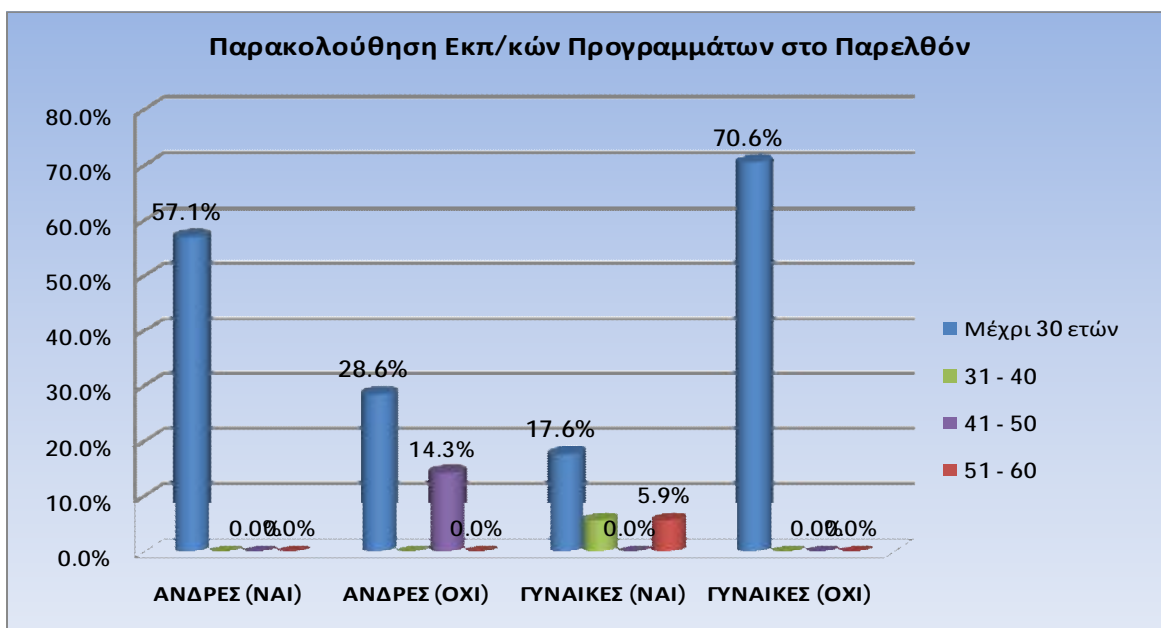
Ως προς την παρακολούθηση άλλων εκπ/κών προγραμμάτων στο παρελθόν, τα αποτελέσματα δίνονται στον Πίνακα 5.9 (διπλής εισόδου cross – tabulation) που θα δώσει και κάποιες πρώτες συσχετίσεις ως προς την ηλικιακή ομάδα των συμμετεχόντων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.9 Παρακολούθηση άλλων εκπ/κών προγραμμάτων στο παρελθόν ως προς το φύλο και τις ηλικιακές ομάδες.

	Ηλικίες	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
		ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Αριθμός	Μέχρι 30 ετών	20	10	15	60	35	70
% στο φύλο		57.1%	28.6%	17.6%	70.6%		
% στο σύνολο		16.7%	8.3%	12.5%	50.0%	29.1%	58.3%
Αριθμός	31 – 40 ετών	0	0	5	0	5	5
% στο φύλο		0.0%	0.0%	5.9%	0.0%		
% στο σύνολο		0.0%	0.0%	4.2%	0.0%	4.2%	0.0%
Αριθμός	41 – 50 ετών	0	5	0	0	0	5
% στο φύλο		0.0%	14.3%	0.0%	0.0%		
% στο σύνολο		0.0%	4.2%	0.0%	0.0%	0%	4.2%
Αριθμός	51 – 60 ετών	0	0	5	0	5	5
% στο φύλο		0.0%	0.0%	5.9%	0.0%		
% στο σύνολο		0.0%	0.0%	4.2%	0.0%	4.2%	
Αριθμός	ΣΥΝΟΛΑ	20	15	25	60	40	80
% στο φύλο		57.1%	42.9%	29.4%	70.6%		
% στο σύνολο		16.7%	12.5%	20.8%	50.0%	37.5%	62.5%

Από τον Πίνακα 6.9 προκύπτει ότι η ηλικιακή ομάδα «Μέχρι 30 ετών» στο σύνολο του δείγματος σε ποσοστό 58.3% δεν έχουν συμμετάσχει στο παρελθόν σε άλλο εκπ/κό πρόγραμμα. Συντριπτική στο ποσοστό αυτό είναι η συνεισφορά του γυναικείου φύλου σε ποσοστό 70.6%. Αντίθετα οι άνδρες στη συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα σε ποσοστό 57.1% έχουν παρακολουθήσει στο παρελθόν εκπ/κά προγράμματα. Στις μεγαλύτερες ηλικίες φαίνεται ότι τα ποσοστά είτε σε θετική είτε σε αρνητική απάντηση είναι πολύ μικρά κάτι που γενικότερα δείχνει ότι αυτές οι μεγαλύτερες ηλικίες δεν είχαν την επιμόρφωση ή τη συνεχιζόμενη εκπαίδευση σε πρώτη προτεραιότητα.

Τα αποτελέσματα του πίνακα 6.9 συνοψίζονται στο διάγραμμα 6.9.1.

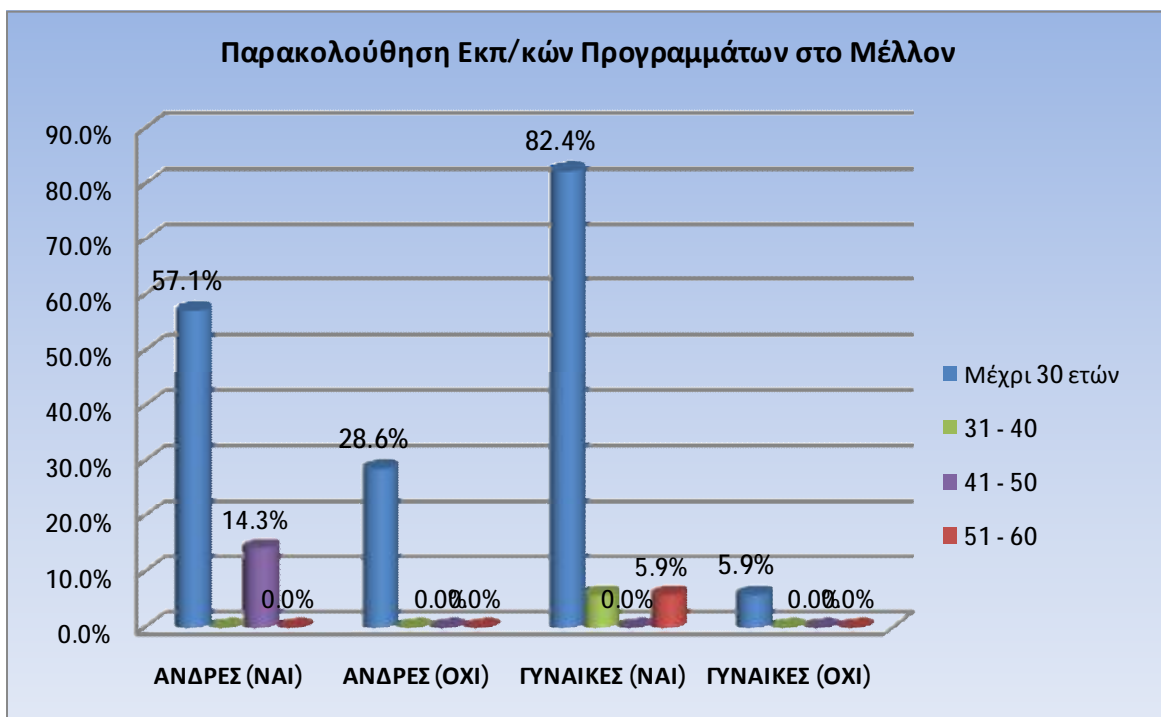
Διάγραμμα 6.9.1: Παρακολούθηση Εκπ/κών Προγραμμάτων στο Παρελθόν στις διάφορες ηλικιακές ομάδες ως προς το φύλο.

6.10 Παρακολούθηση Εκπ/κών Προγραμμάτων στο Μέλλον.

Ως προς την παρακολούθηση άλλων εκπ/κών προγραμμάτων στο μέλλον, τα αποτελέσματα δίνονται στον Πίνακα 6.10 (διπλής εισόδου cross – tabulation) που θα δώσει και κάποιες πρώτες συσχετίσεις ως προς την ηλικιακή ομάδα των συμμετεχόντων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.10: Παρακολούθηση άλλων εκπ/κών προγραμμάτων στο μέλλον ως προς το φύλο και τις ηλικιακές ομάδες.

	Ηλικίες	Ανδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
		ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Αριθμός	Μέχρι 30 ετών	20	10	70	5	90	15
% στο φύλο		57.1%	28.6%	82.3%	5.9%		
% στο σύνολο		16.7%	8.3%	58.3%	4.2%	75.0%	12.5%
Αριθμός	31 – 40 ετών	0	0	5	0	5	0
% στο φύλο		0.0%	0.0%	5.9%	0.0%		
% στο σύνολο		0.0%	0.0%	4.2%	0.0%	4.2%	0.0%
Αριθμός	41 – 50 ετών	5	0	0	0	5	0
% στο φύλο		14.3%	0.0%	0.0%	0.0%		
% στο σύνολο		4.2%	0.0%	0.0%	0.0%	4.2%	0.0%
Αριθμός	51 – 60 ετών	0	0	5	0	5	0
% στο φύλο		0.0%	0.0%	5.9%	0.0%		
% στο σύνολο		0.0%	0.0%	4.2%	0.0%	4.2%	0.0%
Αριθμός	ΣΥΝΟΛΑ	25	10	80	5	105	15
% στο φύλο		71.4%	28.6%	94.1%	5.9%		
% στο σύνολο		20.8%	8.3%	66.7%	4.2%	87.5%	12.5%

Διάγραμμα 6.10: Διάθεση Παρακολούθησης Εκπ/κών Προγραμμάτων στο Μέλλον στις διάφορες ηλικιακές ομάδες ως προς το φύλο.

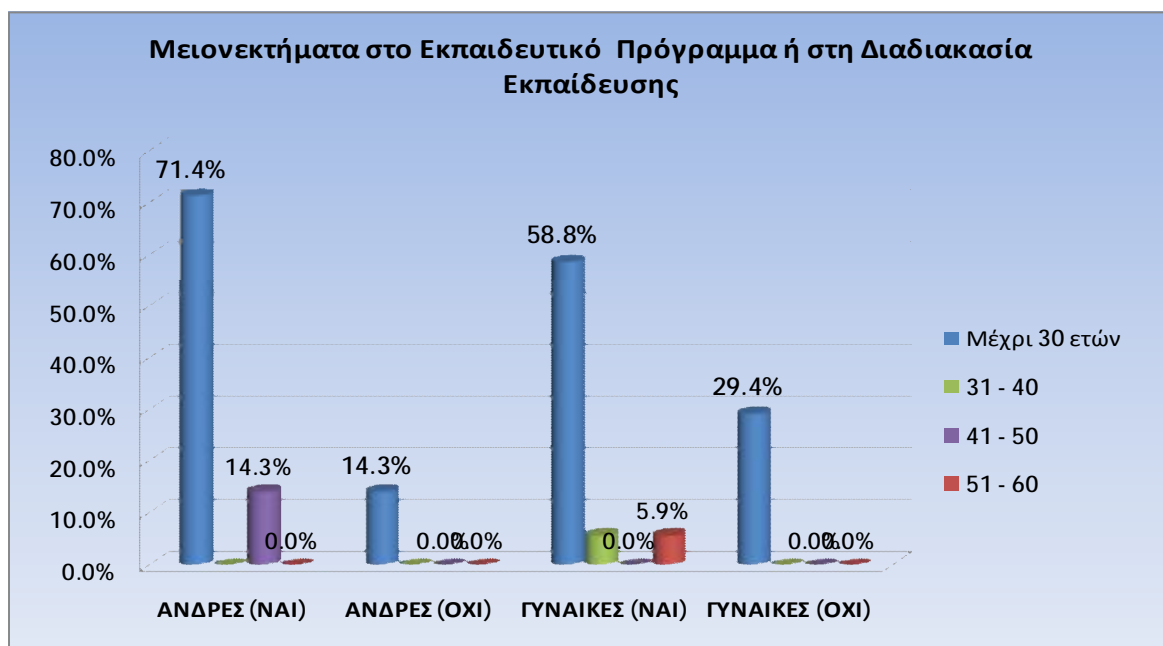
6.11 Μειονεκτήματα στο Πρόγραμμα Παρακολούθησης Διαδικασία Εκπαίδευσης.

Ως προς την παρακολούθηση του προγράμματος εκπαίδευσης ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να καταγράψουν μειονεκτήματα της διαδικασίας εκπαίδευσης χωρίς πάντως να εξειδικεύσουν στοχευμένα το ενδεχόμενο πρόβλημα που αντιμετώπισαν. Τα αποτελέσματα δίνονται στον Πίνακα 6.11 ως προς το φύλο και ειδικότερα ως προς τις ηλικιακές ομάδες των συμμετεχόντων.

Από τα αποτελέσματα φαίνεται καθαρά ότι οι άνδρες ηλικίας «Μέχρι 30 ετών» βρίσκουν μειονεκτήματα στο εκπ/κό πρόγραμμα που παρακολουθούν σε ποσοστό 71.4%. Αντίθετα πολύ μικρότερα ποσοστά του ανδρικού φύλου (14.3%) είτε βρίσκουν μειονεκτήματα (ηλικιακή ομάδα «41 – 50») είτε δεν βρίσκουν (ηλικιακή ομάδα «Μέχρι 30 ετών»). Αναφορικά επίσης με το γυναικείο φύλο επίσης αναγνωρίζονται μειονεκτήματα ως προς τη διαδικασία εκπ/σης σε ποσοστό 58,8% (ηλικιακή ομάδα «Μέχρι 30 ετών»), ενώ σε ποσοστό περίπου 30% οι γυναίκες δεν βρίσκουν πρόβλημα στην ίδια ηλικιακή ομάδα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.11: Μειονεκτήματα του Προγράμματος Παρακολούθησης – Διαδικασίας εκπαίδευσης ως προς το φύλο και τις ηλικιακές ομάδες.

	Ηλικίες	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
		ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Αριθμός	Μέχρι 30 ετών	25	5	50	25	75	30
% στο φύλο		71.4%	14.3%	58.9%	29.4%		
% στο σύνολο		20.8%	4.2%	41.7%	20.8%	62.5%	25.0%
Αριθμός	31 – 40 ετών	0	0	5	0	5	0
% στο φύλο		0.0%	0.0%	5.9%	0.0%		
% στο σύνολο		0.0%	0.0%	4.2%	0.0%	4.2%	0.0%
Αριθμός	41 – 50 ετών	5	0	0	0	5	0
% στο φύλο		14.3%	0.0%	0.0%	0.0%		
% στο σύνολο		4.2%	0.0%	0.0%	0.0%	4.2%	0.0%
Αριθμός	51 – 60 ετών	0	0	5	0	5	0
% στο φύλο		0.0%	0.0%	5.9%	0.0%		
% στο σύνολο		0.0%	0.0%	4.2%	0.0%	4.2%	0.0%
Αριθμός	ΣΥΝΟΛΑ	30	5	60	25	90	30
% στο φύλο		85.7%	14.3%	70.6%	29.4%		
% στο σύνολο		25.0%	4.2%	50.0%	20.8%	75.0%	25.0%

Διάγραμμα 6.11.1: Μειονεκτήματα που παρατηρούνται από τους Εκπαιδευόμενους στο συγκεκριμένο πρόγραμμα ή στη διαδικασία εκπ/σης ως προς τις ηλικιακές ομάδες και το φύλο.

ΕΝΟΤΗΤΑ Γ: ΣΤΑΣΕΙΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ (12 – 15)

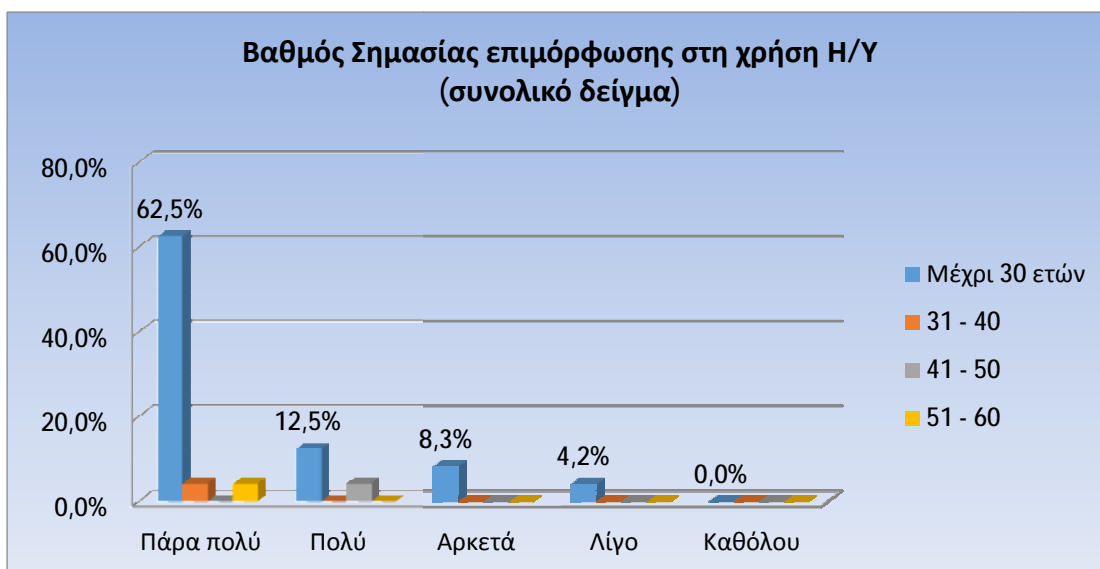
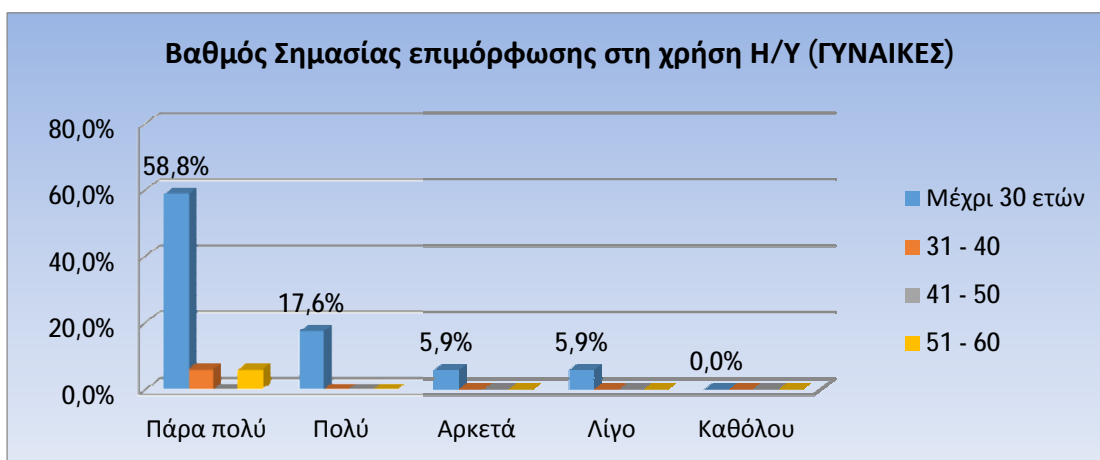
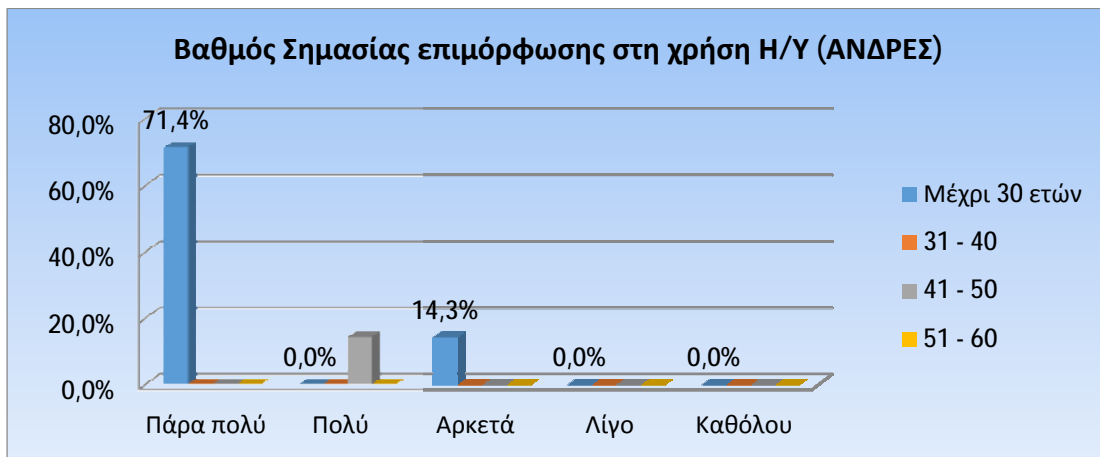
6.12 Σημασία που Αποδίδουν οι Εκπαιδευόμενοι στην Επιμόρφωση Χρήσης Η/Υ.

Ο βαθμός σημασίας που αποδίδουν οι εκπαιδευόμενοι στην επιμόρφωση χρήσης Η/Υ δίνεται αναλυτικά στον Πίνακα 6.12.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.12: Απόψεις των εκπαιδευόμενων (ως προς το φύλο και την ηλικιακή ομάδα) ως προς τη σημασία που αποδίδουν στην επιμόρφωση στη χρήση Η/Υ.

Ηλικιακή Ομάδα	Βαθμός σημασίας	Άνδρες			Γυναίκες		
		Πλήθος	% επί του φύλου	% επί του δείγματος	Πλήθος	% επί του φύλου	% επί του δείγματος
Μέχρι 30 ετών	Πάρα πολύ	25	71.4%	20.8%	50	58.9%	41.7%
	Πολύ	0	0.0%	0.0%	15	17.6%	12.5%
	Αρκετά	5	14.3%	4.2%	5	5.9%	4.2%
	Λίγο	0	0.0%	0.0%	5	5.9%	4.2%
	Καθόλου	0	0.0%	0.0%	0	0.0%	0.0%
Επιμέρους ΣΥΝΟΛΑ		30	85.7%	25.0%	75	88.2%	62.5%
31 – 40 ετών	Πάρα πολύ				5	5.9%	4.2%
	Πολύ				0	0.0%	0.0%
	Μέτρια				0	0.0%	0.0%
	Λίγο				0	0.0%	0.0%
	Καθόλου				0	0.0%	0.0%
Επιμέρους ΣΥΝΟΛΑ		0	0.0%	0.0%	5	5.9%	4.2%
41 – 50 ετών	Πάρα πολύ	0	0.0%	0.0%			
	Πολύ	5	14.3%	4.2%			
	Μέτρια	0	0.0%	0.0%			
	Λίγο	0	0.0%	0.0%			
	Καθόλου	0	0.0%	0.0%			
Επιμέρους ΣΥΝΟΛΑ		5	14.3%	4.2%	0	0.0%	0.0%
51 – 60 ετών	Πάρα πολύ				5	5.9%	4.2%
	Πολύ				0	0.0%	0.0%
	Μέτρια				0	0.0%	0.0%
	Λίγο				0	0.0%	0.0%
	Καθόλου				0	0.0%	0.0%
Επιμέρους ΣΥΝΟΛΑ		0	0.0%	0.0%	5	5.9%	4.2%
ΣΥΝΟΛΑ		35	100%	29.2%	85	100%	70.8%

Τα αποτελέσματα παραπάνω δίνονται πιο παραστατικά στο συνολικό διάγραμμα 6.12 που αναφέρεται τόσο ανεξάρτητα στους πληθυσμούς (άνδρες – γυναίκες) όσο και στο συνολικό δείγμα.

Διάγραμμα 6.12: Βαθμός Σημασίας στην επιμόρφωση Η/Υ που αποδίδουν οι εκπαιδευόμενοι ως προς τις ηλικιακές ομάδες, το φύλο καθώς και στο συνολικό δείγμα.

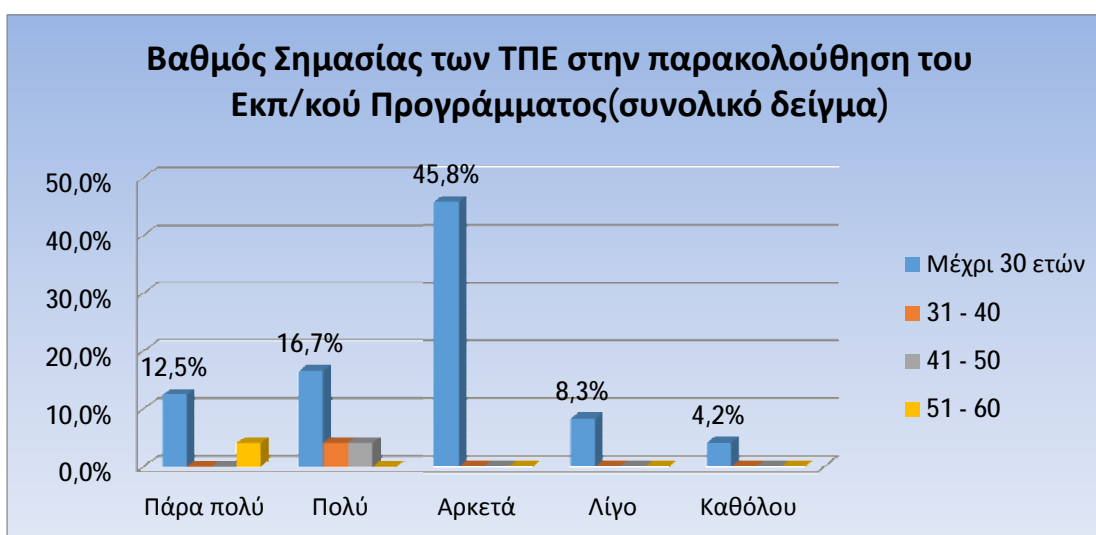
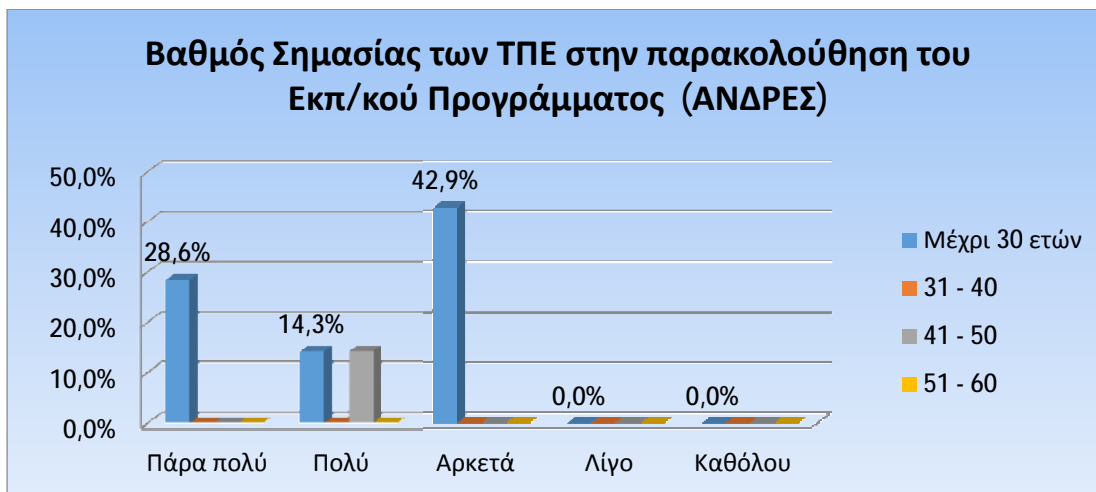
6.13 Η Γνώση των ΤΠΕ ως Χρήσιμο Εργαλείο στην Επιμόρφωση.

Στο 13^ο ερώτημα της έρευνας ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες εκπαιδευόμενους του προγράμματος επιμόρφωσης, να αξιολογήσουν τη γνώση των ΤΠΕ ως χρήσιμο εργαλείο στην παρακολούθηση του προγράμματος που επέλεξαν. Οι απόψεις καταγράφονται στον Πίνακα 6.13. Τα αποτελέσματα δίνονται ως προς το φύλο και πιο αναλυτικά ως προς την ηλικιακή ομάδα των συμμετεχόντων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.13: Αξιολόγηση των εκπαιδευόμενων (ως προς το φύλο και την ηλικιακή ομάδα) της γνώσης των ΤΠΕ ως χρήσιμο εργαλείο στην επιμόρφωση.

Ηλικιακή Ομάδα	Βαθμός σημασίας	Άνδρες			Γυναίκες		
		Πλήθος	% επί του φύλου	% επί του δείγματος	Πλήθος	% επί του φύλου	% επί του δείγματος
Μέχρι 30 ετών	Πάρα πολύ	10	28.6%	8.3%	5	5.9%	4.2%
	Πολύ	5	14.3%	4.2%	15	17.6%	12.5%
	Αρκετά	15	42.9%	12.5%	40	47.1%	33.3%
	Λίγο	0	0.0%	0.0%	10	11.8%	8.3%
	Καθόλου	0	0.0%	0.0%	5	5.9%	4.2%
Επιμέρους ΣΥΝΟΛΑ		30	85.7%	25.0%	75	88.2%	62.5%
31 – 40 ετών	Πάρα πολύ				0	0.0%	0.0%
	Πολύ				5	5.9%	4.2%
	Μέτρια				0	0.0%	0.0%
	Λίγο				0	0.0%	0.0%
	Καθόλου				0	0.0%	0.0%
Επιμέρους ΣΥΝΟΛΑ		0	0.0%	0.0%	5	5.9%	4.2%
41 – 50 ετών	Πάρα πολύ	0	0.0%	0.0%			
	Πολύ	5	14.3%	4.2%			
	Μέτρια	0	0.0%	0.0%			
	Λίγο	0	0.0%	0.0%			
	Καθόλου	0	0.0%	0.0%			
Επιμέρους ΣΥΝΟΛΑ		5	14.3%	4.2%	0	0.0%	0.0%
51 – 60 ετών	Πάρα πολύ				5	5.9%	4.2%
	Πολύ				0	0.0%	0.0%
	Μέτρια				0	0.0%	0.0%
	Λίγο				0	0.0%	0.0%
	Καθόλου				0	0.0%	0.0%
Επιμέρους ΣΥΝΟΛΑ		0	0.0%	0.0%	5	5.9%	4.2%
ΣΥΝΟΛΑ		35	100%	29.2%	85	100%	70.8%

Τα αποτελέσματα δίνονται πιο παραστατικά στο συνολικό διάγραμμα 6.13 που αναφέρεται τόσο ανεξάρτητα στους πληθυσμούς όσο και στο συνολικό δείγμα.

Διάγραμμα 6.13: Βαθμός Σημασίας που αποδίδουν οι εκπαιδευόμενοι στις ΤΠΕ ως προς τις ηλικιακές ομάδες, το φύλο καθώς και στο συνολικό δείγμα.

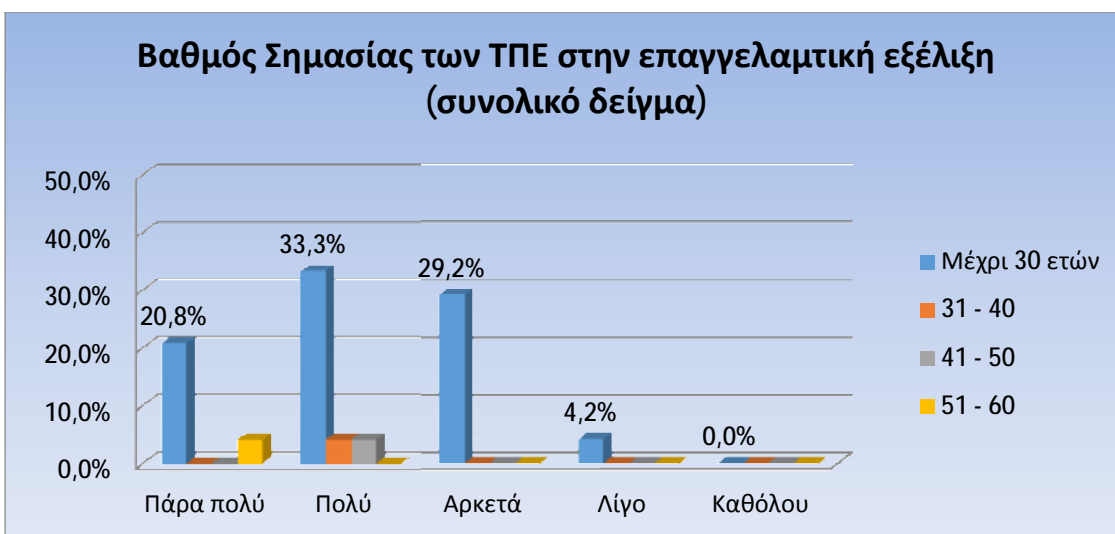
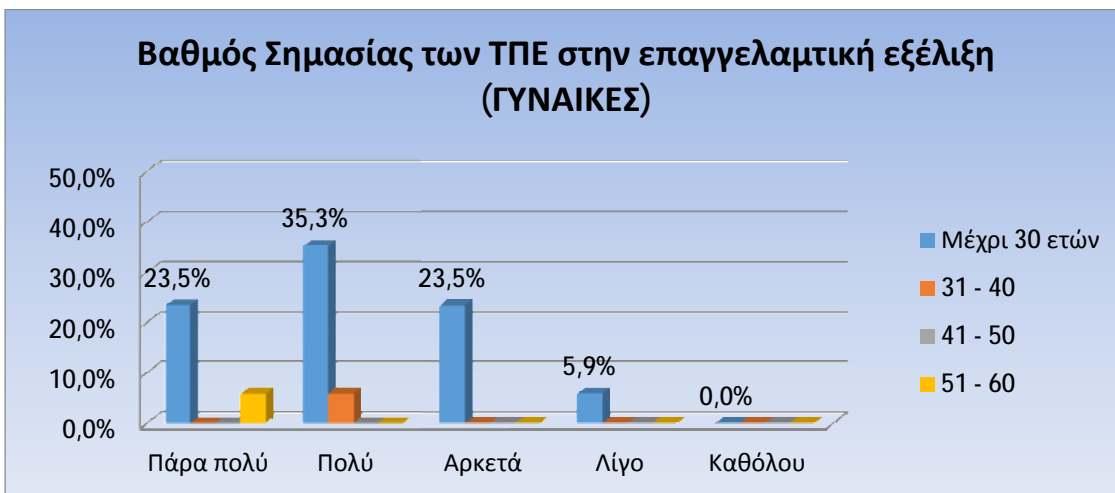
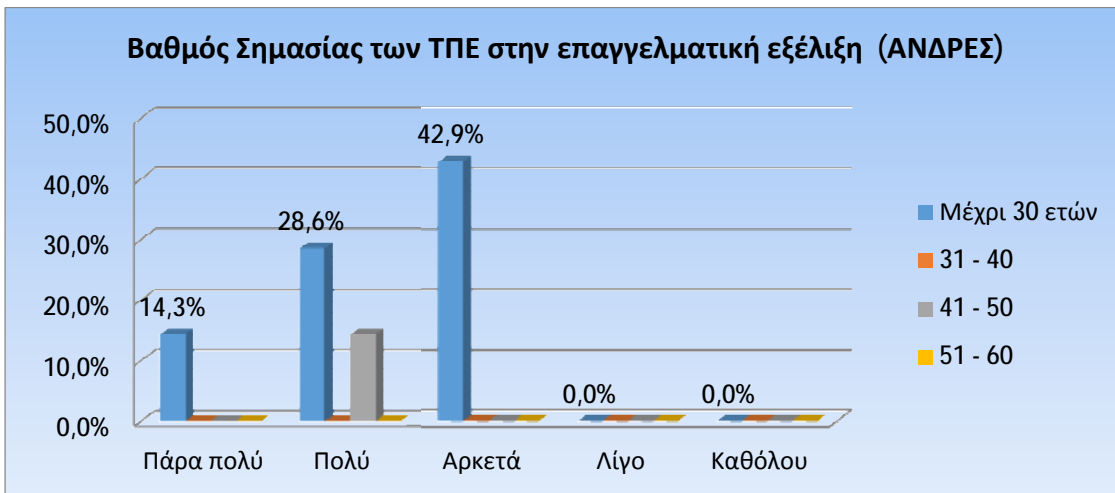
6.14 Η Γνώση των ΤΠΕ ως Χρήσιμο Εργαλείο στην Επαγγελματική Εξέλιξη.

Στο 14^ο ερώτημα της έρευνας ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες εκπαιδευόμενους του προγράμματος επιμόρφωσης, να αξιολογήσουν τη γνώση των ΤΠΕ ως χρήσιμο εργαλείο στην επαγγελματική τους εξέλιξη. Οι απόψεις καταγράφονται στον Πίνακα 6.14. Τα αποτελέσματα δίνονται ως προς το φύλο και την ηλικιακή ομάδα των συμμετεχόντων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.14: Αξιολόγηση (ως προς το φύλο και την ηλικιακή ομάδα) της γνώσης των ΤΠΕ ως χρήσιμο εργαλείο στην επαγγελματική εξέλιξη.

Ηλικιακή Ομάδα	Βαθμός σημασίας	Ανδρες			Γυναίκες		
		Πλήθος	% επί του φύλου	% επί του δείγματος	Πλήθος	% επί του φύλου	% επί του δείγματος
Μέχρι 30 ετών	Πάρα πολύ	5	14.3%	4.2%	20	23.5%	16.7%
	Πολύ	10	28.6%	8.3%	30	35.3%	25.0%
	Αρκετά	15			20	23.5%	16.7%
	Λίγο	0	0.0%	0.0%	5	5.9%	4.2%
	Καθόλου	0	0.0%	0.0%	0	0.0%	0.0%
Επιμέρους ΣΥΝΟΛΑ		30	85.7%	25.0%	75	88.2%	62.5%
31 – 40 ετών	Πάρα πολύ				0	0.0%	0.0%
	Πολύ				5	5.9%	4.2%
	Μέτρια				0	0.0%	0.0%
	Λίγο				0	0.0%	0.0%
	Καθόλου				0	0.0%	0.0%
Επιμέρους ΣΥΝΟΛΑ		0	0.0%	0.0%	5	5.9%	4.2%
41 – 50 ετών	Πάρα πολύ	0	0.0%	0.0%			
	Πολύ	5	14.3%	4.2%			
	Μέτρια	0	0.0%	0.0%			
	Λίγο	0	0.0%	0.0%			
	Καθόλου	0	0.0%	0.0%			
Επιμέρους ΣΥΝΟΛΑ		5	14.3%	4.2%	0	0.0%	0.0%
51 – 60 ετών	Πάρα πολύ				5	5.9%	4.2%
	Πολύ				0	0.0%	0.0%
	Μέτρια				0	0.0%	0.0%
	Λίγο				0	0.0%	0.0%
	Καθόλου				0	0.0%	0.0%
Επιμέρους ΣΥΝΟΛΑ		0	0.0%	0.0%	5	5.9%	4.2%
ΣΥΝΟΛΑ		35	100%	29.2%	85	100%	70.8%

Τα αποτελέσματα δίνονται πιο παραστατικά στο συνολικό διάγραμμα 6.14 που αναφέρεται τόσο ανεξάρτητα στους πληθυσμούς όσο και στο συνολικό δείγμα.

Διάγραμμα 6.14: Βαθμός Σημασίας που αποδίδουν οι εκπαιδευόμενοι στις ΤΠΕ στην επαγγελματική εξέλιξη.

6.15 Γνωστικά Αντικείμενα προς Επιμόρφωση.

Στο 15^ο ερώτημα της έρευνας ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να καταγράψουν τα γνωστικά αντικείμενα στα οποία οι ίδιοι θεωρούν ότι χρειάζονται επιμόρφωση. Οι απόψεις των ανδρών καταγράφονται στον Πίνακα 6.15.1., ενώ των γυναικών στον Πίνακα 6.15.2. Η διαίρεση των αποτελεσμάτων στα δύο φύλα στο συγκεκριμένο ερώτημα προκύπτει λόγω των πολλών γνωστικών αντικειμένων που δεν εμφανίζονται να αφορούν κοινά ιδιαίτερα τα δύο φύλα αλλά ούτε και τις ίδιες ηλικιακές ομάδες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.15.1: Γνωστικά Αντικείμενα προς Επιμόρφωση κατά το ανδρικό φύλο.

ΑΝΔΡΕΣ Ηλικιακή Ομάδα	Γνωστικά Αντικείμενα	Άνδρες		
		Πλήθος	% επί του φύλου	% επί του δείγματος
Μέχρι 30 ετών	Βάσεις Δεδομένων, Προγραμματισμός Η/Υ, Κατασκευή Ιστοσελίδων	5	5.9%	4.2%
	Διδακτική Αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών στο Σχολείο, Εφαρμογές Εκπαιδευτικού Λογισμικού της Ειδικότητάς σας	5	5.9%	4.2%
	Εισαγωγή στην Πληροφορική και τους Η/Υ	5	5.9%	4.2%
	Εισαγωγή στην Πληροφορική και τους Η/Υ, Βάσεις Δεδομένων, Διαδίκτυο, Προγραμματισμός Η/Υ, Κατασκευή Ιστοσελίδων	5	5.9%	4.2%
	Εισαγωγή στην Πληροφορική και τους Η/Υ, Διαχείριση Αρχείων - Φακέλων, Επεξεργασία Κειμένου, Λογιστικά Φύλλα, Διαδίκτυο, Ηλεκτρονικό Ταχυδρομείο	5	5.9%	4.2%
	Λογιστικά Φύλλα	5	5.9%	4.2%
41 – 50 ετών	Βάσεις Δεδομένων, Κατασκευή Ιστοσελίδων	5	5.9%	4.2%
	ΣΥΝΟΛΑ	35	100.0%	29.2%

Από τον Πίν.6.15.1 προκύπτει ότι οι άνδρες αυτοαξιολογούνται ως προς την ανάγκη για επιμόρφωση σε μεγάλο εύρος γνωστικών αντικειμένων σε ίδια μικρά ποσοστά της τάξης του 6%. Φαίνεται ότι ειδικά στην ηλικιακή ομάδα “Μέχρι 30 ετών” κανένας από τους εκπαιδευόμενους δεν διαθέτει κάποια περισσότερη γνώση σε κάποιο από τα γνωστικά αντικείμενα. Όλοι διαβλέπουν ανάγκη για επιμόρφωση σε μια από τις ομάδες γνωστικών αντικειμένων που προσφέρονται στο ερωτηματολόγιο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.15.2: Γνωστικά Αντικείμενα προς Επιμόρφωση κατά το γυναικείο φύλο.

Γυναίκες Ηλικιακή Ομάδα	Γνωστικά Αντικείμενα	Γυναίκες		
		Πλήθος	% επί του φύλου	% επί του δείγματος
Μέχρι 30 ετών	Διδακτική Αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών στο Σχολείο	5	5.9%	4.2%
	Εισαγωγή στην Πληροφορική και τους Η/Υ	15	17.6%	12.5%
	Εισαγωγή στην Πληροφορική και τους Η/Υ, Παρουσιάσεις, Διδακτική Αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών στο Σχολείο, Εφαρμογές Εκπαιδευτικού Λογισμικού της Ειδικότητάς σας	5	5.9%	4.2%
	Εισαγωγή στην Πληροφορική και τους Η/Υ, Παρουσιάσεις, Εφαρμογές Εκπαιδευτικού Λογισμικού της Ειδικότητάς σας	5	5.9%	4.2%
	Κατασκευή Ιστοσελίδων	5	5.9%	4.2%
	Λογιστικά Φύλλα, Κατασκευή Ιστοσελίδων, Διδακτική Αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών στο Σχολείο, Εφαρμογές Εκπαιδευτικού Λογισμικού της Ειδικότητάς σας	5	5.9%	4.2%
	Λογιστικά Φύλλα, Παρουσιάσεις, Ηλεκτρονικό Ταχυδρομείο, Εφαρμογές Εκπαιδευτικού Λογισμικού της Ειδικότητάς σας	5	5.9%	4.2%
	Λογιστικά Φύλλα, Προγραμματισμός Η/Υ, Κατασκευή Ιστοσελίδων, Εφαρμογές Εκπαιδευτικού Λογισμικού της Ειδικότητάς σας	5	5.9%	4.2%
	Κανένα	15	17.6%	12.5%
	Χωρίς απάντηση	10	11.8%	8.3%
	ΜΕΡΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	75	88.2%	62.5%
31 – 40 ετών	Προγραμματισμός Η/Υ, Διδακτική Αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών στο Σχολείο, Εφαρμογές Εκπαιδευτικού Λογισμικού της Ειδικότητάς σας	5	5.9%	4.2%
51 – 60 ετών	Βάσεις Δεδομένων, Εφαρμογές Εκπαιδευτικού Λογισμικού της Ειδικότητάς σας	5	5.9%	4.2%
	ΣΥΝΟΛΟ	85	100%	70.9%

Από τον Πίν. 6.15.2 προκύπτει ότι οι γυναίκες αυτοαξιολογούνται ως προς την ανάγκη για επιμόρφωση σε μεγάλο εύρος γνωστικών αντικειμένων σε ίδια μικρά ποσοστά της τάξης του 6%. Φαίνεται ότι ειδικά στην ηλικιακή ομάδα «Μέχρι 30 ετών» κανένας από τους εκπαιδευόμενους δεν διαθέτει κάποια περισσότερη γνώση σε κάποιο από τα γνωστικά αντικείμενα. Η εικόνα σε αυτό το κομμάτι είναι παρόμοια με εκείνη των ανδρών. Όλοι διαβλέπουν ανάγκη για επιμόρφωση σε μια από τις ομάδες γνωστικών αντικειμένων που προσφέρονται στο ερωτηματολόγιο. Ειδικότερα υπάρχει ένα ποσοστό της τάξης του 17.6% (τριπλάσιο των υπολοίπων περίπου) που φαίνεται ότι διαβλέπουν ανάγκη επιμόρφωσης στην «Εισαγωγή στην Πληροφορική και τους Η/Υ». Αυτό το ποσοστό είναι εντυπωσιακό και τριπλάσιο επίσης ως προς τους άνδρες της ίδιας ηλικιακής ομάδας («Μέχρι 30 ετών»), λόγω του ότι σήμερα το συγκεκριμένο αντικείμενο διδάσκεται σχεδόν σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης οπότε θα ανέμενε κανείς το ποσοστό αυτό να ήταν πολύ μικρότερο. Επίσης υπάρχει ένα σημαντικό ποσοστό των γυναικών (της τάξης του 18%) που θεωρεί ότι δεν χρειάζονται επιμόρφωση για κανένα από τα αντικείμενα ενώ τέλος ένα ποσοστό 11.8% δεν έδωσε απάντηση.

ΕΝΟΤΗΤΑ Δ:ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ & ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΠΕ.

6.16 Αυτοαξιολόγηση των Γνώσεων των Εκπαιδευόμενων Σχετικά με τη Χρήση των Η/Υ και των Νέων Τεχνολογιών.

Στο 16^ο ερώτημα της έρευνας ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να αυτοαξιολογηθούν ως προς τις γνώσεις τους σχετικά με τη χρήση των Η/Υ και των νέων τεχνολογιών. Οι απόψεις καταγράφονται καταρχήν σε πίνακα διπλής εισόδου συσχετίζοντας το φύλο και ειδικότερα τις ηλικιακές ομάδες ως προς το επίπεδο γνώσεων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.16: Αυτοαξιολόγηση των γνώσεων (ως προς το φύλο και την ηλικιακή ομάδα) σχετικά με τη χρήση των Η/Υ και των νέων τεχνολογιών.

Ηλικιακή Ομάδα	Επίπεδο γνώσεων	Άνδρες			Γυναίκες		
		Πλήθος	% επί του φύλου	% επί του δείγματος	Πλήθος	% επί του φύλου	% επί του δείγματος
Μέχρι 30 ετών	Πολύ καλές	20	57.1%	16.7%	30	35.3%	25.0%
	Καλές	5	14.3%	4.2%	20	23.5%	16.7%
	Μέτριες	0	0.0%	0.0%	25	29.4%	20.8%
	Λίγες	5	14.3%	4.2%	0	0.0%	0.0%
	Καθόλου	0	0.0%	0.0%	0	0.0%	0.0%
Επιμέρους ΣΥΝΟΛΑ		30	85.7%	25.1%	75	88.2%	62.5%
31 – 40 ετών	Πολύ καλές				0	0.0%	0.0%
	Καλές				5	5.9%	4.2%
	Μέτριες				0	0.0%	0.0%
	Λίγες				0	0.0%	0.0%
	Καθόλου				0	0.0%	0.0%
Επιμέρους ΣΥΝΟΛΑ		0	0.0%	0.0%	5	5.9%	4.2%
41 – 50 ετών	Πολύ καλές	0	0.0%	0.0%			
	Καλές	0	0.0%	0.0%			
	Μέτριες	5	14.3%	4.2%			
	Λίγες	0	0.0%	0.0%			
	Καθόλου	0	0.0%	0.0%			
Επιμέρους ΣΥΝΟΛΑ		5	14.3%	4.2%	0	0.0%	0.0%
51 – 60 ετών	Πολύ καλές				0	0.0%	0.0%
	Καλές				5	5.9%	4.2%
	Μέτριες				0	0.0%	0.0%
	Λίγες				0	0.0%	0.0%
	Καθόλου				0	0.0%	0.0%
Επιμέρους ΣΥΝΟΛΑ		0	0.0%	0.0%	5	5.9%	4.2%
ΣΥΝΟΛΑ		35	100%	29.2%	85	100%	70.8%

6.17 Αυτοαξιολόγηση Δεξιοτήτων στην Πληροφορική (IT skills).

Στο 17^ο ερώτημα της έρευνας ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να αυτοαξιολογηθούν ως προς τις γνώσεις τους σχετικά με τη χρήση των Η/Υ και των νέων τεχνολογιών. Οι απόψεις καταγράφονται καταρχήν στον Πίνακα 6.17.1, συσχετίζοντας τα γνωστικά αντικείμενα με το φύλο και το επίπεδο γνώσεων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.17.1: Αυτοαξιολόγηση δεξιοτήτων στην πληροφορική (IT skills).

Γνωστικό Αντικείμενο	Επίπεδο Γνώσεων	Άνδρες			Γυναίκες		
		Πλήθος	% επί του φύλου	% επί του δείγματος	Πλήθος	% επί του φύλου	% επί του δείγματος
Εισαγωγικές έννοιες στη χρήση των Η/Υ και της πληροφορικής	Πολύ καλές	10	28.6%	8.3%	30	35.3%	25.0%
	Καλές	10	28.6%	8.3%	35	41.2%	29.2%
	Μέτριες	10	28.6%	8.3%	15	17.6%	12.5%
	Λίγες	5	14.3%	4.2%	0	0.0%	0.0%
	Καθόλου	0	0.0%	0.0%	5	5.9%	4.2%
ΣΥΝΟΛΑ		35	100.0 %	29.2%	85	100.0%	70.8%
Εφαρμογή επεξεργασίας κειμένου	Πολύ καλές	10	28.6%	8.3%	50	58.8%	41.7%
	Καλές	20	57.1%	16.7%	20	23.5%	16.7%
	Μέτριες	0	0.0%	0.0%	10	11.8%	8.3%
	Λίγες	5	14.3%	4.2%	0	0.0%	0.0%
	Καθόλου	0	0.0%	0.0%	5	5.9%	4.2%
ΣΥΝΟΛΑ		35	100.0%	29.2%	85	100.0%	70.8%
Εφαρμογή υπολογιστικών φύλων	Πολύ καλές	5	14.3%	4.2%	15	17.6%	12.5%
	Καλές	20	57.1%	16.7%	45	52.9%	37.5%
	Μέτριες	0	0.0%	0.0%	20	23.5%	16.7%
	Λίγες	10	28.6%	8.3%	0	0.0%	0.0%
	Καθόλου	0	0.0%	0.0%	5	5.9%	4.2%
ΣΥΝΟΛΑ		35	100.0%	29.2%	85	100.0%	70.8%
Εφαρμογή παρουσιάσεων	Πολύ καλές	5	14.3%	4.2%	30	35.3%	25.0%
	Καλές	25	71.4%	20.8%	40	47.1%	33.3%
	Μέτριες	0	0.0%	0.0%	15	17.6%	12.5%
	Λίγες	5	14.3%	4.2%	0	0.0%	0.0%
	Καθόλου	0	0.0%	0.0%	0	0.0%	0.0%
ΣΥΝΟΛΑ		35	100.0%	29.2%	85	100.0%	70.8%
Υπηρεσίες διαδικτύου	Πολύ καλές	20	57.1%	16.7%	45	52.9%	37.5%
	Καλές	10	28.6%	8.3%	25	29.4%	20.8%
	Μέτριες	0	0.0%	0.0%	5	5.9%	4.2%
	Λίγες	5	14.3%	4.2%	5	5.9%	4.2%
	Καθόλου	0	0.0%	0.0%	5	5.9%	4.2%
ΣΥΝΟΛΑ		35	100.0%	29.2%	85	100.0%	70.8%

Σε ένα δεύτερο επίπεδο ανάλυσης οι απαντήσεις των εκπαιδευόμενων ως προς την αυτοαξιολόγηση των δεξιοτήτων τους σε συγκεκριμένα αντικείμενα της πληροφορικής, καταγράφονται σε κλίμακα Likert από την οποία στη συνέχεια προκύπτουν όροι περιγραφικής στατιστικής όπως μέση τιμή (Mean – M.T) και τυπική απόκλιση (Std. Dev – T.A). Τα αποτελέσματα δίνονται στον Πίνακα 6.17.2. Τα αποτελέσματα κατά αυτό τον τρόπο δίνονται στον ακόλουθο πίνακα 6.17.2.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.17.2: Στατιστική Ανάλυση συγκεκριμένων ενοτήτων (IT – SKILLS)

Πληροφορικής σε κλίμακα likert.

	N	Minimum	Maximum	Mean		Std. Deviation
	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Std. Error	Statistic
Εισαγωγή_στους_ΗΥ_17a	120	1	5	3,92	,095	1,042
Επεξεργασία_κειμένου_17b	120	1	5	4,21	,095	1,044
Υπολογιστικά_φύλλα_17c	120	1	5	3,71	,090	,982
Παρουσιάσεις_17d	120	2	5	4,08	,070	,762
Υπηρεσίες_διαδικτύου_17e	120	1	5	4,21	,102	1,122
Valid N (listwise)	120					

6.18 Συμμετοχή σε Προγράμματα ΤΠΕ στο Παρελθόν.

Στο 18^ο ερώτημα της έρευνας, οι συμμετέχοντες στην επιμόρφωση του ΔΙΕΚ Πάτρας καλούνται να απαντήσουν αν στο παρελθόν έχουν συμμετάσχει σε προγράμματα επιμόρφωσης ΤΠΕ. Το ερώτημα αυτό παρουσιάζει ομοιότητες με το 9^ο ερώτημα της έρευνας στο οποίο οι συμμετέχοντες καλούνταν να απαντήσουν αν έχουν λάβει μέρος σε άλλα εκπαιδευτικά προγράμματα στο παρελθόν, χωρίς όμως να καταγράφεται το αντικείμενο των εκπ/κών προγραμμάτων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.18: Παρακολούθηση προγραμμάτων ΤΠΕ στο παρελθόν ως προς το φύλο και τις ηλικιακές ομάδες.

	Ηλικίες	Ανδρες		Γυναίκες		ΣΥΝΟΛΑ	
		ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Αριθμός	Μέχρι 30 ετών	10	20	15	60	25	80
% στο φύλο		28.6%	57.1%	17.6%	70.6%		
% στο σύνολο		8.3%	16.7%	12.5%	50.0%	20.8%	66.7%
Αριθμός	31 – 40 ετών	0 (0.0%)		5	0	5	0
% στο φύλο		0 (0.0%)		5.9%	0.0%		
% στο σύνολο		0 (0.0%)		4.2%	0.0%	4.2%	0.0%
Αριθμός	41 – 50 ετών	0	5	0 (0.0%)		0	5
% στο φύλο		0.0%	14.3%	0 (0.0%)			
% στο σύνολο		0.0%	4.2%	0 (0.0%)		0.0%	4.2%
Αριθμός	51 – 60 ετών	0 (0.0%)		5	0	5	0
% στο φύλο		0 (0.0%)		5.9%	0.0%		
% στο σύνολο		0 (0.0%)		4.2%	0.0%	4.2%	0.0%
Αριθμός	ΣΥΝΟΛΑ	10	25	25	60	35	85
% στο φύλο		100.0%		100.0%			
% στο σύνολο		28.6%	71.4%	29.4%	70.6%	29.2%	70.8%

6.19 Θεματικό Πεδίο Επιμορφώσεων στις ΤΠΕ.

Το 19^ο και τελευταίο ερώτημα της έρευνας αφορά στο θεματικό πεδίο των επιμορφώσεων στις Τ.Π.Ε που ακολουθούν οι εκπαιδευόμενοι στο πρόγραμμα του ΔΙΕΚ Πάτρας. Οι απαντήσεις δίνονται ξεχωριστά για τα δύο φύλα προκειμένου να ληφθούν πιο αναλυτικές πληροφορίες ως προς τις ηλικιακές ομάδες και τον τρόπο που αυτές σχετίζονται με θεματικά πεδία επιμόρφωσης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.19.1: Θεματικό πεδίο Επιμόρφωσης στις ΤΠΕ ως προς τις ηλικιακές ομάδες του ανδρικού φύλου.

ΑΝΔΡΕΣ Ηλικιακή Ομάδα	Θεματικό πεδίο	Άνδρες		
		Πλήθος	% επί του φύλου	% επί του δείγματος
Μέχρι 30 ετών	Βασικές δεξιότητες χρήσης λειτουργικών συστημάτων	10		
	Προχωρημένα θέματα πληροφορικής	10		
	Χρήση διαδικτύου και επικοινωνιών	5		
	Χωρίς καταγραφή	5		
41 – 50 ετών	Βασικές δεξιότητες χρήσης λειτουργικών συστημάτων	5		
	ΣΥΝΟΛΑ	35	100%	29.2%

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.19.2: Θεματικό πεδίο Επιμόρφωσης στις ΤΠΕ ως προς τις ηλικιακές ομάδες του γυναικείου φύλου.

Γυναίκες Ηλικιακή Ομάδα	Θεματικό πεδίο Επιμόρφωσης στις ΤΠΕ	Γυναίκες		
		Πλήθος	% επί του φύλου	% επί του δείγματος
Μέχρι 30 ετών	Βασικές δεξιότητες χρήσης λειτουργικών συστημάτων	10	11.8%	8.3%
	Επεξεργασία κειμένου	25	29.4%	20.8%
	Λογισμικό παρουσιάσεων	10	11.8%	8.3%
	Προχωρημένα θέματα πληροφορικής	5	5.9%	4.2%
	Χρήση διαδικτύου και επικοινωνιών	15	17.6%	12.5%
	Χωρίς απάντηση	10	11.8%	8.3%
	ΜΕΡΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ		75	88.2%
31 – 40 ετών	Χρήση διαδικτύου και επικοινωνιών	5	5.9%	4.2%
51 – 60 ετών	Βάσεις δεδομένων	5	5.9%	4.2%
	ΣΥΝΟΛΑ	85	100%	70.9%

ΕΝΟΤΗΤΑ Ε: ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ – ΕΛΕΓΧΟΣ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑΣ

7.1 Συσχετίσεις της Έρευνας

Οι ερωτήσεις που απαρτίζουν το ερωτηματολόγιο της έρευνας μπορούν να χωριστούν σε ομάδες προκειμένου η ανάλυση να προχωρήσει σε ένα υψηλότερο επίπεδο. Κατά αυτή την έννοια μια πρώτη ομάδα ερωτήσεων μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελείται από:

1. Φύλο,
2. Ηλικία,
3. Οικογενειακή Κατάσταση,
4. Θέση Εργασίας και
5. Ετήσιο Εισόδημα (€).

Με τη βοήθεια του SPSS ζητείται για τις παραπάνω μεταβλητές ο συντελεστής συσχέτισης Pearson. Τα αποτελέσματα αποδίδονται στον Πίνακα 5.20.1.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.1: Πίνακας Συσχετίσεων 1^{ης} ομάδας ερωτήσεων. (Φύλο, Ηλικία, Οικογενειακή Κατάσταση, Θέση Εργασίας, Ετήσιο Εισόδημα).

Correlations ^c		Gender_01	Age_02	Marital_03	employment_04	annual_income_05
Gender_01	Pearson Correlation	1	-,032	-,035	-,421**	-,086
Age_02	Pearson Correlation	-,032	1	,917**	,250**	,877**
Marital_03	Pearson Correlation	-,035	,917**	1	,215*	,738**
employment_04	Pearson Correlation	-,421**	,250**	,215*	1	,294**
annual_income_05	Pearson Correlation	-,086	,877**	,738**	,294**	1

ψ**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Από τα αποτελέσματα προκύπτει ασθενής γραμμική (αρνητική) συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «Φύλο» και «Θέση Εργασίας» με τιμή $R = -0.421$. Διαφορετικά η συσχέτιση των δύο παραμέτρων (φύλου - θέσης εργασίας) είναι σημαντική σε επίπεδο 0.01 όπως σημειώνεται στον πίνακα. Παρατηρείται επίσης πολύ ισχυρή γραμμική συσχέτιση (θετική) μεταξύ των μεταβλητών «Ηλικία» και «Οικογενειακή Κατάσταση» με τιμή $R = 0.917$ καθώς και μεταξύ των μεταβλητών «Ηλικία» και «Ετήσιο Εισόδημα» με τιμή $R = 0.877$. Συσχέτιση σε επίπεδο 0.01 επίσης χαρακτηρίζει τις μεταβλητές «Ηλικία» και «Θέση

Εργασίας» ($R = 0.250$). Αναφορικά με την μεταβλητή «Οικογενειακή Κατάσταση» προκύπτει συσχέτιση με τη «Θέση Εργασίας με τιμή $R = 0.215$, καθώς και με το «Ετήσιο Εισόδημα» με τιμή $R = 0.738$. Τέλος υπάρχει συσχέτιση σημαντική σε επίπεδο 0.01 μεταξύ των μεταβλητών «Ετήσιο Εισόδημα» και «Θέση Εργασίας» με τιμή $R = 0.294$.

Επίσης στην παραπάνω ομάδα ερωτήσεων ελέγχεται η εσωτερική συνάφεια (ενδοσυνέπεια – internal consistency) αυτών με τη βοήθεια του δείκτη **Cronbach's Alpha**. Υπολογίστηκε έτσι συντελεστής Cronbach- $\alpha = 0.551$ όπως φαίνεται και στον πίνακα Reliability Statistics. Η τιμή του συντελεστή είναι χαμηλής έντασης κάτι που δείχνει ότι οι ερωτήσεις της ομάδας δεν διαθέτουν εσωτερική συνάφεια (ενδοσυνέπεια).

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,551	,651	5

	Gender	Age	Marital	Employment	annual_income
Gender_01	1,000	-,032	-,035	-,421	-,086
Age_02	-,032	1,000	,917	,250	,877
Marital_03	-,035	,917	1,000	,215	,738
employment_04	-,421	,250	,215	1,000	,294
annual_income_05	-,086	,877	,738	,294	1,000

Ο πίνακας των ενδοσυσχετίσεων (Inter – Item Corr.Matrix) παραθέτει την ισχύ της σχέσης που αναπτύσσεται σε κάθε ζεύγος ερωτήσεων. Οι μετρήσεις της αξιοπιστίας της ενδοσυνέπειας προϋποθέτουν οπωσδήποτε ότι οι ερωτήσεις εκτιμώνται με ένα εργαλείο μέτρησης (π.χ. κλίμακα Likert) όπως και έγινε για την ομάδα ερωτήσεων. Επίσης δοκιμάζεται αποκλειστικά μία ομάδα ατόμων και σε μία συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Ουσιαστικά μετρά την ένταση της συσχέτισης που εκδηλώνεται μεταξύ των ερωτήσεων και επίσης πόσο ικανοποιητικά αυτές προβλέπουν η μία την άλλη.

Έτσι για παράδειγμα προκύπτει πολύ υψηλή τιμή του συντελεστή συσχέτισης **Cronbach- $\alpha = 0.917$** ($>0,700$) μεταξύ της οικογενειακής κατάστασης και της ηλικίας κάτι που απορρέει πιθανά από το ότι η ηλικιακή ομάδα του συνολικού δείγματος «Μέχρι 30 ετών» σε συντριπτικό ποσοστό είναι «Άγαμοι». Αυτό το συμπέρασμα έχει καταγραφεί και νωρίτερα στην ανάλυση αλλά εδώ φαίνεται να επιβεβαιώνεται. Παρόμοια προκύπτει υψηλή τιμή του

δείκτη **Cronbach-a = 0.877** (>0,700) για το ζεύγος μεταβλητών «Ηλικία» και «Ετήσιο Εισόδημα». Χαμηλότερη τιμή ως προς τις προηγούμενες αλλά υψηλή ακόμα προκύπτει η τιμή **Cronbach-a = 0.738** (>0,700) μεταξύ των μεταβλητών «Ετήσιο Εισόδημα» και «οικογενειακή κατάσταση».

7.2 Λόγοι Ώθησης Συμμετοχής - Συσχετίσεις (Ερώτημα 6^ο).

Συσχετίζοντας μεταξύ τους τους λόγους που ωθούν τον πληθυσμό του δείγματος στα Εκπ/κά Προγράμματα λαμβάνεται από το SPSS ο παρακάτω πίνακας όπου δίνονται οι συντελεστές συσχέτισης Pearson.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.2 :Πίνακας Συσχετίσεων Λόγων Ώθησης Συμμετοχής.

		6a	6b	6c	6d	6e	6f	6g	6h
Προσωπική Ανάπτυξη_6a	Pearson Correlation	1	,248**	,442**	,404**	,432**	,681**	,422**	,393**
	Sig. (2-tailed)		,006	,000	,000	,000	,000	,000	,000
Εύρεση Εργασίας_6b	Pearson Correlation	,248**	1	,406**	,495**	,361**	,347**	,272**	,039
	Sig. (2-tailed)	,006		,000	,000	,000	,000	,003	,673
Εξέλιξη_στη δουλειά_6c	Pearson Correlation	,442**	,406**	1	,363**	,339**	,517**	,477**	-,051
	Sig. (2-tailed)	,000	,000		,000	,000	,000	,000	,579
Εύρεση_καλύτερης_εργασίας_6d	Pearson Correlation	,404**	,495**	,363**	1	,710**	,220*	,022	,263**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000		,000	,016	,812	,004
Αύξηση_Εισοδήματος_6e	Pearson Correlation	,432**	,361**	,339**	,710**	1	,349**	-,048	,081
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000		,000	,606	,381
Διεύρυνση_Οριζόντων_6f	Pearson Correlation	,681**	,347**	,517**	,220*	,349**	1	,643**	,245**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,016	,000		,000	,007
Γνωριμία_με_ανθρώπους_6g	Pearson Correlation	,422**	,272**	,477**	,022	-,048	,643**	1	,507**
	Sig. (2-tailed)	,000	,003	,000	,812	,606	,000		,000
Διάθεση_Ελεύθερου_Χρόνου_6h	Pearson Correlation	,393**	,039	-,051	,263**	,081	,245**	,507**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,673	,579	,004	,381	,007	,000	

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

- Ø Σε ότι αφορά την «**Προσωπική Ανάπτυξη**» (6a) προκύπτει ότι συσχετίζεται σημαντικά σε επίπεδο 0,01 με όλους τους υπόλοιπους λόγους που ωθούν στα Εκπ/κά προγράμματα. Η «**Εύρεση Εργασίας**» (6b) συσχετίζεται σε επίπεδο 0,01 με όλους τους λόγους εκτός της «**Διάθεση Ελεύθερου Χρόνου**». Ακριβώς αντίστοιχη συμπεριφορά διατηρεί και η «**Εξέλιξη στη δουλειά**» (6c).
- Ø Η «**Εύρεση Καλύτερης Εργασίας**» (6d) δεν έχει συσχέτιση με τη «**Γνωριμία με άλλους ανθρώπους**», ενώ πέραν της «**Διεύρυνση Οριζόντων**» συσχετίζεται σε επίπεδο 0,01 με όλους τους υπόλοιπους λόγους.
- Ø Η «**Αύξηση Εισοδήματος**» (6e) σχετίζεται σε επίπεδο 0,01 με όλους τους λόγους εκτός των «**Γνωριμία με άλλους ανθρώπους**» και «**Διάθεση Ελεύθερου Χρόνου**».
- Ø Η «**Διεύρυνση Οριζόντων**» παρουσιάζει συσχέτιση σε επίπεδο 0,01 με όλους τους λόγους εκτός του λόγου «**Εύρεση Καλύτερης Εργασίας**» που παρουσιάζει συσχέτιση σε επίπεδο 0,05.

Στη συνέχεια δοκιμάζεται η αξιοπιστία της συνάφειας των λόγων ώθησης συμμετοχής στα Εκπ/κά Προγράμματα και προκύπτει συντ. **Cronbach-a = 0.802** (>0,700). Η αξιοπιστία δηλ. ανήλθε σε πολύ ικανοποιητικά επίπεδα ή διαφορετικά διαφαίνονται αρκετά στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις μεταξύ των λόγων ώθησης στα Εκπ/κά προγράμματα.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,802	,806	8

7.3 Λόγοι – Εμπόδια Συμμετοχής - Συσχετίσεις (Ερώτημα 7^ο).

Συσχετίζοντας μεταξύ τους τους λόγους που αποτελούν εμπόδια στη συμμετοχή Εκπ/κών Προγραμμάτων λαμβάνεται από το SPSS ο παρακάτω πίνακας όπου δίνονται οι συντελεστές συσχέτισης Pearson.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.3: Πίνακας Συσχετίσεων Λόγων – Εμποδίων στη Συμμετοχή σε Εκπ/κά Προγράμματα.

		7a	7b	7c	7d	7e	7f	7g	7h	7i
Οικονομικοί_Λόγοι_7a	Pearson Corr.	1	,645**	,259**	,582**	,435**	,555**	,239**	,286**	,443**
	Sig. (2-tailed)		,000	,004	,000	,000	,000	,009	,002	,000
Προσωπικοί_Οικογενειακοί_7b	Pearson Corr.	,645**	1	,652**	,752**	,443**	,626**	,581**	,388**	,352**
	Sig. (2-tailed)	,000		,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
Επαγγελματικοί_7c	Pearson Corr.	,259**	,652**	1	,640**	,300**	,665**	,757**	,508**	,224*
	Sig. (2-tailed)	,004	,000		,000	,001	,000	,000	,000	,014
Ελλειψη_χρόνου_ωράρια_7d	Pearson Corr.	,582**	,752**	,640**	1	,451**	,650**	,498**	,332**	,197*
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000		,000	,000	,000	,000	,031
Δυσκολία_μετακίνησης_7e	Pearson Corr.	,435**	,443**	,300**	,451**	1	,623**	,292**	,505**	,652**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,001	,000		,000	,001	,000	,000
Κούραση_7f	Pearson Corr.	,555**	,626**	,665**	,650**	,623**	1	,668**	,749**	,642**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,000		,000	,000	,000
Δυσκολία_ηλικίας_07g	Pearson Corr.	,239**	,581**	,757**	,498**	,292**	,668**	1	,825**	,555**
	Sig. (2-tailed)	,009	,000	,000	,000	,001	,000		,000	,000
Αγχος/Ψυχολογικοί_07h	Pearson Corr.	,286**	,388**	,508**	,332**	,505**	,749**	,825**	1	,751**
	Sig. (2-tailed)	,002	,000	,000	,000	,000	,000	,000		,000
Φόβος_αποτυχίας_07i	Pearson Corr.	,443**	,352**	,224*	,197*	,652**	,642**	,555**	,751**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,014	,031	,000	,000	,000	,000	

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Στον Πίνακα 7.3 σημειώνονται οι συντελεστές συσχέτισης Pearson (bold) πάνω από τη διαγώνιο μόνο αφού οι ίδιες τιμές επαναλαμβάνονται και κάτω από τη διαγώνιο.

Προκύπτει ότι σημαντική συσχέτιση σε επίπεδο 0,01 παρουσιάζουν όλοι οι ανασταλτικοί παράγοντες συμμετοχής μεταξύ τους πέραν ελαχίστων εξαιρέσεων. Για παράδειγμα «Επαγγελματικοί Λόγοι» παρουσιάζουν συσχέτιση σε επίπεδο 0,05 με το «Φόβο Αποτυχίας» με $R = 0.224$, ενώ παρόμοια είναι η εικόνα για τη συσχέτιση «Ελλειψη Χρόνου – Ωράρια» με «Φόβο Αποτυχίας» με $R = 0,197$.

Για τους λόγους που αποτελούν εμπόδια συμμετοχής σε εκπ/κά προγράμματα προκύπτει δείκτης **Cronbach-a = 0.896** (>0,700) κάτι που σημαίνει ότι η αξιοπιστία του πακέτου των ανασταλτικών λόγων συμμετοχής, ανήλθε σε πολύ ικανοποιητικά επίπεδα ή διαφορετικά διαφαίνονται αρκετά στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις μεταξύ των λόγων – εμποδίων συμμετοχής στα Εκπ/κά προγράμματα.

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,896	,907	9

7.4 Λόγοι Ώθησης Επιλογής Συγκεκριμένου Εκπ/κού Προγράμματος - Συσχετίσεις (Ερώτημα 8^ο).

Μεταξύ των λόγων για τους οποίους οι εκπαιδευόμενοι επιλέγουν το συγκεκριμένο εκπ/κό πρόγραμμα προκύπτει ο ακόλουθος πίνακας συσχετίσεων Pearson.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.4: Πίνακας Συσχετίσεων Λόγων Ώθησης επιλογής του συγκεκριμένου Εκπ/κού Προγράμματος.

		8a	8b	8c	8d	8e	8f
Ενδιαφέρον_ αντικείμενο_8a	Pearson	1	,505**	,444**	,663**	,236**	,383**
	Correlation						
	Sig. (2-tailed)		,000	,000	,000	,010	,000
Κόστος_8b	Pearson	,505**	1	,253**	,640**	,496**	,308**
	Correlation						
	Sig. (2-tailed)	,000		,005	,000	,000	,001
Καθηγητές_8c	Pearson	,444**	,253**	1	,436**	,384**	,402**
	Correlation						
	Sig. (2-tailed)	,000	,005		,000	,000	,000
Εκπαιδευτικό_υλικό_8d	Pearson	,663**	,640**	,436**	1	,318**	,552**
	Correlation						
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000		,000	,000
Απόσταση_8e	Pearson	,236**	,496**	,384**	,318**	1	,786**
	Correlation						
	Sig. (2-tailed)	,010	,000	,000	,000		,000
Ωράριο_8f	Pearson	,383**	,308**	,402**	,552**	,786**	1
	Correlation						
	Sig. (2-tailed)	,000	,001	,000	,000	,000	,000

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Από τον Πίνακα 7.4 προκύπτουν συσχετίσεις σημαντικές σε επίπεδο 0,01 μεταξύ όλων των λόγων που ωθούν στο συγκεκριμένο πρόγραμμα. Αξίζει να σημειωθεί ότι υψηλότερη τιμή $R = 0.786$ παρατηρείται στη συσχέτιση «Απόσταση» και «Ωράριο».

Ως προς την αξιοπιστία των ερωτήσεων αυτή ελέγχεται πάλι με το δείκτη Cronbach και προκύπτει για τους λόγους ώθησης στο συγκεκριμένο εκπ/κό πρόγραμμα τιμή του συντελεστή **Cronbach-a = 0.828** (>0,700) κάτι που και σε αυτή την ερώτηση οι δυνατές απαντήσεις έχουν σημαντική συνάφεια μεταξύ τους.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,828	,833	6

7.5 Συνολική Αποτίμηση Συμμετεχόντων ως προς τα Εκπ/κά Προγράμματα - Συσχετίσεις (Ερωτήματα 9 - 11).

Σε σχέση με τη συνολική εικόνα που αποκομίζουν οι συμμετέχοντες στα εκπαιδευτικά προγράμματα ζητείται να απαντήσουν στην ακόλουθη ομάδα ερωτήσεων:

9. Έχετε παρακολουθήσει άλλα Εκπαιδευτικά Προγράμματα στο παρελθόν;
10. Θα συμμετέχετε στο μέλλον σε άλλα Εκπαιδευτικά Προγράμματα;
11. Παρατηρείτε κάποια μειονεκτήματα στο πρόγραμμα που παρακολουθείτε ή στη διαδικασία εκπαίδευσης;

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.5: Πίνακας Συσχετίσεων σε ερωτήματα αποτίμησης των Εκπ/κων Προγραμμάτων.

		ΕΡΩΤΗΜΑ_09	ΕΡΩΤΗΜΑ_10	ΕΡΩΤΗΜΑ_11
ΕΡΩΤΗΜΑ_09	Pearson Correlation	1	,293**	,050
	Sig. (2-tailed)		,001	,590
ΕΡΩΤΗΜΑ_10	Pearson Correlation	,293**	1	-,218*
	Sig. (2-tailed)	,001		,017
ΕΡΩΤΗΜΑ_11	Pearson Correlation	,050	-,218*	1
	Sig. (2-tailed)	,590	,017	

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Παρατηρούνται συσχετίσεις σε επίπεδο 0,01 μεταξύ των ερωτημάτων 9 και 10 κάτι που σημαίνει ότι μεγάλο ποσοστό όσων έχουν παρακολουθήσει στο παρελθόν Εκπ/κά προγράμματα είναι διατεθειμένοι να συμμετέχουν και στο μέλλον με τη συσχέτιση Pearson λαμβάνει τιμή $R = 0,293$. Προκύπτει να μην υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των ερωτημάτων 9 και 11 αφού η τιμή $R = 0,050$.

Σε σχέση με το δείκτη αξιοπιστίας προκύπτει **Cronbach-a = 0.134** ($\ll 0,700$), που σημαίνει ότι οι ερωτήσεις δεν σχετίζονται ικανοποιητικά.

Reliability Statistics		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,134	,115	3

7.6 Συνολική Αποτίμηση Συμμετεχόντων ως προς τη Χρήση Η/Υ και ΤΠΕ -- Συσχετίσεις (Ερωτήματα 12 - 14 & 16).

Σε σχέση με τη συνολική αποτίμηση των Εκπ/κών Προγραμμάτων ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες μέσα από μια ομάδα ερωτήσεων (ερωτήσεις 12 – 14) ειδικότερα, να αξιολογήσουν τη χρήση Η/Υ, τη γνώση θεμάτων ΤΠΕ ως χρήσιμη τόσο στην παρακολούθηση του εκπ/κού προγράμματος όσο και γενικότερα στην επαγγελματική τους εξέλιξη. Στην ομάδα αυτή μπορεί να συμπεριληφθεί και η Ερ.16 στην οποία οι συμμετέχοντες αυτοαξιολογούνται ως προς τη γνώση Η/Υ και ΤΠΕ. Πιο αναλυτικά οι ερωτήσεις που συνθέτουν αυτή την ομάδα είναι οι ακόλουθες:

12. Πόσο σημαντική είναι για σας η επιμόρφωση στη χρήση Η/Υ;
13. Θεωρείτε ότι η γνώση σε θέματα ΤΠΕ σας είναι χρήσιμη στην παρακολούθηση του εκπαιδευτικού προγράμματος που έχετε επιλέξει;
14. Θεωρείτε ότι η γνώση σε θέματα ΤΠΕ, σας είναι χρήσιμη για την επαγγελματική σας εξέλιξη;
16. Πόσο καλές θα λέγατε ότι είναι οι γνώσεις σας σχετικά με τη χρήση των Η/Υ και των νέων τεχνολογιών;

Καταρχήν οι απαντήσεις στα συγκεκριμένα ερωτήματα μπορούν να ειπωθούν σε κλίμακα likert (0 – 5) προκειμένου να καταγραφεί μια πρώτη εικόνα της γνώμης των συμμετεχόντων ως προς τη χρήση των Η/Υ και των ΤΠΕ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.6: Απαντήσεις ομάδας ερωτήσεων σε κλίμακα likert.

	N	Range	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
ΕΡΩΤΗΜΑ_12	120	3	2	5	4,54	,819
ΕΡΩΤΗΜΑ_13	120	4	1	5	3,42	1,001
ΕΡΩΤΗΜΑ_14	120	3	2	5	3,87	,836
ΕΡΩΤΗΜΑ_16	120	3	2	5	4,13	,885
Valid N (listwise)	120					

Με τη βοήθεια της κλίμακας Likert προκύπτει ότι οι συμμετέχοντες θεωρούν σε πολύ υψηλό βαθμό, σημαντική την επιμόρφωση στους Η/Υ (Μ.Τ = 4,54). Αυτή είναι και η μέγιστη μέση τιμή μεταξύ των ερωτήσεων της ομάδας. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι και η διασπορά των απαντήσεων είναι μικρή στο συγκεκριμένο ερώτημα (Τ.Α = 0,819) που είναι και η μικρότερη επίσης μεταξύ των ερωτήσεων της ομάδας.

7.7 Αυτοαξιολόγηση των Εκπαιδευόμενων στη Χρήση Η/Υ και της Πληροφορικής - Συσχετίσεις (Ερώτημα 17).

Σε σχέση με την αυτοαξιολόγηση των εκπαιδευόμενων ως προς τα λεγόμενα IT – skills οι απαντήσεις αναφέρονται σε συγκεκριμένα αντικείμενα οι οποίες έχουν ήδη καταγραφεί νωρίτερα και σε κλίμακα Likert (παρ. 6.17). Στο σημείο αυτό καταγράφονται οι συσχετίσεις των επιμέρους αντικειμένων με βάση τον συντελεστή συσχέτισης Pearson όπως φαίνεται παρακάτω:

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.7: Πίνακας Συσχετίσεων IT skills.

		17a	17b	17c	17d	17e
Εισαγωγή_στους_ΗΥ_17a	Pearson Correlation	1	,827**	,469**	,697**	,878**
	Sig. (2-tailed)		,000	,000	,000	,000
Επεξεργασία_κειμένου_17b	Pearson Correlation	,827**	1	,387**	,770**	,787**
	Sig. (2-tailed)	,000		,000	,000	,000
Υπολογιστικά_φύλλα_17c	Pearson Correlation	,469**	,387**	1	,762**	,628**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000		,000	,000
Παρουσιάσεις_17d	Pearson Correlation	,697**	,770**	,762**	1	,716**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000		,000
Υπηρεσίες_διαδικτύου_17e	Pearson Correlation	,878**	,787**	,628**	,716**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

b. Listwise N=120

Από τον παραπάνω πίνακα συσχετίσεων φαίνεται ότι όλα τα γνωστικά αντικείμενα συσχετίζονται πολύ θετικά από τους συμμετέχοντες στο συγκεκριμένο εκπ/κό πρόγραμμα. Αξίζει να σημειωθεί ότι για όλα τα αντικείμενα προκύπτει σημαντική συσχέτιση σε επίπεδο 0,01.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,914	,918	5

Επίσης όπως προκύπτει, από το δείκτη αξιοπιστίας **Cronbach-a = 0.914** (> 0,700), οι ερωτήσεις σχετίζονται πολύ ικανοποιητικά.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην παρούσα εργασία, επιχειρήθηκε η καταγραφή των κινήτρων που ωθούν τους ενήλικες και των εμποδίων που επηρεάζουν τη συμμετοχή τους σε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα σπουδών. Επίσης μέσα από την έρευνα, έγινε προσπάθεια να διερευνηθούν οι στάσεις των εκπαιδευόμενων ενηλίκων απέναντι στην επιμόρφωση στις νέες τεχνολογίες καθώς επίσης και οι βασικές γνώσεις και δεξιότητές τους στη χρήση των Τ.Π.Ε. Η ερευνητική διαδικασία εστιάζει συγκεκριμένα στις απόψεις των συμμετεχόντων σε προγράμματα εκπαίδευσης κατάρτισης του Δημόσιου Ινστιτούτου Επαγγελματικής Κατάρτισης (Δ.Ι.Ε.Κ.) Πάτρας.

Για την επίτευξη αυτού του στόχου προηγήθηκε η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας που αφορά: τα χαρακτηριστικά ενηλίκων εκπαιδευόμενων και τις προϋποθέσεις της αποτελεσματικής μάθησης, βασικές θεωρητικές προσεγγίσεις γύρω από το πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων και των νέων τεχνολογιών, ανάλυση των κινήτρων και των εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι ενήλικες στην εκπαιδευτική διαδικασία με χρήση Τ.Π.Ε., την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και την ανάδειξη τους σημαντικό εργαλείο βελτίωσης της μάθησής τους, καθώς επίσης και τη σημασία της εισαγωγής των Τ.Π.Ε. στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Η ερευνητική προσπάθεια κρίθηκε σκόπιμο να πραγματοποιηθεί στη βάση τριών κεντρικών ερευνητικών ερωτημάτων:

1. Ποια κίνητρα κινητοποιούν και ωθούν τους ενήλικες να συμμετάσχουν σε προγράμματα εκπαίδευσης του Δ.Ι.Ε.Κ. Πάτρας και ποιοι λόγοι του δυσκολεύουν στην απόφαση συμμετοχής τους.
2. Ποιες είναι οι στάσεις των ενηλίκων εκπαιδευόμενων απέναντι στην επιμόρφωση στις Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνίας (Τ.Π.Ε.).
3. Ποιες είναι οι βασικές γνώσεις και δεξιότητες των ενηλίκων εκπαιδευόμενων στη χρήση των Τ.Π.Ε..

Για την παρούσα έρευνα χρησιμοποιήθηκε η ποσοτική προσέγγιση με την χρήση ενός ερωτηματολογίου που να αντανακλά με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα ερευνητικά ερωτήματα. Το ερωτηματολόγιο κατασκευάστηκε με τη χρήση του online εργαλείου Google Forms και διανεμήθηκε ηλεκτρονικά μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (email) εντός χρονικού περιθωρίου ενός (1) μήνα (12 Ιουνίου 2018 – 11 Ιουλίου 2018). Το τελικό δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν συνολικά 140 ενήλικες που συμμετάσχουν σε επιμορφωτικά προγράμματα του Δ.Ι.Ε.Κ. Πάτρας, από τους οποίους απάντησαν οι 120.

Σύνοψη αποτελεσμάτων της έρευνας σε σχέση με τα ερευνητικά ερωτήματα

Οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι που αποτέλεσαν το δείγμα της έρευνας έχουν μέσο όρο ηλικίας «Μέχρι 30 ετών». Από τα ερευνητικά δεδομένα προκύπτει καταρχήν ότι στο σύνολο του δείγματος, οι γυναίκες αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό (70,8%). Φαίνεται δηλ. ότι οι γυναίκες αποφασίζουν πιο εύκολα να μετέχουν σε προγράμματα επιμόρφωσης, πιθανόν λόγω του ότι τα ποσοστά ανεργίας είναι μεγαλύτερα σε αυτές, οπότε προσπαθούν να ενισχύσουν τα προσόντα τους προκειμένου να έχουν καλύτερη αντιμετώπιση στην αγορά εργασίας.

Ως προς τη μεταβλητή “Οικογενειακή κατάσταση” προκύπτει ότι οι “Έγγαμοι” των δύο φύλων συγκεντρώνουν ποσοστό 12,5%, ενώ σε συντριπτικό ποσοστό (87,5%) είναι “Άγαμοι”. Συγκρίνοντας τα δεδομένα των μεταβλητών “Ηλικιακή Ομάδα” και “Οικογενειακή Κατάσταση” προκύπτουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: Οι πληθυσμοί και των δύο φύλων του ΔΙΕΚ στην ηλικιακή ομάδα “ Μέχρι 30 ετών” είναι “Άγαμοι”. Αυτή η διαπίστωση δείχνει ότι κοινή πεποίθηση και για τα δύο φύλα αποτελεί το ότι η επιμόρφωση είναι αναγκαία ως ένα επιπλέον προσόν για την είσοδο στον εργασιακό βίο. Η απόκτηση εργασίας προφανώς έχει προτεραιότητα ως προς το γάμο για τους περισσότερους ανθρώπους και αυτό μπορεί να εκληφθεί ως σημείο ωριμότητας των συμμετεχόντων.

Ως προς τη “Θέση Εργασίας”, στα αποτελέσματα της έρευνας τα μεγαλύτερα ποσοστά και των δύο φύλων που συμμετέχουν στα προγράμματα του ΔΙΕΚ είναι “Άνεργοι” (42,8% επί των ανδρών και 76,5% επί των γυναικών).

Αναφορικά με τα τους λόγους που ωθούν στη συμμετοχή εκπαιδευτικών προγραμμάτων, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η σύγκριση των ερευνητικών ευρημάτων με τα θεωρητικά ευρήματα που προηγήθηκαν στο Γενικό Μέρος του παρόντος. Όπως είδαμε, ο Knowles (1975) στην «Ανδραγωγική» θεωρεί πως οι ενήλικοι επικεντρώνονται σε θέματα που έχουν άμεση σχέση με την εργασία τους και την προσωπική τους ζωή (προβληματο-κεντρική προσέγγιση), σε αντίθεση με τον Rogers (1969), ο οποίος στην προσωπο-κεντρική θεωρία του θέτει στο επίκεντρο των κινήτρων την τάση πραγμάτωσης και διαρκούς προσωπικής ανάπτυξης.

Το πιο **σημαντικό κίνητρο** που συμφωνεί με την κυρίαρχη προβληματο-κεντρική προσέγγιση του Knowles είναι η **αύξηση εισοδήματος**, κίνητρο το οποίο φαίνεται ότι είναι ο πιο κυρίαρχος λόγος που ωθεί τους συμμετέχοντες στην παρακολούθηση ενός προγράμματος

εκπαίδευσης. Ακολουθεί με μεγάλο ποσοστό η **διεύρυνση των πνευματικών οριζόντων & η προσωπική ανάπτυξη**, ευρήματα τα οποία δείχνουν να συμφωνούν με την προσωποκεντρική θεωρία του Rogers, ενώ ακολουθεί η **εξέλιξη στη δουλειά και η εύρεση καλύτερης εργασίας**.

Ενώ αντίθετα η **γνωριμία με ανθρώπους** και η **διάθεση ελεύθερου χρόνου** δεν αποτελούν σημαντικούς λόγους επιλογής εκπαιδευτικού προγράμματος. Επίσης διαπιστώνεται ότι η **εύρεση καλύτερης εργασίας** παρουσιάζει μεγαλύτερη σταθερότητα ως προς τις υπόλοιπες «μεταβλητές» κάτι που σημαίνει ότι αποτελεί σκοπό του μεγαλύτερου πλήθους των συμμετεχόντων στο Εκπ/κό Πρόγραμμα.

Σε συνέχεια της αντιπαραβολής των ερευνητικών ευρημάτων με τα θεωρητικά, είναι σκόπιμο να αναλύσουμε και να κατατάξουμε τα εμπόδια και την επιρροή τους με βάση την σημαντική διάκριση του Rogers (2002) σε καταστασιακά, θεσμικά και εσωτερικά.

Με βάση την έρευνα, τα καταστασιακά εμπόδια, τα οποία προκύπτουν από την κατάσταση του ατόμου σε μια δεδομένη στιγμή, δείχνουν να επηρεάζουν στον μέγιστο βαθμό τους συμμετέχοντες. Το **κυριότερο εμπόδιο** που συναντούν οι εκπαιδευόμενοι είναι οι **οικονομικοί λόγοι** που ανήκει στην κατηγορία των καταστασιακών εμποδίων, ενώ ακολουθούν η **δυσκολία μετακίνησης** και η **έλλειψη χρόνου – ωράρια** που ανήκουν στην ίδια κατηγορία, αποτελώντας σημαντικούς ανασταλτικούς παράγοντες συμμετοχής.

Σε μικρότερο βαθμό επηρεάζουν την συμμετοχή των εκπαιδευομένων εμπόδια που ανήκουν σε άλλη κατηγορία, όπως είναι ο **φόβος της αποτυχίας & το άγχος - ψυχολογία** (εσωτερικά ή συναισθηματικά εμπόδια τα οποία σχετίζονται με την νοοτροπία ή την αντίληψη ενός ατόμου για τον εαυτό του καθώς και για την διαδικασία της εκπαίδευσης) καθώς και η **δυσκολία λόγω ηλικίας**.

Αρχικά, από τα αποτελέσματα προκύπτει ότι γενικά η στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στην επιμόρφωση για τις νέες τεχνολογίες, καθώς οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι ενδιαφέρονται πολύ να επιμορφωθούν σχετικά με την ένταξη και αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, οι εκπαιδευόμενοι δίνουν **μεγάλη σημασία** ως προς την **επιμόρφωση στη χρήση Η/Υ**. Ενώ βρέθηκε ότι η **σημασία των Τ.Π.Ε.** στην παρακολούθηση εκπαιδευτικού προγράμματος δεν θεωρείται μείζονος σημασίας.

Επίσης, προκύπτει ότι οι εκπαιδευόμενοι θεωρούν αρκετά χρήσιμη **την γνώση των Τ.Π.Ε. για την επαγγελματική τους εξέλιξη**. Στην περίπτωση αυτή και δεχόμενοι ότι η επαγγελματική εξέλιξη εμπεριέχει και την οικονομική προσέγγιση, τότε έχουμε μια συμφωνία με την άποψη ότι «οι εκπαιδευτικές ανάγκες παρουσιάζονται όταν η εξειδίκευση των εργαζομένων, οι γνώσεις και οι δεξιότητες τους δεν είναι αρκετές για την διανομή των παραγόμενων προϊόντων» (Βεργίδης 2003α). Στην προσπάθεια ανέλιξης στην σκάλα της ιεραρχίας, για την κατάληψη μιας καλύτερης θέσης εργασίας, γίνεται επιτακτική η ανάγκη κάλυψης και συμπλήρωσης των όποιων κενών υπάρχουν προκειμένου να βελτιωθούν οι όροι και να γίνει εφικτή αυτή η εξέλιξη.

Ακολούθως, όσον αφορά τα **γνωστικά αντικείμενα** πάνω στα οποία πιστεύουν οι συμμετέχοντες ότι **χρειάζονται επιμόρφωση**, φαίνεται ότι ειδικά στην ηλικιακή ομάδα “Μέχρι 30 ετών” κανένας από τους εκπαιδευόμενους δεν διαθέτει κάποια περισσότερη γνώση σε κάποιο από τα γνωστικά αντικείμενα. Όλοι διαβλέπουν ανάγκη για επιμόρφωση σε μια από τις ομάδες γνωστικών αντικειμένων που προσφέρονται στο ερωτηματολόγιο (βάσεις δεδομένων, διαδίκτυο, κατασκευή ιστοσελίδων, λογιστικά φύλλα κ.λπ.). Μόνο ένα ποσοστό στο γυναικείο φύλο, της τάξης του 17,6% (τριπλάσιο των υπολοίπων περίπου) φαίνεται ότι διαβλέπουν ανάγκη επιμόρφωσης στην «Εισαγωγή στην Πληροφορική και τους Η/Υ».

Στη συνέχεια, όσον αφορά τις γνώσεις των συμμετεχόντων απέναντι στη χρήση των Τ.Π.Ε., σε συγκεκριμένα γνωστικά αντικείμενα, οι περισσότεροι υποστήριξαν ότι γνωρίζουν καλά επεξεργασία κειμένου και υπηρεσίες διαδικτύου, μετά ακολουθεί η γνώση στις παρουσιάσεις και έπονται τα υπόλοιπα γνωστικά αντικείμενα, εισαγωγή στους Η/Υ και υπολογιστικά φύλλα.

Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι στην πλειοψηφία τους οι εκπαιδευόμενοι δεν γνωρίζουν τις δυνατότητες και τη χρησιμότητα των νέων τεχνολογιών ώστε να ξέρουν τι θα πρέπει να μάθουν. Για το λόγο αυτό χρειάζεται να δοθεί έμφαση στη διάχυση και στην παρουσίαση

των δυνατοτήτων των νέων τεχνολογιών, που μπορούν να αξιοποιηθούν στη διδασκαλία των διαφόρων γνωστικών αντικειμένων. Ειδικότερα χρειάζεται από τους καθηγητές να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην κατανόηση της λειτουργίας των Τ.Π.Ε. στη διδασκαλία και τη μάθηση και στην ανάδειξή τους σε σημαντικό παράγοντα ως προς την επιμόρφωση των εκπαιδευόμενων, με βάση τους παρακάτω άξονες:

- Γνώση, κατανόηση και ικανότητα χρήσης των νέων τεχνολογιών, ώστε οι εκπαιδευτικοί εκπαιδευόμενοι να μπορούν να χρησιμοποιούν κοινές εφαρμογές των Η/Υ (τον επεξεργαστή κειμένου, το Internet, το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, το λογισμικό παρουσιάσεων, τα υπολογιστικά φύλλα), να γνωρίζουν τις λειτουργίες και τα χαρακτηριστικά των Τ.Π.Ε., καθώς και πως μπορούν να τα χρησιμοποιηθούν, μεμονωμένα ή σε συνδυασμό.
- Σχεδιασμός και εφαρμογή αποτελεσματικών μεθόδων διδασκαλίας, ώστε οι εκπαιδευόμενοι να μπορούν να αποφασίζουν πότε είναι σκόπιμη και χρήσιμη η χρήση των νέων τεχνολογιών για ένα συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο και σε ποια φάση, να επιλέγουν, να σχεδιάζουν και να οργανώνουν κατάλληλους τρόπους εφαρμογής των νέων τεχνολογιών για να επιτύχουν τους στόχους τους.

Συνοψίζοντας, σύμφωνα με τα ανωτέρω καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι σε γενικές γραμμές οι εκπαιδευόμενοι είναι θετικοί απέναντι στην επιμόρφωση για τις νέες τεχνολογίες και δείχνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον να επιμορφωθούν, καθώς το θεωρούν σημαντικό προσόν για την επαγγελματική τους εξέλιξη. Αντιθέτως, οι υφιστάμενες γνώσεις τους πάνω στις Τ.Π.Ε. είναι μέτριες, ακόμα και στις εισαγωγικές έννοιες της πληροφορικής. Για το λόγο αυτό δεν βρέθηκε να χρησιμοποιούν σε μεγάλο βαθμό τις τεχνολογίες της πληροφορικής και των επικοινωνιών. Η μη αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. ενισχύει το γεγονός ότι τα παραδοσιακά εποπτικά μέσα, υπερτερούν σε αυτά των σύγχρονων εποπτικών μέσων. Συνολικά όμως, τα συμπεράσματα που προκύπτουν είναι ενθαρρυντικά και φανερώνουν ότι η γνώση των νέων τεχνολογιών και η ανάδειξή τους σε σημαντικό παράγοντα ως προς την επιμόρφωση των ενηλίκων εκπαιδευόμενων έχει πολλές προοπτικές βελτίωσης για το μέλλον.

Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Είναι χρήσιμο να σημειώσουμε ότι η συγκεκριμένη ερευνητική προσπάθεια δε στοχεύει στην ακριβή αποτίμηση της κατάστασης στον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων ούτε στην εξαγωγή γενικευμένων συμπερασμάτων. Ωστόσο, μέσω της χρήσης του ερωτηματολογίου, είχε ως

στόχο τον εμπλουτισμό μιας σειράς αντίστοιχων προσπαθειών και την διατύπωση των 120 απόψεων, των προβληματισμών και των διαπιστώσεων των ενηλίκων συμμετεχόντων σε προγράμματα εκπαίδευσης - κατάρτισης, ώστε τα συμπεράσματα να αποτελέσουν μία βάση για την περαιτέρω εξέλιξη του κλάδου και την πιθανή βελτίωση των εκπαιδευτικών διαδικασιών που λαμβάνουν χώρα στο Δ.Ι.Ε.Κ. Πάτρας.

Στην ίδια βάση, θα ήταν ίσως σκόπιμο να εκπονηθούν στο μέλλον αντίστοιχες ερευνητικές προσπάθειες οι οποίες θα εστιάζουν ξεχωριστά στα κίνητρα, στα εμπόδια συμμετοχής στην εκπαιδευτική διαδικασία ή στην ανάδειξη των νέων τεχνολογιών σε σημαντικό παράγοντα ως προς την επιμόρφωση των εκπαιδευόμενων. Με τον τρόπο αυτό θα είναι δυνατόν να μελετηθούν σε μεγαλύτερο βάθος οι απόψεις των συμμετεχόντων και να συνδεθούν με μεγαλύτερη ασφάλεια τα συμπεράσματα της έρευνας με τις κύριες θεωρητικές προσεγγίσεις.

Επιπλέον, θα ήταν σκόπιμο να συνδεθεί στενά η περαιτέρω έρευνα με τις ιδιαίζουσες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες οι οποίες απορρέουν από την κρίση των τελευταίων ετών στη χώρα μας. Κατά πόσο επηρέασε η οικονομική κρίση την συμμετοχή στα επιμορφωτικά προγράμματα πάνω στις Τ.Π.Ε; Μεταβλήθηκαν τα κίνητρα συμμετοχής και κατά πόσο αυτά μετατοπίστηκαν προς μία πιο πραγματιστική βάση; Τι ποσοστό του διαθέσιμου εισοδήματός τους είναι διατεθειμένοι να ξοδέψουν οι συμμετέχοντες σε εκπαιδευτικά προγράμματα για την περαιτέρω κατάρτισή τους πάνω στις νέες τεχνολογίες; Αυτά και πολλά άλλα αντίστοιχα ερωτήματα θα μπορούσαν να προκύψουν στην προσπάθεια μιας στοχευμένης έρευνας που θα λαμβάνει υπόψη και θα κινείται γύρω από προβλήματα που προέκυψαν τα τελευταία έτη και απασχολούν το σύνολο της ελληνικής κοινωνίας.

Βιβλιογραφία

- Αναγνώστου, Π. (2014) *Τα εμπόδια για τους μεταπτυχιακούς φοιτητές τριών προγραμμάτων σπουδών του Ε.ΑΠ. σχετικά με την επικοινωνία και τις εκπαιδευτικές παροχές*. Διπλωματική Εργασία. Πάτρα: Ε.Α.Π.
- Γαρεφαλάκης, Ε. (2012) *Οι μετασχηματιστικές διεργασίες κατά Mezirow στη διάρκεια διδασκαλίας νέων τεχνολογιών και επικοινωνιών σε τμήματα εκπαίδευσης ενηλίκων*. Διπλωματική Εργασία. Αθήνα: Ε.Α.Π.
- Γεωργιάκης, Κ. (2017) *Η εφαρμογή των Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση ενηλίκων. Οι απόψεις των εκπαιδευόμενων στο Σ.Δ.Ε. του Νομού Ιωαννίνων*. Διπλωματική Εργασία. Ιωάννινα: Ε.Α.Π.
- Εφημερίδα της Κυβερνήσεως «*Ανάπτυξη της δια βίου μάθησης και λοιπές διατάξεις*», Νόμος 3879/2010 (ΦΕΚ 163/Α'/21-06-2010).
- Έκθεση Delors (1996) - (ανάρτηση <http://unesdoc.unesco.org/images/0010/001095/109590eo.pdf>).
- Ε.Σ.Υ.Ε. (2007) *Στατιστική Επετηρίς της Ελλάδος*. Αθήνα: Ε.Σ.Υ.Ε.
- Δεγδιλέλης, Β. (2010) *Οι τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνιών και ο πληροφορικός/τεχνολογικός εγγραμματισμός στο Χοντολίδου, Ε. Βεκρής, Λ. Αθήνα: Υπ.Π.Ε.Θ, ΓΓΔΒΜ, ΙΕΚΕ, ΙΔΕΚΕ*.
- Ζαβλανός, Μ. (2002) *Μάνατζμεντ*. Αθήνα: Σταμούλης.
- Ζαρίφης, Γ. (2010) *Συμμετοχή ενηλίκων σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες στην Ελλάδα: Εμπειρική προσέγγιση των κινήτρων και των παραγόντων συμμετοχής στα Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Κ.Ε.Ε. της Επικράτειας)*. Θεσσαλονίκη: Γράφημα.
- Ζαφειρίου, Γ. (2003) *Μέθοδοι έρευνας στη βιβλιοθηκονομία*. Διδακτικές σημειώσεις. Θεσσαλονίκη: Α.Τ.Ε.Ι., Σίνδος.
- Θεοδόση, Α. & Οικονόμου, Σ. (2013) *Εφαρμογές Web 2.0 στην ερευνητική εργασία (project) του Γενικού Λυκείου*. Αναρτημένο στα πρακτικά 5^{ου} Συνεδρίου Πληροφορικής στην Εκπαίδευση. DOI: 10.13140/2.1.3693.8242.
- Καϊντατζής, Κ. (2012) *Η εκπαιδευτική αξιοποίηση των ιστολογίων στα Σ.Δ.Ε.* Μεταπτυχιακή Εργασία. Πάτρα: Ε.Α.Π.
- Καραλής, Θ. (2013) *Έρευνα με τίτλο: Κίνητρα και εμπόδια για τη συμμετοχή των ενηλίκων στη δια βίου εκπαίδευση, στο πλαίσιο του προγράμματος «Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση»*. Αθήνα: ΙΝΕ ΓΣΕΕ & ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ.

- Καψάλης, Α. (1996) *Παιδαγωγική ψυχολογία*. γ' έκδ. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κυριακίδη.
- Καψάλης Αχ. & Παπασταμάτης Αδ. (2013) *Εκπαίδευση ενηλίκων: Γενικά εισαγωγικά θέματα*. Αθήνα: Ι. Σιδέρης.
- Κελπανίδης, Μ. & Βруνιώτη, Κ. (2004) *Δια βίου μάθηση. Κοινωνικές προϋποθέσεις και λειτουργίες. Δεδομένα και διαπιστώσεις*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κόκκος, Α. (2005) *Εκπαίδευση ενηλίκων: Ανιχνεύοντας το πεδίο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Κόκκος, Α. (2008) *Εισαγωγή στην εκπαίδευση ενηλίκων: Θεωρητικές προσεγγίσεις*. Πάτρα: Ομάδα Εκτέλεσης Έργου Ε.Α.Π.
- Κόμης, Β. (2004) *Εισαγωγή στις εκπαιδευτικές εφαρμογές των τεχνολογιών της πληροφορίας και των επικοινωνιών*. Αθήνα: Νέες Τεχνολογίες.
- Κοσμόπουλος, Α. (1990) *Σχεσιοδυναμική παιδαγωγική του προσώπου*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Κωτσαρίδου – Ευκλείδη, Α. (1999) *Ψυχολογία κινήτρων*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Λιοναράκης, Α. (Επιμ.). (2001) *Ανοικτή και εξ' αποστάσεως πολυμορφική εκπαίδευση: Προβληματισμοί για μια ποιοτική προσέγγιση σχεδιασμού δικτυακού υλικού. Απόψεις και προβληματισμοί για την ανοικτή & εξ' αποστάσεως εκπαίδευση*. Αθήνα: Προπομπός.
- Μαυρογιώργος, Γ. (2003) "Ο ρόλος του νέου εκπαιδευτή ενηλίκων", Σε Κόκκος Α. επιμ. *Εκπαιδευτικού υλικό του Εθνικού Προγράμματος Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών*. Αθήνα: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.
- Μουζάκης, Χ. (2006) *Εκπαίδευση ενηλίκων*. Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων, Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων.
- Μπρατίκα, Β. (2016) *Κίνητρα συμμετοχής και εμπόδια μάθησης στην εκπαίδευση ενηλίκων: Απόψεις των φοιτητών του ΕΑΠ για τα κίνητρα συμμετοχής τους και τα εμπόδια που συναντούν κατά την εκπαιδευτική διαδικασία*. Διπλωματική Εργασία. Ε.Α.Π., Αλεξανδρούπολη.
- Παναγιωτακόπουλος, Χ., Πιερρακέας, Χ. & Πιντέλας, Π. (2003) *Το εκπαιδευτικό λογισμικό και η αξιολόγησή του*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

- Παρασκευόπουλος, Ι. Ν. (1993) *Μεθοδολογία επιστημονικής έρευνας* (τομ. 1). Αθήνα: Ιδίου.
- Πολυμέρης, Γ. & Τσίτα, Κ. (2013) *Σχολικό δίκτυο υλοποίησης συνεργατικών μαθησιακών δραστηριοτήτων*. Ανακοίνωση στο 3^ο Πανελλήνιο Συνέδριο "Ένταξη και χρήση των Τ.Π.Ε. στην εκπαιδευτική διαδικασία". Πειραιάς.
- Σιμάτος, Α. (1995) *Τεχνολογία και εκπαίδευση*. Αθήνα: Πατάκη.
- Σταθούλιας, Ν. (2016) *Η συμβολή των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση ενηλίκων*. Διπλωματική Εργασία. Ε.Α.Π., Πάτρα.
- Τσιμπουκλή, Α. & Φίλιπς, Ν. (2008) "Εκπαίδευση εκπαιδευτών ενηλίκων". Σε Α. Κόκκος, Α. & Κουτρούμπα, Κ. επιμ. *Πρόγραμμα διά βίου εκπαίδευσης*. Αθήνα: ΥΠ.Ε.Π.Θ./Γ.Γ.Ε.Ε./Ι.Δ.ΕΚ.Ε.
- Τζιμογιάννης, Α. & Γραβάνη, Μ. (2008) *Ο πληροφορικός γραμμισμός στα Σ.Δ.Ε.: Μία μελέτη των απόψεων και των εμπειριών εκπαιδευτών πληροφορικής*. Ανακοίνωση στο 4^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Διδακτικής της Πληροφορικής. Πάτρα: 4^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Διδακτικής της Πληροφορικής.
- Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων & Public Issue. (2010) *Έρευνα κοινής γνώμης επί ζητημάτων δια βίου μάθησης: Βασικά συμπεράσματα*. Αθήνα: Υπ.Π.Ε.Θ. & Public Issue.
- Χλουβεράκης, Γ. (2002) *Εισαγωγή στη Στατιστική: Περιγραφικές μέθοδοι και εφαρμογές στην ψυχοπαιδαγωγική έρευνα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Bates, T. (2001) *National strategies for e-learning in post-secondary education and training*. Paris, UNESCO: International Institute for Educational Planning.
- Becta, (2004b) *I.C.T. and attainment: A review of the research literature relating to ICT and attainment*. Coventry: Becta/DfES.
- Bigge, M. (1990) *Θεωρίες μάθησης για εκπαιδευτικούς*. Μετάφραση: Κάντας.
- Bingimals, K. (2009) *Barriers to the successful integration of ICT in teaching and learning environments: A review of the literature*. Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education.
- Blunt, A. & Yang, B. (2002) *Factor structure of the adult attitudes towards adult and continuing education scale and its capacity to participation behavior: Evidence for adoption of a revised scale adult education quarterly*, τ. 52, No 4, Αύγουστος.

- Bonk, C.J. & Graham, C.R. (2005) *Handbook of blended learning: Global perspectives*. Local Design. San Francisco: Pfeiffer Publishing.
- Buabeng-Andoh, C. (2012) *Factors influencing teachers' adoption and integration of information and communication technology into teaching: A review of the literature*. International Journal of Education and Development Using Information and Communication Technology (IJEDICT), 2012, Vol. 8, Issue 1.
- Carp, A., Peterson, R., Roelfs, P. (1974) *Adult learning interests and experiences*.
- Cox, M.J. & Webb, M. (2004) *An investigation of the research evidence relating to I.C.T. pedagogy*. Coventry: Becta/DfES.
- Cross, P. K. (1981) *Adults as learners: Interesting participation and facilitating learning*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Cuban, 1986 & 2001, Means, B. (Ed.). (1994) *Technology and education reform*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Darkenwald, G. G. & Merriam, S. B. (1982) *Adult education: Foundation of practice*. New York: Harper and Row.
- Darkenwald, G. G. & Velentine, T. (1985) *Factor structure of deterrents to public participation in adult education* *Adult education quarterly*.
- Dillenbourg, P., Baker, M., Blaye, A. & O' Malley, C. (1995) "The evolution of research on collaborative learning". In Spada, E. & Reiman, P. eds. *Learning human and machine: towards an interdisciplinary learning science*. Oxford: Elsevier.
- European Commission (2001) *The second chance schools*. Brussels: The Results of a European Pilot Project.
- Finger, M. & Asun, J. M. (2001) *Adult education at the crossroads: Learning our way out*. London: Zed Books.
- Finkelstein, M.J., Frances, C., Jewett, F.I. and Scholz, B.W. (2000) *Dollars, distance and online education: The new economics of college teaching and learning*. American Council on Education. Phoenix: Oryx Press.
- Fitzpatrick, T. (2003) *New technologies and social policy*. Critical Social Policy.
- Freire P. (1978) *Pedagogy in process: The letters to Guinea – Bissau*. New York: Seabury Press.
- Houtkoop, W. & Van Der Kamp, M. (1992) *Factors influencing participation in continuing education*. International Journal of Educational Research, V17.

- Jarvis, P. (2004) *Συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση: Θεωρία και πράξη* (μετ. Μανιάτη, Α. μετ. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Jimoyiannis, A., Tsiotakis, P., Roussianos, D. & Siorenta, A. (2013) *Preparing teachers to integrate Web 2.0 in school practice: Toward a framework for pedagogy 2.0*. Australasian Journal of Educational Technology.
- Jonassen, D. H. (1996) *Computers in the classroom: Mindtools for critical thinking*. Columbus, OH: Merrill/Prentice-Hall.
- Kerrey, B. & Isakson, J. (2001) *The power of the internet for learning: Moving from promise to practice*. Report of the Web-based Training Educational Commission. Washington, DC, 55.
- Knowles, M. (1970) *The modern practice of adult education: Andragogy versus pedagogy*. New York: Association Press.
- Knowles, M. (1973) *The adult learner: A neglected species*. Houston: Gulf Publishing Company. Retrieved from <http://eric.ed.gov/>.
- Knowles, M. (1975) *Self-directed learning: A guide for learners and teachers*. New York: Cambridge Books.
- Knowles, M. (1998) *The adult learner*. Texas: Gulf Publishing Company.
- Kozma, R. & Wagner, G. (2003) *Reaching the most disadvantaged with I.C.T.: What works?* Statement in NCAL/OECD. Philadelphia: International Roundtable.
- Leontiev, A.N. (1978) *Activity, consciousness and personality*. NJ: Prentice-Hall, Englewood Cliffs.
- Luria, A. (1978) *Les fonctions corticales s de l'homme*. Paris: Presses Universitaires de France.
- Lovell, R. B. (1987) *Adult learning*. London: Groom Helm.
- Merriam, Sh. & Caffarella, R. (1991) *Learning adulthood*. Jossey-Bass, San Francisco.
- Mezirow, J. (1991) *Transformative dimensions of adult learning*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Minaidi & Hlapanis G. H. (2005) *Pedagogical obstacles in teacher training in information and communication technology: Pedagogy and Education*. Volume 14, Number 2, July 2005.
- Moursund, D. (2005) *Introduction to information and communication technology in education*.

- Pierrakeas et al, (2004) *Acomparative study of dropout rates and causes for two different distance education courses: International review of research in open and distance learning.*
- Pont, B. & Sweet, R. (2003) *Adult learning and I.C.T.: How to respond to the diversity of needs?* International Roundtable, NCAL/OECD. Philadelphia 12-12 November 2003.
- Rogers, A. (1969) *Freedom to learn.* Columbus: Charles Merrill.
- Rose, S. & Gray, V. (2005) *Transitions anre-engagement throughs second chance education: The Australian Education.*
- Preston, C., Cox, M.J. & Cox, K.M.J. (2000) *Teachers as innovators: An evaluation of the motivation of teachers to use information and communications technologies.* Croydon, Mirandanet/Teacher Training Agency.
- Rogers, A. (1999) *“Η εκπαίδευση ενηλίκων”*. Παπαδοπούλου, Μ. & Τόμπρου, Μ. μετ. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Rogers, A. (2001) *Η εκπαίδευση ενηλίκων.* Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Rogers, A. (2002) *Ενήλικοι εκπαιδευόμενοι: Χαρακτηριστικά, ανάγκες, τρόποι μάθησης.* Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Rogers, A. (2003) *What is the difference? A new critique of adult learning and teatcing.*Niace: Leicester.
- Rogers, C. (1961) *On becoming a person.* Boston:Houghton-Mifflin.
- Rogers, C. (1972) *Liberte pour apprendre.*Paris:Dunod.
- Thompson, J. L. (ed.). (1980) *Adult education for o change.* London: Hutchinson.
- Tuijnman, A. C. (ed.).(1996) *International encyclopedia of adult education and training.* 2nd ed. Oxford:Pergamon.
- Van der Kamp, M. (1994) “Participation in adult education: Antecedent factors”.InHusen, T. &Postlethwaite, T. N. eds. *The international encyclopedia of education.* 2nd ed. Vol. 7. Oxford: Pergamon, 4319-4325.
- Vygotsky, L. S. (1978) *Mind and society.* Cambridge M.A.: Harvard University Press.
- Yusuf, M. A., Afolabi, F. O. & Loto, A. (2013) *Appraising the role of information communication technology (I.C.T.) as a change agent for higher education in Nigeria: International journal of current research and academic review.*

Παράρτημα Α: «ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ»

Ανώνυμο Ερωτηματολόγιο - Κίνητρα συμμετοχής και εμπόδια στην εκπαίδευση ενηλίκων. Η γνώση των νέων τεχνολογιών και η ανάδειξή τους σε σημαντικό παράγοντα ως προς την επιμόρφωση των εκπαιδευόμενων

Το παρόν ερωτηματολόγιο αποτελεί μέρος της εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας, που διεξάγεται στο πλαίσιο του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών "Διοίκηση Εκπαίδευσης", του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων του Τ.Ε.Ι. Δυτικής Ελλάδας στις εγκαταστάσεις του στην Πάτρα. Ερευνά τις απόψεις των ενηλίκων που συμμετέχουν σε προγράμματα εκπαίδευσης - κατάρτισης του Δημοσίου Ινστιτούτου Επαγγελματικής Κατάρτισης (Δ.Ι.Ε.Κ.) Πάτρας, για τα κίνητρα της συμμετοχής τους και τα εμπόδια που συναντούν, τη γνώση των νέων τεχνολογιών και την ανάδειξή τους σε σημαντικό παράγοντα ως προς την επιμόρφωσή τους. Είναι απόλυτως ανώνυμο και οι απαντήσεις αποτελούν προσωπικά δεδομένα τα οποία παραμένουν αυστηρά προσωπικά. Οι απαντήσεις σας θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για τους ερευνητικούς σκοπούς της διπλωματικής μου εργασίας.

Ευχαριστούμε πολύ για τη συμμετοχή σας.

* Required

A. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ

1. Φύλο *

Mark only one oval.

- Άνδρας
 Γυναίκα

2. Ηλικία *

Mark only one oval.

- Μέχρι 30 ετών
 31 - 40
 41 - 50
 51 - 60
 Πάνω από 60 ετών

3. Οικογενειακή Κατάσταση *

Mark only one oval.

- Άγαμος/η
 Έγγαμος/η
 Διαζευγμένος/η
 Χήρος/α

4. Θέση Εργασίας *

Mark only one oval.

- Μισθωτός στον Ιδιωτικό Τομέα
- Μισθωτός στον Δημόσιο Τομέα
- Ελεύθερος Επαγγελματίας
- Άνεργος
- Άλλο

5. Ετήσιο Εισόδημα (σε ευρώ) *

Mark only one oval.

- Λιγότερο από 7.000
- 7.000 - 12.000
- 12.000 - 18.000
- 18.000 - 24.000
- Άνω των 24.000

B. ΕΝΟΤΗΤΑ

6. Σε ποιο βαθμό οι παρακάτω λόγοι σας ωθούν να συμμετέχετε σε Εκπαιδευτικά Προγράμματα;

Mark only one oval per row.

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ
Προσωπική ανάπτυξη	☐	☐	☐	☐	☐
Για να βρω δουλειά	☐	☐	☐	☐	☐
Για να εξελιχθώ στη δουλειά μου	☐	☐	☐	☐	☐
Για να βρω μια καλύτερη δουλειά	☐	☐	☐	☐	☐
Για να αυξήσω το εισόδημά μου	☐	☐	☐	☐	☐
Για να διευρύνω τους πνευματικούς μου ορίζοντες	☐	☐	☐	☐	☐
Για να γνωρίσω άλλους ανθρώπους	☐	☐	☐	☐	☐
Γιατί έχω αρκετό ελεύθερο χρόνο	☐	☐	☐	☐	☐

7. Ποιοι λόγοι εμποδίζουν τη συμμετοχή σας σε Εκπαιδευτικά Προγράμματα; *

Mark only one oval per row.

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ
Οικονομικοί λόγοι	☐	☐	☐	☐	☐
Προσωπικοί/οικογενειακοί λόγοι	☐	☐	☐	☐	☐
Επαγγελματικοί λόγοι	☐	☐	☐	☐	☐
Έλλειψη χρόνου - Ωράρια	☐	☐	☐	☐	☐
Δυσκολία μετακίνησης	☐	☐	☐	☐	☐
Κούραση	☐	☐	☐	☐	☐
Δυσκολία ανταπόκρισης λόγω ηλικίας	☐	☐	☐	☐	☐
Λιγός - Ψυχολογικοί λόγοι	☐	☐	☐	☐	☐
Φόβος αποτυχίας	☐	☐	☐	☐	☐

8. Ποιοι λόγοι σας ωθούν να επιλέξετε ένα συγκεκριμένο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα; *

Mark only one oval per row.

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ
Ενδιαφέρον αντικείμενο	☐	☐	☐	☐	☐
Κόστος	☐	☐	☐	☐	☐
Καθηγητές	☐	☐	☐	☐	☐
Εκπαιδευτικό υλικό	☐	☐	☐	☐	☐
Απόσταση	☐	☐	☐	☐	☐
Ωράριο	☐	☐	☐	☐	☐

9. Έχετε παρακολουθήσει άλλα Εκπαιδευτικά Προγράμματα στο παρελθόν; *

Mark only one oval.

ΟΧΙ

ΝΑΙ

10. Θα συμμετέχετε στο μέλλον σε άλλα Εκπαιδευτικά Προγράμματα; *

Mark only one oval.

ΝΑΙ

ΟΧΙ

11. Παρατηρείτε κάποια μειονεκτήματα στο πρόγραμμα που παρακολουθείτε ή στη διαδικασία εκπαίδευσης; *

Mark only one oval.

ΟΧΙ

ΝΑΙ

Γ. ΣΤΑΣΕΙΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΣΤΙΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ & ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ (Τ.Π.Ε.)

12. Πόσο σημαντική είναι για σας η επιμόρφωση στη χρήση Η/Υ; *

Check all that apply:

Πάρα πολύ

Πολύ

Αρκετά

Λίγο

Καθόλου

13. Θεωρείτε ότι η γνώση σε θέματα ΤΠΕ σας είναι χρήσιμη στην παρακολούθηση του εκπαιδευτικού προγράμματος που έχετε επιλέξει. *

Check all that apply.

- Πάρα πολύ
- Πολύ
- Αρκετά
- Λίγο
- Καθόλου

14. Θεωρείτε ότι η γνώση σε θέματα ΤΠΕ σας είναι χρήσιμη για την επαγγελματική σας εξέλιξη. *

Check all that apply.

- Πάρα πολύ
- Πολύ
- Αρκετά
- Λίγο
- Καθόλου

15. Για ποια από τα παρακάτω γνωστικά αντικείμενα πιστεύετε ότι χρειάζεστε επιμόρφωση. *

Check all that apply.

- Εισαγωγή στην Πληροφορική και τους Η/Υ
- Διαχείριση Αρχείων - Φακέλων
- Επεξεργασία Κειμένου
- Λογιστικά Φύλλα
- Βάσεις Δεδομένων
- Παρουσιάσεις
- Διαδίκτυο
- Ηλεκτρονικό Ταχυδρομείο
- Προγραμματισμός Η/Υ
- Κατασκευή Ιστοσελίδων
- Διδακτική Αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών στο Σχολείο
- Εφαρμογές Εκπαιδευτικού Λογισμικού της Ειδικότητάς σας
- κανένα

Δ. ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ Τ.Π.Ε.

16. Πόσο καλός θα λέγατε ότι είναι οι γνώσεις σας σχετικά με τη χρήση των ΗΥ και των νέων τεχνολογιών; *

Mark only one oval.

- Πολύ καλός
- Καλός
- Μέτριος
- Λίγος
- Δεν διαθέτω γνώσεις

17. Πόσο καλός θα λέγατε ότι είναι οι γνώσεις σας σχετικά με τα παρακάτω γνωστικά αντικείμενα;

Mark only one oval per row.

	Πολύ Καλός	Καλός	Μέτριος	Λίγος	Δεν διαθέτω γνώσεις
Εισαγωγικές έννοιες στη χρήση των ΗΥ και της πληροφορικής	☐	☐	☐	☐	☐
Εφαρμογή επεξεργασίας κειμένου	☐	☐	☐	☐	☐
Εφαρμογή υπολογιστικών φύλλων	☐	☐	☐	☐	☐
Εφαρμογή παρουσιάσεων	☐	☐	☐	☐	☐
Υπηρεσίες Διαδικτύου	☐	☐	☐	☐	☐

18. Έχετε συμμετάσχει σε προγράμματα επιμόρφωσης νέων τεχνολογιών και επικοινωνιών στο παρελθόν; *

Mark only one oval.

- ΟΧΙ
- ΝΑΙ

19. Το θεματικό πεδίο των επιμορφώσεών σας στις Τ.Π.Ε. ποιο από τα παρακάτω αφορούσε;

Mark only one oval.

- Βασικές δεξιότητες χρήσης λειτουργικών συστημάτων
- Επεξεργασία κειμένου
- Υπολογιστικά φύλλα
- Χρήση διαδικτύου και επικοινωνιών
- Λογισμικό παρουσιάσεων
- Βάσεις δεδομένων
- Προχωρημένα θέματα πληροφορικής